

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Eva Mladenovič

**Vloga razkritja v omrežju socialne opore homoseksualno
usmerjenih**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Eva Mladenovič

Mentorica:izr. prof. dr. Valentina Hlebec

**Vloga razkritja v omrežju socialne opore homoseksualno
usmerjenih**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

ZAHVALA

izr. prof. dr. Valentini Hlebec za vso pomoč pri izdelavi diplomskega dela

*Primožu Blazinšku, Sanji Lužar, Maji Mrzel in Katarini Primožič za
izjemne študijske in obštudijske trenutke*

Tanji, mami in očetu za družinsko podporo

Lari Lesjak, ker si bila

VLOGA RAZKRITJA V OMREŽJU SOCIALNE OPORE HOMOSEKSUALNO USMERJENIH

Diplomsko delo predstavlja pojem razkritja in njegovo vlogo v omrežju socialne opore homoseksualno usmerjenih. Socialna opora je za posameznika, ki se sooča s homoseksualno usmerjenostjo, pomembna ne le v času odkrivanja homoseksualnih občutkov, ampak tudi tekom oblikovanja homoseksualne identitete. Razkritje, ki bi oporo pravzaprav moralo aktivirati, pa neredko povzroči ravno nasprotno in tako homoseksualno usmerjenega kot osebe, ki se jim posameznik razkrije, sooči s številnimi dilemami. Posamezniki se z njimi spopadajo na različne načine. V diplomskem delu tako spoznamo večrazsežni pojem razkritja, proces razkritja znotraj socialne mreže in vprašanja, ki so s tem povezana. Poglobljeni intervjuji, ki sem jih opravila tako s homoseksualno usmerjenimi kot člani njihovega omrežja socialne opore, še dodatno podkrepijo ugotovitev, da razkritje ni zgolj enkratno dejanje, s katerim homoseksualno usmerjeni razkrije spolno usmerjenost, temveč obsežni proces, odvisen tako od posameznika, ki se razkriva, osebe, ki ji je informacija zaupana, kot tudi družbenega okvira in zgodovinskega časa.

Ključne besede: razkritje, homoseksualnost, socialna opora, socialno omrežje.

ROLE OF COMING OUT IN THE SOCIAL SUPPORT NETWORK OF HOMOSEXUALS

This dissertation focuses on the coming out process and its effect on the role of the social support network. Social support is important for an individual facing their own sexual orientation, not only at the beginning but also when forming a homosexual identity. The coming out process should trigger the support, but in many cases it has the opposite effect, causing a dilemma for the third party, leading to an even greater dilemma for the individual. In this dissertation we discuss the concept, process and impact of coming out within a social network. In depth interviews carried out with homosexuals and members of their network of social support are in favour of the perception that coming out is not simply a one off occasion with which the homosexual exposes their sexual orientation but is a long term process. The end result of this process depends on the individual whose sexuality is revealed, the reaction of the third party that has been informed, and on the society and time period in which the coming out occurs.

Keywords: coming out, homosexuality, social support, social network.

KAZALO

1	UVOD	7
2	RAZKRITJE	9
2.1	Definicija pojma	9
2.2	Oblikovanje homoseksualne identitete	12
2.3	Potek razkritja	14
2.4	Neizbežnost heteronormativnosti	15
2.5	(Ponotranjena) homofobija	17
2.6	Ne-razkritje	18
3	SOCIALNA OPORTA IN RAZKRITJE	21
3.1	Razkritje staršem	21
3.2	Razkritje prijateljem	24
3.3	Razkritje homoseksualno usmerjenim	25
3.4	Družina izbire	25
3.5	Razlike glede na relacijo	26
3.6	Razlike po spolu	27
3.7	Formalna opora	28
4	SOCIALNA OPORTA IN OMREŽJE SOCIALNE OPORE	29
5	RAZISKOVALNI PROBLEM	32
6	METODOLOGIJA	33
6.1	Priprava vzorca	33
6.2	Pridobivanje podatkov	34
6.3	Vprašanja	36
7	REZULTATI	39
7.1	Omrežje	39
7.2	Razkritje	42
7.2.1	Razkritje in homoseksualno usmerjeni	43
7.2.2	Razkritje in člani omrežja	52
7.3	Ključne ugotovitve intervjujev	64
8	OMEJITVE RAZISKAVE	68
9	ZAKLJUČEK	70
10	LITERATURA	72

PRILOGA A: Prepis intervjujev s homoseksualno usmerjenimi	83
PRILOGA B: Prepis intervjujev s člani omrežij	99

SEZNAM SLIK IN TABEL

Slika 7.1: Porazdelitev velikosti osebnih omrežij	39
Slika 7.2: Sestava omrežij	40
Tabela 7.1: Sestava omrežja po spolu in spolni usmerjenosti	40
Tabela 7.2: Viri opore lezbijk in gejev glede na relacijo in usmerjenost alterja	41

1 UVOD

Homoseksualnost je tematika, s katero se sooča vsaka družba, a le od časa do časa pride na dan. Po eni strani je vse manj tabuizirana tema, po drugi strani pa jo še vedno skrivamo v omaro.

S skrivanjem v omari se srečuje tudi homoseksualno usmerjeni. Konflikt, s katerim se pri tem sreča, je konflikt med spodbujanjem k avtonomnosti, individualnosti in na drugi strani pritisk umestitve v obstoječo družbo (Ule 2004, 281). Na nek način torej družba podpira posameznikov izstop iz sence, spodbuja razkritje. Obenem ga skuša uvrstiti v okvir, ki ga obvladujejo heteronormativi ter ga znotraj teh normativov ocenjuje.

Dinamika odnosa med posameznikovo lastno ter družbeno percepcijo spolne identitete vpliva na oblikovanje posameznikove spolne identitete. Homoseksualno usmerjeni bije v prvi vrsti boj s samim sabo v obliki kognitivne disonance (Hetrick in Martin 1987, 37) - usklajuje svoje želje, občutenja na eni strani in na drugi strani vrednote, načela, ki jih je pridobil v času odraščanja, v družbi.

Prevladujoči heteronormativi ter marginalizacija homoseksualnosti privedejo do stigmatizacije homoseksualno usmerjenih (tako lastne kot s strani družbe) ter problema razkritja. Če se posameznik razkrije, lahko tvega, da bo tarča posmeha, zaničevanja, lahko se mu odrečejo prijatelji, sorodniki. Tudi ne-razkritje prinese težave. Skrivanje lahko na dolgi rok povzroči mentalne težave, posameznik se lahko oddalji od ostalih. Skrivanje zahteva izdatno vlaganje v dvojno življenje.

Za posameznika, ki zaradi neskladja med lastnimi občutki in heteronormativnimi vzorci družbe ne more spregovoriti, je razkritje velik korak. Homoseksualno usmerjeni v procesu razkritja potrebuje oporo - posameznike ali skupino, ki mu bo stala ob strani, pri čemer je pomembno, da ga pozitivno vrednotijo. Socialna opora je izjemno pomembna ne le za lažje spopadanje z družbeno reakcijo, temveč tudi za sprejemanje homoseksualne identitete, samega sebe.

Razkritje ni zgolj domena objekta in dejanja, temveč imata tako objekt kot dejanje svoj pomen. Z nalogo sem skušala prikazati razsežnost razkritja v socialnem omrežju, ki vključuje tako pomen razkritja v zasebnih krogih prijateljev, družine ter s tem povezanega pojma družine izbire, kot strah pred razkritjem v širšem družbenem okolju in njegovo povezavo s homofobijo in heteronormativi, strah, ki izhaja iz ponotranjene homofobije ter pri gejih in lezbijkah deluje kot samokontrola ter skrivanje kot posledica tega strahu. V nalogo sem vključila tudi osebe, ki se jim posameznik razkrije in njihovo doživljanje, kar nam omogoči širši pogled v proces razkritja, ki se ne tiče le posameznika samega, temveč tudi njegovega socialnega omrežja in - ne nazadnje - družbenih imperativov.

Diplomsko nalogo sestavlja teoretični del, ki predstavi razkritje in dejavnike, povezane z njim ter socialno omrežje, njegove značilnosti in koncept socialne opore v omrežju homoseksualno usmerjenega.

V empiričnem delu sem s kvalitativno raziskavo iskala odgovore na vprašanja, ki se ob razkritju pojavijo homoseksualno usmerjenemu posamezniku ter članom njegovega omrežja. Raziskava je vključila analizo poglobljenih intervjujev, ki sem jih izvedla s homoseksualno usmerjenimi. Z združitvijo obstoječe teoretične podlage ter empiričnih rezultatov sem raziskala vlogo razkritja v socialnem omrežju posameznika.

2 RAZKRITJE

Celo na individualnem nivoju, med najbolj odprtimi geji in lezbijkami, obstaja izredno malo takšnih, ki se tu in tam, ob stiku z nekom, ki jim je osebno, ekonomsko ali institucionalno pomemben, ne odločijo za klozet. Pogubna prožnost heteroseksističnih predpostavk pomeni, da ljudje - tako kot Wendy v Petru Panu - zadenejo ob nove zidove, ki se dvigajo okrog njih celo tedaj, ko dremajo: vsako srečanje z novim razredom študentov, novim šefom, socialnim delavcem, posojilodajalcem, stanodajalcem, zdravnikom, zgradi nove klozete, njihovi značilni optični in fizični zakoni pa zahtevajo, vsaj od gejev in lezbijk, nove presoje, nova tehtanja, nove koncepte ter pogoje skrivnosti ali razkritja. Celo odprt gej ali lezbijka se dnevno srečuje s sogovorci, za katere ne ve, ali vedo ali ne; prav tako je težko uganiti, kakšen pomen dajejo temu. Ni tako nerazumljivo - na najosnovnejši ravni - če kdo, ki želi službo, skrbništvo, pravico do obiskovanja, zavarovanje, zaščito pred nasiljem, pred »terapijo«, pred stereotipi, ki pohablajo, pred žaljivimi preiskavami, pred žalitvami nasploh, pred nasilno interpretacijo, namerno izbere, da bo ostal v klozetu ali da bo vanj vstopil v nekaterih ali celo vseh segmentih življenja. Gej klozet ni le stvar življenj gejev in lezbijk. Je pa za mnoge od njih še vedno temeljna značilnost socialnega življenja; ne glede na pogum in odkritosrčnost, ne glede na podporo iz najbližjih skupnosti, obstaja prav malo gejev in lezbijk, katerim klozet ne predstavlja vsenavočnega pojava (Sedgwick 1990 v Velikonja 2000).

2.1 Definicija pojma

Homoseksualnost se definira kot spolna nagnjenost do oseb istega spola. Razkritje, redkeje razodetje, je izraz, ki označuje »proces prepoznavanja lastne spolne (seksualne) usmerjenosti k sebi enakemu spolu in z njo povezane nastajajoče nove identitete. Ta se udejanja in potrjuje s svojim izpričevanjem okolici in s povratno potrditvijo identitete s strani okolja« (Kuhar 2001, 190). Angleški viri uporabljajo izraz coming out, ki je skrajšana različica besedne zveze coming out of the closet (v prevodu: priti iz omare) in označuje »točko posameznikovega prenehanja prikrivanja homoseksualne spolne usmerjenosti« (prav tam, 188). Slovensko pogovorno je

»klozet metaforična oznaka za prostor (čas), kjer (ko) je gej ali lezbijka skrita pred svetom« (Švab in Kuhar 2004, 26), *coming out* razkritje, proces razkritja pa *outiranje*.

»Sociologi in psihologi so si v primeru definiranja razkritja enotni v poudarjanju razkritja kot procesa« (Kuhar 2001, 190).

Baetz (1984) o razkritju govori kot o križišču z določenimi tveganji. Posameznik se na križišču srečuje ne samo z osebno odločitvijo, pač pa tudi z družbeno ali kulturno pogojenimi ovirami. Markowe (1996) govori o kompleksnem procesu, ki vključuje številna vprašanja, nanj pa vplivajo tako kulturni in družbeni konteksti kot posameznikov značaj. Na intrapersonalni ravni razkritje vpliva na posameznikovo percepcijo sebe in odnosov z drugimi ljudmi, na interpersonalni ravni pa je razkritje povezano s predstavami o družbenem spolu in družbenospolnih vlogah, z odnosi neenakosti med moškimi in ženskami ter z idejami o človekovi naravi in normalnosti. Razkritje definira v pomenu samozavedanja spolne identitete in zaupanja te informacije drugim. Po Plummerju (1996) razkritje vključuje vprašanje identitete in kontaktov z drugimi homoseksualci (Kuhar 2001, 190–191; Švab in Kuhar 2004, 26). V sociološkem smislu razkritje ali izstop iz tako imenovanega klozeta pomeni izstop iz specifičnega vzorca družbenega zatiranja določene skupine posameznikov in posameznic s specifično ne-heteroseksualno identiteto, obenem pa preseganje notranje homofobije. Klozet lahko definiramo kot mesto med družbeno heteronormativnostjo in ponotranjeno homofobijo. Posameznik je razpet med pričakovano in ekskluzivno heteroseksualnostjo in na drugi strani homofobičnimi predstavami, ki jih na različne načine ponotranjimo v procesu socializacije (Kuhar 2005, 120).

Za globlji pogled v proces razkritja ne smemo obiti vpliva diskurza¹ heteronormativnosti².

---

¹ Foucault ugotavlja, da »diskurz kot praksa oblikuje ali konstituira subjekt, na katerega se določeni diskurzi nanašajo, ter ga hkrati tudi pozicionira« (Kuhar 2003, 15). Subjekt je torej proizveden znotraj diskurza, podredi se pravilom.

² Ki predpostavlja, da »normalna in naravna je le heteroseksualnost« (prav tam, 14).

Homoseksualnost je pod diskurzivnim pritiskom spolzela v termine skrivnostnosti in sramu. Dejstvo, da homoseksualnost še danes marsikdo tako občuti, je posledica istega diskurzivnega pritiska, iste prakse izključevanja določenega znanja in védenja, vendar to ne pomeni, da ima tako občutenje homoseksualnosti avtentično in resnično existenco per se. Takšna izkušnja homoseksualnosti je namreč diskurzivno skonstruirana, mogoča le zaradi izključevanja nekaterih diskurzov, drugačnega in drugega védenja, znanja in razumevanja homoseksualnosti (Kuhar 2003, 14–15).

V ozadju je torej polje »institucij, družbenih odnosov in praks, ki to identiteto v izhodišču konstruirajo kot marginalno, kot drugačno, kot tisto, ki je potrebna tolerance« (Kuhar 2008, 194). Esencialistična ideologija seksualnosti »razmerje med spolom in seksualnostjo predstavlja kot posledico naravnega in moralnega reda, pri tem pa uspešno »skriva« družbena razmerja in prakse, ki kreirajo takšne identitete in delitve« (prav tam, 196). Na ta način »ohranja svojo moč in neovirano reproducira tisto, v čemer se skriva ključen problem: razmerje med heteroseksualnostjo in neheteronormativnimi seksualnostmi. Med normalnostjo in domala normalnostjo« (prav tam). V vrtincu te dileme, delitve med normalnim - nenormalnim, se znajde tudi homoseksualno usmerjeni posameznik. Po Južničju (1993, 11–12) je identiteta sestavljena iz avtoidentifikacije, to je tista identiteta, ki jo posameznik pripíše sebi, da mu pripada, da mu je lastna, ter identifikacije, ki je posamezniku določena, prisojena s strani družbe.

[...] identiteto na teoretski ravni morda res lahko zavržemo kot fikcijo, kot nekaj, kar je le fiktivno skupno določeni skupini posameznikov in posameznic, a hkrati ne moremo/smemo spregledati, da ima prav ta fiktivna identiteta realne posledice, na primer v homofobičnem nasilju. Na to ne nazadnje opozarja že sam Foucault, ko govori o diskurzivnih efektih in pravi, da imajo diskurzi materialne posledice. Rečeno drugače: posameznik identiteto, ki je sicer lahko kulturna fikcija, doživlja realno in kot taka ima tudi realne posledice. Identiteto lahko zavržemo, toda ko se bo fant z roko v roki sprehajal s fantom po ulici, bo ta identiteta, znotraj katere ju bo ulica prepoznala (kot pedra) začela delovati (na primer v obliki verbalnega napada nanju) (Kuhar 2008, 194).

V nalogi se ne bom lotila analize oblastnih razmerij, boja med heteroseksualnostjo in neheteronormativnimi seksualnostmi ali analize razkritja, ki bi bilo osvobojeno kakršnega koli okvira. Ukvarjala se bom z analizo razkritja, ki je temu podvržen, raziskovala, kako je oblikovan, interpretiran znotraj diskurzov.

2.2 Oblikovanje homoseksualne identitete

Verjetno je navidezna svoboda, ki pa se posameznikom kaže kot dejanska, največ, kar lahko dosežemo - znotraj vsega, kar nas določa, imamo vendarle lahko občutek (vsaj občasne) individualne svobode, ko se ukvarjamo s sabo in uresničujemo lastna hrepenenja in načrte. [...] Težimo k individualnosti, a ne zares, saj se oziramo na kolektivno. Naše misli niso čisto naše, ko pa smo del diskurzov in številnih nezavednih predstav ter polni stereotipov ter predsodkov, ki jih niti ne poznamo, dokler slučajno ne pridejo na dan in se jih zavemo, ali pa še to ne, ker se zdijo že tako naravna mnenja (Oblastna razmerja 2009).

Družbo, v kateri smo, vodijo in narekujejo heteronormativi, ki vplivajo tudi na nastanek, izoblikovanje, realizacijo in sprejemanje (homoseksualne) spolne identitete. Kažejo se na primer kot »družbeni pritiski in kontrola, homofobija, popačene in vulgarizirane predstave o homoseksualnosti, ki ne ustrezajo družbenim predstavam in pričakovanjem o moškosti in ženskosti, ter izostanek skoraj vsakršnih pozitivnih modelov homoseksualnih vlog« (Kuhar 2001, 138). Posameznik se sooči z mnenjem, da homoseksualnost ni normalna, zdrava, še preden se razvije njegova spolna identiteta.

Pot posameznika, ki je na eni strani soočen s svojimi občutki, ki ne ustrezajo družbenim pričakovanjem, ter na drugi strani s pričakovano heteroseksualno identiteto, opisujejo modeli, ki prikazujejo razvoj homoseksualne spolne identitete (Kuhar 2005, 121). Pomagajo pri razumevanju pomembnosti razkritja »kot oblike in gonilne sile redefinicije posameznikove identitete³« (Kuhar 2001, 138), vendar »niso

---

³ Razkritje pospeši razvoj homoseksualne identitete, ki se z nadaljnjimi razkritji še okrepi (Kuhar 2001, 138).

nujni in edini možen razplet oblikovanja homoseksualne identitete« (prav tam). Izpostavila bom dva modela, tista, na katera sem najpogosteje naletela v literaturi.

Plummerjev model (1981) »idealnotipske karierne poti homoseksualca« temelji na štirih fazah v procesu sprejemanja homoseksualnosti in homoseksualne identitete, to je fazi senzibilizacije, signifikacije, razkritja in stabilizacije.

- Senzibilizacija: zavestni ali polzavestni momenti posameznika navedejo na percepcijo samega sebe kot potencialno homoseksualnega.
- Signifikacija in disorientacija: združujeta procese izoblikovanja homoseksualne identitete. Signifikacija na subjektivnem nivoju označuje čas med občutki drugačnosti in izoblikovanjem homoseksualne identitete, na objektivnem pa čas med minimalno vključenostjo v homoseksualno dogajanje in fazo razkritja. Proces disorientacije pa označuje občutja odtujenosti, zmede, ki jih povzročajo tovrstni občutki.
- Razkritje: je oblika samodefiniranja in sprejemanja homoseksualne identitete ter njeno utrjevanje prek interakcij z drugimi homoseksualci. Akter utrjuje identiteto z interakcijami z drugimi homoseksualno usmerjenimi.
- Stabilizacija: posameznik sprejme homoseksualnost, prevzema homoseksualne vloge (Kuhar 2001, 152–162).

Troiden (1989), ki sledi Plummerju, prav tako navaja štiristopenjski model oblikovanja homoseksualne identitete (Kuhar 2002, 164–183; Švab in Kuhar 2005, 56), to so faza senzibilizacije, krize identitete, prevzema identitete in predanosti.

- Senzibilizacija: nastopi zaznavanje občutkov do istega spola. Posameznik občuti svojo drugačnost. Družbene izkušnje so temelj za pomislek o lastni spolni usmerjenosti.
- Kriza identitete: posameznik je negotov glede lastnega seksualnega statusa. To povzroča zanikanje občutij, poskus popravila, izogibanje in potlačevanje občutkov, eskapizem. Nastopi kriza identitete, ki je posledica spreminjajoče se percepcije samega sebe, izkušenj hetero- in homoseksualnega vedenja, stigmatiziranosti homoseksualnosti in pomanjkljivih ali zavajajočih informacij.

- Prevzem identitete: posameznik prevzame novo identiteto, s katero se v določenih krogih razkrije. To obdobje vključuje tudi druženje z drugimi homoseksualci, spolne izkušnje, raziskovanje homoseksualne subkulture.
- Predanost: posameznik sprejme homoseksualnost kot način življenja, ki ga zadovoljuje, seksualnost in emocionalnost združi v signifikantno celoto. Vstopi v istospolno partnersko zvezo. Homoseksualno identiteto razkrije ne-homoseksualnemu občinstvu.

Modeli prepoznavajo »stigmatizirajoči pomen heteroseksualnega konteksta⁴« (Kuhar 2001, 184). Ne služijo nam za iskanje izvora homoseksualnih občutij ali kot razlogi za razvoj homoseksualne usmerjenosti, temveč jih moramo razumeti »v kontekstu družbenega interpretiranja seksualne identitete, ki temelji na esencialističnem binarnem razlikovanju spolne orientacije na dva čista tipa (heteroseksualnost/homoseksualnost)« (Švab in Kuhar 2004, 20).

2.3 Potek razkritja

Razkritje spolne identitete vedno poteka v interakciji z drugimi. »Informacija o razkritju poteka v smeri od jaza (osebe, ki razkriva svojo spolno identiteto) do akterja (oseba, ki ji je informacija o spolni usmerjenosti zaupana), spodbudi pa jo lahko jazova lastna odločitev razkriti svojo spolno usmerjenost ali pa pritisk akterjev (namigovanja, neposredna vprašanja ipd.)« (Kuhar 2001, 192). Pri tem ima reakcija osebe, ki ji je informacija zaupana, večjo težo od tega, kaj geji in lezbijke mislijo o sebi (glej Mencin Čeplak 2005, 182–183).

Razkritje ni zgolj enkratno dejanje v procesu izoblikovanja homoseksualne identitete, temveč je proces brez konca. Vsaka nova interakcija s človekom postavlja vprašanje, ali se razkriti ali ne (glej Markowe v Kuhar 2001, 190). Posameznik ob tem vsakič trči v enega od zaviralnih elementov na poti razkritja, ki jih bom v širšem smislu predstavila v nadaljevanju:

---

⁴ »Družbeni kontekst razkritja Markowe (1996) enači s heteroseksualno družbo, ki reflektira neenakosti med moškim in žensko in ima svoje ideje o človekovi naravi in normalnosti. Tovrsten družbeni kontekst vpliva in najpogosteje zavira oziroma otežuje proces razkritja« (Kuhar 2001, 192).

- družbeni kontekst ali odnos družbe do homoseksualnosti (stereotipne predstave, homofobija, družbena pričakovanja s predstavami o družbenih spolih);
- ponotranjena homofobija;
- projicirana homofobija, ki je odraz posameznikove nezmožnosti sprejetja lastne seksualnosti in projiciranja družbeno nezaželenih lastnosti, ki so pripisane homoseksualnosti, na druge;
- »je res potrebno«, ki označuje izgovore za ne-razkritje, npr. »to je stvar moje intimnosti, ne bom se razkril/-a«;
- posameznikov odnos s starši, predvsem nezmožnost in nevajenost razpravljanja o čustvih s starši (Marshall 1995 v Kuhar 2001, 201–202).

Za preseganje teh ovir, posledično olajšanje procesa razkritja, so po Markowe (1996 v Kuhar 2001, 202) »potrebne bistvene modifikacije na družbenokulturni ravni, predvsem na nivoju predstav, ki bi morale vključevati bolj fleksibilne ideje o spolih in normalnosti«, kar pomeni preseči heteroseksualni družbi lastne predstave o nujnosti in naravnosti posameznikove heteroseksualnosti (glej Kuhar 2001, 215).

2.4 Neizbežnost heteronormativnosti

Skrivati življenjski slog ni »pravica« niti »zasebnost«. Biti v klozetu ni objektivno, nevtrarno, neobremenjeno stanje. To stanje ohranja sila, ne pa izbira (Schulman 2005 v Hočevar 2006).

»Socialni nadzor nad prevzemom prave spolne identitete, ki mora biti heteroseksualna in vključuje po biološkem spolu razdeljene družbene vloge, v težnji po reprodukciji obstoječe družbe spregleda vrsto posameznikov, ki ne ustrezajo dvema danima opcijama. Vseeno jih potlači vanju in s tem povzroči rojstvo vprašanj razkritja in redefinicij spolne identitete ter z njimi porajajočih se problemov« (Kuhar 2001, 126). Družbeno razvrednotenje homoseksualnosti lahko botruje skrivnostnosti, občutkom krivde in podobno, blokada izražanja pa lahko povzroči frustracije, ki prispevajo k zavlačevanju procesa signifikacije.

Družbeni kontekst favoriziranja heteroseksualnosti ter stigmatiziranja homoseksualnosti je tisti, ki istospolno usmerjene pozicionira bistveno drugače od raznospolno usmerjenih (Švab 2005, 142) in privede do neskladja med lastno samopodobo in pričakovanji večine. Potencialne izkušnje tako homo- kot heteroseksualnega vedenja in na drugi strani s homoseksualnostjo povezana stigma ter pomanjkljive informacije o (homo)seksualnosti lahko le še potencirajo možnosti za pojav *krize identitete*⁵ (Švab in Kuhar 2005, 61), negotovost glede lastnega seksualnega statusa (Kuhar 2005, 123). Tipičen odziv na to je zanikanje homoseksualnih občutij, poskusi popravila, izogibanje občutjem, potlačitev seksualnih želja, nasilna potopitev v heteroseksualnost in prevzem biseksualne identitete, lahko pa tudi eskapizem (pobeg od občutij, npr. z uživanjem drog) (Troiden 1988 v Kuhar 2005, 124). Tak odziv je posledica socialne kontrole, ki ohranja geje, lezbijke in biseksualne v omarah in sili mlade ljudi, da bi na vsak način poskušali biti heteroseksualni - stigmatizacije (Schneider 1997 v Lobnik 2002, 21).

Koncept sebstva, ki temelji na refleksiji drugih, podkrepjen s stigmatizacijo homoseksualnosti, posameznika privede do občutka, da ni človek (Goffman 1963 v Goldfried in Goldfried, 683). »Rezultat tega je, da mladi verjamejo, da je biti gej ali lezbijka nekaj najslabšega, kar se jim lahko zgodi« (Schneider 1997 v Lobnik 2002, 21).

»Stigma, povezana s homoseksualnostjo, v veliki meri negativno vpliva na posameznika, ki o svojih porajajočih se homoseksualnih občutjih prav zaradi neskladja med lastnimi občutji in heteronormativnimi vzorci ne more spregovoriti pred svojimi vrstniki in družino« (Troiden 1998 v Pirnar 2006, 119). Šele ko posameznik preseže lastno ponotranjeno homofobijo in homoseksualne občutke začne prevajati v bolj sprejemljive termine, ko destigmatizira to spolno orientacijo in tako normalizira svoje vedenje, je možen prevzem nove identitete, ki postane posameznikova lastna identiteta, s katero se v določenih krogih tudi predstavlja (Kuhar 2005, 125). To še ne pomeni, da je identiteta sprejeta; gre bolj za njeno toleriranje. »Zamik med prvimi občutki potencialne homoseksualnosti in vsaj delnim sprejetjem te identitete, ki se izraža v njenem (delnem) razkritju, je večleten« (Švab in Kuhar 2005, 65).

---

⁵ Glej podglavje Oblikovanje homoseksualne identitete.

2.5 (Ponotranjena) homofobija

»Homofobija je danes - vsaj v vsakdanjem diskurzu - razumljena kot oblika splošnega političnega, osebnega, moralnega nestrinjanja s homoseksualnostjo kot tako. Termin vključuje tako obsojanje, odpor, nestrinjanje, nasilje, kot tudi omalovaževanje in diskriminacijo istospolno usmerjenih posameznikov« (Kuhar 2006, 545).

Heteronormativnost ima dvojni učinek na vsakdanje življenje gejev in lezbijk: generira socialno izključevanje (eksplicitna in implicitna stigmatizacija, homofobija, nasilje nad geji in lezbijkami) in obenem sili k prilagajanju heteroseksualnim družbenim normam in vedenjskim vzorcem (Švab in Kuhar 2005, 20). »Socializacija v družbi, kjer agenti socializacije ne posredujejo informacij o istospolni usmerjenosti ali pa so te informacije stigmatizirane, ustvarja plodna tla za internalizirano homofobijo« (prav tam, 124), kjer »gre za strah pred samim seboj, pred svojimi seksualnimi željami, vedenji, identitetami, kar povzroči različne oblike nasilja nad samim seboj« (prav tam).

Ponotranjena homofobija nastane zaradi intenzivne:

- družbene homofobije, ki predpostavlja heteroseksualno usmerjenost vsakogar;
- institucionalne homofobije, ki vzgaja v heteroseksualnem duhu v času odraščanja in vsebuje sporočila, ki jih izražajo okolica in različne institucije;
- odprte homofobije, ki se izraža z diskriminacijo in nasiljem nad homoseksualno usmerjenimi (Popadić 2004).

Ponotranjena homofobija se jasno pokaže na primeru razkritja primarni družini; ne-razkritje je ponavadi povezano s konfliktom lojalnosti, nekakšnim soočenjem lastnih občutkov, pričakovanj in pričakovanj primarne družine (Popadić 2004, 3), v katerih ni homoseksualne spolne usmerjenosti. Tudi selektivno razkritje - torej razkritje v krogu bližnjih, a nepripravljenost na izpostavljanje z imenom in priimkom, ali razkritje prijateljem, ne pa tudi družini, sodelavcem - je lahko odraz ponotranjene homofobije (Troha 2004, 38–39).

Popadić (2004, 6) za premagovanje ponotranjene homofobije predlaga konverzijo stigme, uskladitev načina življenja s svojo identiteto, samospoštovanje in samouveljavljanje ter razkritje v različnih sferah življenja.

Če ti družba kar naprej sporoča, da si bolan, iztirjen, da nisi normalen, potem lahko začneš verjeti v to podobo, ki postane resnična predvsem v svojih posledicah. To pomeni, da so nekateri geji in lezbijke, predvsem v začetnih obdobjih spoznavanja svoje istospolne usmerjenosti, z različnimi oblikami nasilja nad samim seboj želeli postati »normalni« oziroma družbeno sprejemljivi. Pri tem niso prepraševali (homofobičnih) družbenih norm in pričakovanj, hkrati pa v svoji okolici niso dobili ali pa so domnevali, da ne bodo deležni potrebne podpore in razumevanja (Švab in Kuhar 2005, 124).

Posameznik računa predvsem na oporo od ljudi, ki so mu najbolj blizu (družina, partner, prijatelji) in se nanje tudi največkrat opre (Jesenšek 2007, 17). Podpora in razumevanje imata za homoseksualno usmerjenega še dodatni pomen, saj »geji in lezbijke ne morejo organizirati svojega življenja zunaj klozeta na vseh ravneh družbene realnosti. Javni prostor [...] je še vedno pomembno določen s heteronormativnimi pričakovanji« (Švab in Kuhar 2005, 127).

2.6 Ne-razkritje

V javnem popularnem diskurzu se pogosto pojavi vprašanje o nujnosti razkritja homoseksualne identitete, ki se odražajo v vprašanjih: Zakaj morajo homoseksualci razglašati svojo spolno usmerjenost, če pa heteroseksualci tega ne počnejo? Gre za navidezno liberalno in strpno pozicijo: seksualnost je stvar zasebnosti in tam naj tudi ostane. Tovrstna argumentacija seveda spregleda zaslepljujočo očitnost heteroseksualnosti v družbi, zaradi česar razkritje v smislu razodetja nečesa, kar je bilo prej skrito, ni potrebno. Heteroseksualnost je jasna, ko vidimo moškega in žensko, ki se na ulici držita za roke, jasna je, ko v krogu prijateljev razpravljamo o svojih ženah ali možeh, jasna je, ko na mizo v pisarni postavimo sliko svoje družine. Heteroseksualnost je hkrati pričakovana in samoumevna, zato ostaja

implicitna predpostavka tudi v drugih družbenih situacijah in kontekstih (Kuhar 2005, 119, 120).

Vsakdanje življenje gejev in lezbijk

je dejansko privatizirano, »zaprto« v zasebne kroge. Pri mladih gejih in lezbijkah je to vedno pogostejše družina, na splošno pa predvsem prijatelji, ki v veliki večini funkcionirajo kot (včasih celo edina) podporna mreža. Zaprtost v družinske kroge seveda ni nujno povezana s sprejemanjem gejev in lezbijk ter njihovih partnerjev oz. partnerk v njihovih družinah, ampak pogosto tudi izraz strahov staršev pred razkritjem istospolne usmerjenosti njihovega otroka pred prijatelji, sosedi, sorodniki. Istospolna usmerjenost lahko ostaja tema, o kateri se starši s svojimi istospolno usmerjenimi otroci ne pogovarjajo, starši pa tako skupaj z otroki ostajajo v t.i. klozetu (Švab 2005, 152).

Sprejemanje razkritja in sočasno zavračanje njegovih implikacij vodi posameznika v prozorni klozet⁶ (Davies 1992 v Švab in Kuhar 2005, 85).

[...] Imam pa mlajšo sestro, ki sem ji neskončno zavidal to, da je njene ljubezni doživljala vsa družina. Vsi smo vedeli, kdo je njena simpatija, vsi čakali, ali bo poklical, vsi izbirali obleke za zmenek in vsi jokali, kadar je bilo konec. Kako sem si želel, da bi bilo tako tudi pri meni. Prav zato sem se odločil, da povem. Sedeli so, me poslušali in ostali tiho, tudi ko sem nehal govoriti. Dobro, če je tako, je tako, je bil edini komentar, ki sem ga izvlekel iz njih. Potem o tem nismo nikoli več govorili. To me je prizadelo še bolj, kot skrivanje in pretvarjanje prej. Prej sem namreč vsaj lahko upal, da me bodo starši nekoč sprejeli takega, kot sem (Veli, 28 let, v Snoj 2008).

Homoseksualno usmerjeni lahko jemljejo razkritje homoseksualnosti kot dejavnik, ki bo ogrozil heteroseksualne norme odnosa (Merighi in Grimes 2000, 33), zato

---

⁶ »S prozornim klozetom označujemo tiste (družinske) situacije, kjer se lezbijke in geji, na primer, pred svojo ožjo družino razkrijejo, vendar se o tem ne govori in to ostane »družinska skrivnost.« Ta skrivnostnost tako še naprej ovira osebna razmerja v družini« (Švab in Kuhar 2005, 51).

homoseksualno usmerjenost skrivajo. Posledice, ki jih pri tem občutijo, so izolacija, osamljenost in stalen strah pred razkritjem (Lobnik 2002, 64) in ponotranjenje negativnega pogleda na homoseksualno usmerjenost, ki ga podaja družba (D'Augelli 1996 prav tam, 10). Če pa se razkrijejo, sploh družini, lahko doživijo psihično nasilje (čustveno izsiljevanje, posmehovanje ali prekinitev komunikacije) (Kuhar 2005, 119, 132). Videti je, kot da razkritje v vsakem primeru prinese negativne posledice. A dilema skrivanja - razkrivanja (ali spolno usmerjenost skrivati ali jo razkriti glede na posledice) govori razkritju v prid zaradi spreminjanja odnosa do homoseksualnosti. Skrivanje vodi v nevidnost homoseksualno usmerjenih, odsotnost socialnih stikov pa je podlaga za oblikovanje stereotipov in predsodkov, iz katerih se oblikuje homofobija.

»Zakaj morajo homoseksualci s takim pompom razglašati svojo spolno usmerjenost, če pa heteroseksualci tega ne počnejo? Saj vendar ni potrebno razglašati svoje spolne usmerjenosti; bodi, kar si v svoji zasebnosti, in ne draži drugih. Če pa se vendarle odločiš za izzivanje, bodi pripravljen/-a na posledice, tako rekoč pripiši si jih.« Taka stališča izražajo klasično hierarhijo zatiralske moči, ki je toliko bolj srhljiva, ker se samo-ponaša z liberalno odprtostjo in svobodomiselnostjo. Do drugačnih od sebe smo strpni, če ti ostajajo skriti, globoko zasebni ali odmaknjeni v geto (Rener v Švab in Kuhar 2005, 10).

Heteroseksualno usmerjeni, ki mu je zaupana informacija, sicer lahko občuti kognitivno disonanco - neskladje med pozitivnimi občutki do osebe, ki se mu je zaupala, ter negativnimi do homoseksualnosti, vendar se problem razreši, če/ko se oseba znebi heteroseksističnih prepričanj in vrednot ter jih nadomesti z večjo naklonjenostjo homoseksualno usmerjenim (Herek in Capitano 1996; Herek 1997; Oswald 2002a).

Razkritje je torej pomembno ne le za raven posameznika in njegovih akterjev socialne opore, temveč tudi za širšo okolico in vpliva na opuščanje predsodkov ter prepoznavanje heteronormativnih pritiskov.

3 SOCIALNA OPORA IN RAZKRITJE

»Zatorej, možno je,« piše Plummer, »da homoseksualci izkazujejo patološko vedenje, da so promiskuitetni, pretirano feminilni in tako naprej. A če je to res tako (in domnevam, da resnica običajno ni taka), potem razlage ne moremo iskati v homoseksualni izkušnji per se, pač pa v sovražnih reakcijah, ki jo obkrožajo in vodijo do, na primer, samorazvrednotenja in obupa ter ogrožajo stabilne odnose« (Plummer 1996 v Kuhar 2005, 122).

Homoseksualna usmerjenost ni sama po sebi problem; odnos družbe do homoseksualnosti in heteronormativna prevlada sta tista dejavnika, ki stopnjujeta strah pred samim sabo, pred razkritjem družbi, reakcijami ipd. Homoseksualno usmerjeni mora najti način za ublažitev heteroseksističnega in homofobičnega vedenja, s katerim se srečuje vsak dan. Ena najboljših rešitev je močno omrežje socialne opore (Clouse 2007, 2–3). Opora s strani družine, prijateljev in homoseksualne skupnosti služi kot blažilec med notranjimi boji lezbijk in gejev in homonegativnimi reakcijami družbe.

Posameznik se obrača na formalne ali neformalne vire opore, odvisno od njegovih potreb in narave problema. Najpogosteje se obrne k neformalnim virom (starši, sorodstvo, vrstniki) (Gottlieb 1978, Berger 1992 v Clouse 2007, 4). Posameznik ob razkritju najbolj potrebuje emocionalno oporo - »vse tiste načine pomoči, ki v prejemniku vzbujajo njegove lastne vrednosti, občutek, da je slišan, razumljen, upoštevan, ljubljen in spoštovan. [...] Emocionalna opora predstavlja mehanizem, s katerim se posamezniki soočajo in spopadajo s pritiski, problemi, težavami in krizami, ki jih generirajo vzajemni vplivi zasebnega in »zunanjega« družbenega sveta ter vzajemno vzpostavljajo prijetnejše načine emocionalnega bivanja« (Šadl 2005, 225).

3.1 Razkritje staršem

Nekoč sem o homoseksualcih imela zelo slabo mnenje. Mislila sem si, da bi se lahko malo bolj potrudili, da ne bi bili taki. Da je to stvar odločitve in volje ter

da je to mogoče spremeniti, če tako hočeš. Kakšno trapasto razmišljanje, kajne? (Lidija, 56 let, mama razkrite lezbijke v Snoj 2008).

Družina v boju s predsodki, diskriminacijo, npr. v primeru zatiranja zaradi rase ali invalidnosti, ponavadi nudi oporo (Oswald 2002a), v primeru razkritja pa se lahko izkaže obratno: prvi odzivi na posameznikovo razkritje v družini so pogosto povezani z različnimi oblikami psihičnega nasilja, naj gre za čustveno izsiljevanje («Če me imaš dovolj rad, boš to naredil zame...»), posmehovanje, zavrnitev ali prekinitvev komunikacije (D'Augelli in drugi 1998). Nato s strani staršev sledi pomiritev, vendar se v družinskem krogu o homoseksualnosti ne razpravlja (Kuhar 2005, 119, 132). Literatura navaja tudi možnost prekinitve stikov med homoseksualno usmerjenimi in njihovo družino, kjer starši kot pogoj za ponovno vzpostavitev odnosov od otroka zahtevajo spremembo seksualne identitete, poskus staršev, da gre otrok na psihiatrično ali drugo zdravljenje, sprejetje s pogojevanjem, večinoma v smeri, naj ostane družinska skrivnost ter najredkeje - popolno sprejetje tako otroka kot njegovega partnerja (Švab in Kuhar 2005, 83–84). Začasna prekinitvev stikov je pogostejša kot popolno sprejetje homoseksualnosti (glej Oswald 2002a).

Nasilje s strani staršev do otrok, tako psihično kot fizično, »ostaja utišano, nevidno in v širši družbi neprepoznano« (Švab in Kuhar 2004, 29). »Dom je prostor patriarhalnega in heteroseksističnega izvajanja moči in regulatornih praks. Gre za prostor, ki je osvobojen intervencij javnosti in političnega spodbijanja. Kot tak je še posebej ogrožujoč in ohranja homoseksualne identitete v klozetu« (Duncan 1996 prav tam).

Sploh geji in lezbijke, ki živijo s starši, se na proces razkritja dolgo pripravljajo. Lastne želje, potrebe usklajujejo z družinskimi vrednotami. Večina staršev je heteroseksualno usmerjenih, s heteroseksualnimi vrednotami in ima malo kontakta s homoseksualno usmerjenimi (Ben-Ari 1995 v Mosher 2001, 168).

Starši ponavadi na razkritje sina ali hčerke reagirajo negativno (D'Augelli 1998). V sebi bijejo bitko med ljubeznijo do otroka in negativnim odnosom do homoseksualnosti (Boxer, Cook in Herdt 1991 v Saltzburg 2004, 110). Švabova in Kuhar (2005, 79) ugotavljata, da si starši ob razkritju postavljajo tri sklope vprašanj.

Prvi zajema iskanje razlogov in občutek krivde za otrokovo homoseksualnost. Vključuje tudi prepričevanje, da gre za prehodno fazo. Drugi zajema vprašanja v zvezi z odzivi okolice. Starši se bojijo odziva okolice. Tretji sklop vključuje otrokovo prihodnost, predvsem vprašanja potomstva, družinskega življenja in podobno.

Starši gredo ob razkritju otroka čez različne (ne nujno vse naštete) faze (glej Coming out - razkritje staršem 2002): *šok* (najpogosteje se pojavi, če starši razkritja ne pričakujejo in ne vedo za otrokovo homoseksualno usmerjenost. Začetni šok lahko traja nekaj minut ali pa nekaj tednov); *zanikanje* (starši z namero zaščite samih sebe ali v izogib bolečini skušajo zanikati dobljeno informacijo. Zanikanje izražajo s stavki »Moja hči že ni lezbijka«, »Lepo, da si mi povedal. Kako je bilo v šoli«, »To je samo faza, boš že prebolel«. Starši se z naučeno heteronormativnostjo borijo proti homoseksualnosti. Otroku pogosto svetujejo obisk psihiatra, ga označijo za nenormalnega); *krivda* (starši se soočijo z občutkom krivde in vprašanjem, kje in kaj so storili narobe. Skušajo najti vzrok, da bi lahko odpravili posledice); *izražanje čustev* (starši postavljajo vprašanja in iščejo odgovore nanje. Če jim je v interesu, se skušajo pogovoriti. Izrazijo svoja čustva, ki ponavadi vključujejo neodobravanje, razočaranje, strah pred reakcijami drugih, sram); *sprejemanje odločitev* (starši se odločijo za drugačen pristop k homoseksualnosti v obliki podpore, ignorance ali vojne. Če je spolna usmerjenost povod za očitke in prepir, je zelo pomembno, da otrok prejema oporo od druge osebe, npr. prijatelja, sošolca, učitelja); *»resnično« sprejemanje* (starši v tej fazi identificirajo sami sebe z družbo, v kateri živijo, in s prisotno homofobijo. Na zatiranje homoseksualcev v družbi se lahko odzovejo s podporo homoseksualnosti, prijatelje seznanjajo o tej tematiki in se sami o njej informirajo).

Strommen (1989 v Goldfried in Goldfried 2001, 684) navaja podobne faze⁷, dodaja le še prikrito zavedanje, nekakšno predfazo, kjer starši nepotrjeno (ponavadi na podlagi vedenjskega vzorca) domnevajo, da je njihov otrok homoseksualno usmerjen.

---

⁷ Avtor poleg »prikritega zavedanja« navaja še »udarec«, ko se posameznik direktno ali indirektno razkrije. Razkritju sledijo šok, zanikanje, zmeda, graja, jeza in krivda; »prilagoditev«, kjer gre za poskus zmanjšanja krize, ki lahko vključuje poskus spreminjanja otroka ali skrivanje dejstva z namenom zavarovati ugled družine; »proces sprememb«, ki vključuje obžalovanje, da je otrok

Razkritje lahko potisne v isti klozet konservativne skupnosti tudi starše. »Starši so tako z otrokovim razkritjem soočeni z isto homofobično družbo, s katero se spopada otrok, in z istimi heteronormativnimi pričakovanji širše in daljne okolice glede svojega otroka« (Švab in Kuhar 2005, 74). Pri tem je zelo pomembno, da starši ne ostanejo v omari, saj s tem subtilno sporočajo: »Sprejemam te, a naj to vseeno ostane skrivnost.« Prekiniti morajo z mislijo »Kaj, če me zavrnejo sorodniki, prijatelji in sosedje, ker imam homoseksualnega otroka« in razmišljati v smeri »Sorodniki, prijatelji in sosedje me spoštujejo, ker sledim sebi, ne njihovem mnenju« (Griffin in drugi 1986 v Goldfried in Goldfried 2001, 688).

3.2 Razkritje prijateljem

Ožji prijateljski krog je prostor, kjer se geji in lezbijke najprej razkrijejo in kjer je njihova istospolna usmerjenost praviloma pozitivno ovrednotena (Kuhar 2005, 119). Ker je razkritje staršem ponavadi bolj emocionalno obremenjeno, obstaja večja verjetnost, da bo homoseksualec o svoji usmerjenosti najprej spregovoril s prijateljico ali prijateljem, ki mu zaupa in ga dovolj pozna, da lahko predvidi njegovo reakcijo (Kuhar 2001, 193). »Spričo precejšnje odsotnosti razprav o homoseksualnosti tako v okviru družine kot tudi šole, so ožji prijateljski krogi še toliko pomembnejši, saj so to najverjetneje tisti socialni miljeji, kjer se odvijajo tudi prve razprave o homoseksualnosti« (Švab in Kuhar 2004, 73).

Največjo mero sprejemanja in najvišjo stopnjo pozitivnih reakcij na razkritje torej pokažejo prijatelji. Razkritje pa je lahko tudi razlog za prekinitev prijateljskega ali kakšnega drugačnega odnosa. Največji delež tistih, ki so prekinili odnos z gejem ali lezbijko zaradi njihovega razkritja, se namreč skriva prav med prijatelji. Odnosi, prekinjeni zaradi razkritja, so v več kot polovici primerov prijateljski odnosi (Kuhar 2005, 135).

---

homoseksualno usmerjen, željo, da bi bil heteroseksualno usmerjen in načrtovanje, povezano s tem (poroka, vnuki...). Ta faza vključuje tudi izobraževanje o homoseksualnosti in njenem izvoru; ter »integracija«, kjer po kriznem obdobju sledi sprejetje otroka.

3.3 Razkritje homoseksualno usmerjenim

Raziskave (Troiden 1988, Seidman 2002 v Švab in Kuhar 2005, 66) kažejo, da »geji in lezbijke svojo seksualno identiteto definirajo tudi prek interakcij z drugimi istospolno usmerjenimi posamezniki.«

»Zaradi možnih negativnih posledic razkritja istospolne usmerjenosti, ki lahko vključujejo izgubo službe, družine in prijateljev, mnogo lezbijk in gejev svojo spolno usmerjenost zaupa le drugim istospolno usmerjenim. Tako se izognejo morebitnim težavam ob razkritju in imajo obenem zatočišče in podporo skupnosti« (Mujakić 2002, 26). Razkritje homoseksualno usmerjenim osebam lahko pozitivno vpliva na zaznavanje spolne identitete, prinese občutek vrednosti in oporo, ki ni na voljo v družini. Homoseksualni prijatelji zmanjšajo občutek izoliranosti in pozitivno pripomorejo k razvoju identitete (D'Augelli in Patterson, Savin-Williams v Schneider in Witherspoon 2000, 240). Povezovanje z drugimi, ki so nam podobni, vpliva na našo samozavest (glej Karleuša 2005, 28), izkušnje homoseksualno usmerjenega, ki se mu posameznik razkriva, pa lahko olajšajo razkritje (glej Mosher 2001, 170).

3.4 Družina izbire

Pojem tradicionalne družine se ruši. Koncept družine, ki je ne sestavljajo več mati – oče – otrok, se razširja na prijateljstva in govori o družini izbire. Tako družino sestavljajo prijatelji in ljudje, ki ga podpirajo, npr. partner, gejevski/lezbični prijatelji, heteroseksualni prijatelji, bivši partnerji, njihovi partnerji, otroci (če so), sodelavci, in drugi (Green 2000, 259).

Kath Weston v svoji knjigi Družina izbire⁸: lezbijke, geji, sorodstvo (Families We Choose: Lesbians, Gays, Kinship) beleži zgodovinski obrat v gejevski in lezbični skupnosti v San Franciscu, od protidružinskih stališč, značilnih za preteklost, k produkciji alternativnih konceptov družine in sorodstva. Opazila je, da so lezbijke in geji začeli ustvarjati svoje, alternativne koncepte družine po lastnih kriterijih, kjer so

---

⁸ V slovenski literaturi se pojavljata dva prevoda angleškega izraza family of choice, in sicer družina izbire ter izbrana družina, op.a.

kreativno mešali biološko in izbrano sorodstvo. To je interpretirala kot znak naraščajoče politične ozaveščenosti med gejevsko in lezbično populacijo in nakazala izziv, ki ga lezbijke in geji predstavljajo esencialističnemu pojmovanju družine in sorodstva (Troha 2004, 46).

»Geji in lezbijke si lahko zagotovijo sistem neme podpore, oskrbe in prijateljstva, ki je tako močen kot katerikoli ali celo močnejši, ker so pogoji izbrani, ne pa preprosto dani« (Plummer 1995 v Troha 2004, 46). Družino povezujejo z občutki pripadnosti, varnosti in jim dostikrat pomeni omrežje dobrih prijateljev. To so ljudje, ki jih sprejemajo, jim stojijo ob strani in na katere se lahko zanesejo. Na ta način poskušajo gejevski in lezbični pari (družine) kompenzirati materialne in družbene učinke, ki jih prinaša neobstoj institucionalnih varoval ter podpore istospolnim partnerstvom (družinam). Pri tem je potrebno poudariti, da »lezbijke in geji pri ustvarjanju takšne oblike družine ne posnemajo heteroseksualnih družin in ne želijo zamenjati družine izbire za izvorno družino« (Weeks, Donovan in Heaphy 1999 v Jakomin 2004, 36).

3.5 Razlike glede na relacijo

Ožji prijateljski krog je pri gejih in lezbijkah tisti, ki mu najbolj zaupajo. Reakcije tesnih prijateljev na razkritje homoseksualne identitete ter tudi partnerske zveze so v veliki meri pozitivne. Reakcije staršev so v primerjavi z reakcijami prijateljev precej slabše (Švab 2005, 145). Družine so pogosto mesto izključevanja, če že ne homoseksualno usmerjenih posameznikov, pa njihovih partnerjev oz. partnerk (prav tam, 140). Odrasli geji in lezbijke dobijo več podpore od svojih hetero- in tudi od homoseksualnih prijateljev kot od družine (glej Oswald 2002a, 375; Strohm in drugi 2007, 5).

Družina ima lahko bolj negativen odnos zaradi družinskih struktur, etničnih in kulturnih norm, negativnih stereotipov o homoseksualcih (Baltezore 2006, 7). Green (2000, 261) navaja, da je reakcija na razkritje odvisna od prej obstoječe mere odprtosti in konflikta v odnosu starši - otrok, stikov (torej časa, preživetega skupaj) med starši in otroci, pomembnosti staršev kot virov socialne opore, dostopnosti do

drugih virov socialne opore, posameznikovo vrednotenje sebe, staršev ter odnosa z njimi. Pri raziskovanju emocionalne opore družine je torej pomembno raziskati ozadje družinskih odnosov (Mosher 2001, 171), kako družina in kultura družine definirata ne-heteroseksualnost. Pomembno je tudi, koliko časa je preteklo od razkritja. Reakcija se lahko s časom spremeni. Raziskave so pokazale, da starši, ki vedo za otrokovo homoseksualno usmerjenost več kot dve leti, kažejo manj homofobičnega in stereotipnega odnosa kot tisti, ki vedo krajši čas (Savin-Williams in Ream v Baltezore 2006, 14).

Raziskave poročajo, da homoseksualno usmerjeni manj tesne družinske odnose nadomeščajo s tesnejšimi prijateljskimi vezmi družine izbire (glej Strohm in drugi 2007).

3.6 Razlike po spolu

Razlike v opori se kažejo ne le v relaciji (razlika prijatelji - družinski člani), temveč tudi po spolu. Nivo in pomembnost opore variirata po spolu in spolni usmerjenosti.

Ženske imajo bolj pozitivno mnenje kot moški, sploh do gejev (Baltezore 2006, 9). Heteroseksualne ženske dajejo tudi več opore kot heteroseksualni moški (D'Augelli in drugi 1998).

Raziskave kažejo na bolj negativen odnos do gejev kot do lezbijk, posebej s strani heteroseksualnih moških (Herek in Capitano 1996, 413). Tudi Steffens (2005 v Baltezore 2006, 9) govori o splošni nižji naklonjenosti gejem kot lezbijkam. Kite in Whitley (1996 prav tam) to pripišeta spolnim vlogam. Ker so spolne vloge bolj rigidno definirane za moške kot ženske, je kršenje spolnih vlog moških strožje obravnavano. Spolne vloge imajo vpliv tudi na lezbijke. Lezbištvo ne izpolnjuje starševskih pričakovanj o ženski kot materi, ki bo moškemu rodila potomce (Ben-Ari 1995 prav tam, 10).

3.7 Formalna opora

Če bi današnjo situacijo primerjali z obravnavo homoseksualnosti še nekaj desetletij nazaj, lahko opazimo bistvene premike iz stanja popolne odsotnosti diskurza o homoseksualnosti ter njene tabuizacije in medikalizacije - tako v javnosti kot v zasebnosti - v današnje stanje privatizacije, ki se dogaja na način, da prijateljski krogi, družina vedno bolj sprejemajo istospolno usmerjene, v širši družbi pa še vedno ne prihaja do premikov. Privatizacijo v primeru partnerskih razmerij ustvarja tudi preobrazba intimnosti, razvoj k čistemu razmerju, ki naj bi bilo razmerje, definirano od znotraj. Čeprav torej zasebni krogi prijateljev, partnerjev in partnerk ter vedno pogosteje tudi družine, nudijo gejem in lezbijkam relativno dobro podporo v vsakdanjem življenju, se zdi, da smo priča politično otopeli situaciji z nerešenimi vprašanji in problemi. Soočamo se na primer z dejstvom, da v Sloveniji še vedno nimamo systemske politike, ki bi pravno ščitila istospolno usmerjene in bi hkrati izvajala ukrepe za sprejemanje homoseksualnosti v družbi, za zmanjševanje homofobije in nasilja nad geji in lezbijkami in ki bi podpirala razvoj gejevske in lezbične subkulture (Švab 2005, 152).

4 SOCIALNA OPORA IN OMREŽJE SOCIALNE OPORE

Socialno omrežje je formalno opredeljeno kot »končno število akterjev oziroma enot in ene ali več relacij med njimi« (Kogovšek 2001, 15).

Poznamo dve osnovni vrsti socialnih omrežij, *popolno* in *egocentrično (lokalno ali osebno) omrežje*. Popolno omrežje sestavlja skupina medsebojno povezanih enot. Opazujemo vse enote, in sicer relacije vsake posamezne enote z vsako drugo enoto v omrežju. Egocentrično (osebno) omrežje sestavlja posamezna enota (ego) z eno ali več relacijami med njo in ostalimi enotami (alterji).

V egocentrično omrežje posameznika »so vključeni le tisti akterji in socialne vezi med njimi, ki so s strani fokalnega akterja (ega) prepoznani kot prisotni v mreži« (Iglič 1988, 82). Posameznik nam posreduje podatke o svojem omrežju (Kogovšek 2001; Kogovšek in Ferligoj 2003; Podreberšek 2005). Kdo sestavlja njegovo osebno omrežje, izvemo s pomočjo generatorja imen. Gre za anketno vprašanje, s katerim dobimo seznam članov osebnega omrežja (Kogovšek 2001, 26). Vez med egom in alterjem je lahko različna. Razlikuje se po obliki (intenziteti) in vsebini (razlog pojavljanja) vezi (glej Iglič 1988, 82).

Relacije v egocentričnem omrežju merimo tako, da najprej določimo seznam egov in seznam alterjev ter generator imen, ki ga bomo uporabili, ki nam bo izmeril tudi vsebino relacije. Nato izmerimo formalne značilnosti omrežja (npr. velikost, sestava, pogostost stikov, starost stikov, geografska oddaljenost, moč relacij) in relacije ovrednotimo.

Obstaja več različnih definicij socialne opore. Prve opredelitve so poudarjale predvsem emocionalno razsežnost opore, torej opore kot občutka pripadnosti in sprejetosti pri pomembnih drugih. Poznejši teoretiki opredeljujejo pojem socialne opore kot večrazsežni, a še vedno poudarjajo primarni pomen emocionalne opore pomembnih drugih kot najmočnejšega pojasnjevalnika stresa in njegovih posledic (Hlebec in Kogovšek 2004, 15–16).

Ena najbolj celovitih opredelitev socialne opore, ki spada med novejše opredelitve socialne opore, ki obravnavajo oporo kot kompleksen interakcijski in komunikacijski proces med ljudmi, je Vauxov ekološki model socialne opore. Vaux loči med dejansko socialno oporo (dogodki in aktivnosti izmenjave) in percepcijo socialne opore, ki je odvisna od zaznavanja posameznika. Socialno oporo deli na tri osnovne razsežnosti: *vire socialne opore*, *oblike socialne opore* in *posameznikovo oceno virov in oblik socialne opore*. Omrežni viri socialne opore predstavljajo del socialnega omrežja, na katerega se posameznik obrača po pomoč in oporo. Oporno vedenje ali oblike socialne opore so specifična dejanja opore posamezniku, ki so lahko spontana ali na željo prosilca opore. Vrednotenje socialne opore oziroma posameznikova subjektivna zaznava - ocena virov in oblik socialne opore, predstavlja oceno zadostnosti, prisotnosti in kakovosti te opore (zadovoljstvo te opore, občutek pripadnosti, občutek, da drugi skrbijo za nas, ipd.) (Hlebec in Kogovšek 2003, 105–106; Vaux v Kogovšek in drugi 2003, 184).

Vire socialne opore lahko ločimo na formalne in neformalne. Formalni viri so opora s strani države, institucij ali različnih organizacij, sem spadajo tudi zasebne profesionalne storitve in prostovoljne organizacije in dejavnosti, ki nimajo narave uslug oziroma servisa, npr. verske organizacije, kulturne, socialne skupine in drugi (Travis 1995 v Bitenc 2003, 11). Neformalno oporo nudijo sorodniki in prijatelji (Dremelj 2004, 77).

Pojem socialne opore lahko razdelimo na štiri večje razsežnosti:

- instrumentalna oz. materialna opora, ki pomeni pomoč v materialnem smislu (posojanje denarja, pomoč pri hišnih opravilih);
- informacijska opora, kjer gre za pomoč pri definiranju, razumevanju in soočanju s
- problematičnimi dogodki ob kakšni večji življenjski spremembi (selitev, iskanje službe);
- emocionalna opora pomeni pomoč ob življenjskih krizah posameznika (težave v družini, ločitev, smrt bližnjega) in
- druženje, ki pomeni oporo v smislu neformalnega občasnega druženja (obiskovanje, izleti) (glej Kogovšek 2001, 36; Hlebec in Kogovšek 2003, 107; Kogovšek in drugi 2003, 184).

Ob razkritju je predvsem pomembna emocionalna opora, ki jo praviloma nudijo osebe, ki so posamezniku zelo blizu in pomembno vplivajo na njegovo življenje in na obvladovanje kriznih in stresnih situacij v njegovem življenju. Emocionalna opora je »na poseben inherenten način povezana s spopadanjem s stresom, ker vsebuje točno tiste (»emocionalne«) elemente (npr. izražanje skrbi, empatije), ki so ključni za obvladovanje stresa« (Hlebec in Kogovšek 2003, 109). Zelo pomembni viri emocionalne opore so partner, najbližji sorodniki in prijatelji.

Socialno omrežje sestavlja skupina posameznikov, ki so med seboj povezani. Povezave poleg osnove za razvoj odnosov ponujajo varnost in občutek pripadnosti. Zaradi želje po varnosti in pripadnosti, sodelovanju z drugimi, pozitivni sliki v tujih očeh, pomoči v stresnih situacijah se posamezniki poslužujejo različnih metod, s katerimi bi si vse to zagotovili. »Da bi dosegel želeni cilj, se želi posameznik predstaviti kar najbolj v očeh opazovalca, ob čemer upravlja z vtisom, kar pomeni zavedno ali nezavedno operiranje s skrbno pripravljeno avtoprezentacijo z namenom ustvariti vtis, ki sovpada s posameznikovimi cilji in potrebami v določeni socialni interakciji« (Aronson in drugi 1998 v Kovačevič 2008, 29). Idealen vtis pa se lahko z dejstvom homoseksualne usmerjenosti poruši, kajti socialne mreže upoštevajo tudi družbene norme. Člani, ki se ne držijo družbenih norm, so kaznovani ali izločeni iz skupine. Pri tem posameznik lahko najde druge skupino ali pa se še pred morebitno izključitvijo prilagodi in popusti pod mnenjem večine.

Ena takih norm je tudi heteronormativnost, institucionalizacija »heteroseksualnosti kot posebne oblike prakse in odnosov, ki se kaže kot naravna, fiksna, stabilna, univerzalna in predvsem normalna kategorija« (Kuhar 2008, 178). Heteroseksualnost ni le družbena institucija, ki organizira področje seksualnosti, pač pa so »s heteroseksualnostjo prežete vse samoumevne norme v družbi, ki oblikujejo tisto, kar vidimo, rečemo, vrednotimo« (Hennessy 1995 prav tam).

5 RAZISKOVALNI PROBLEM

Za homoseksualno usmerjene je proces razkritja naporna psihična odločitev. Ne samo strah pred razkritjem in notranji boji s sprejemanjem identitete, opredeljevanjem sebe kot (ne)normalnega, tudi dejanske negativne posledice so vzrok številnih pomislekov. Tudi oseba, ki ji je informacija o posameznikovi spolni usmerjenosti zaupana, se lahko znajde v težavah in se spopade s podobno dilemo kot homoseksualno usmerjeni posameznik pred razkritjem - s kom lahko deli to informacijo in kaj si bodo drugi mislili. Da bi spoznali obsežno vlogo razkritja - njegove posledice, vprašanja, ki jih odpira in spremembe, ki jih prinaša, sem opravila intervjuje s šestimi homoseksualnimi posamezniki in člani njihovega omrežja.

V empiričnem delu sem najprej z vzorcem 35 lezbijk in gejev ugotavljala, kdo sestavlja njihovo omrežje, koliko članom omrežja je posameznik razkrit in komu. S tem sem želela dobiti zelo grobo sliko socialnega omrežja in razkritja znotraj njega. Večji poudarek sem dala nadaljevanju, kjer sem se osredotočila na šest posameznikov in z analizo poglobljenih intervjujev ugotavljala, kako doživljajo razkritje, proces pred in po njem. Obenem sem intervjuvala tudi člane njihovega omrežja, od katerih prejemajo emocionalno oporo in so jim razkriti ter ugotavljala njihovo doživljanje razkritja.

Pri posameznikih sem se osredotočila na vprašanje boja s homoseksualno identiteto, razkritja samemu sebi, značilnostim prvega razkritja, pomena razkritja staršem in prijateljem, razlikam in podobnostim med njima, na problem zavrnitve in negativne reakcije, pomen opore s strani drugega homoseksualno usmerjenega.

Pri članih omrežja sem preučevala njihov pogled na homoseksualnost, vpliv razkritja na njihovo mnenje in odnos do osebe, ki se jim je razkrila, težave, s katerimi so se spopadali ob razkritju, njihov pogled na ne-razkritje, primerjavo doživljanja razkritja glede na njihovo spolno usmerjenost in relacijo z osebo, ki se jim razkriva.

6 METODOLOGIJA

Kot opisujeta že Švabova in Kuhar v raziskavi vsakdanjega življenja gejev in lezbijk (2005), je možni problem pri raziskovanju skritih, težje dostopnih skupin reprezentativnost vzorca in izbira metodologije. Uporaba kvantitativnega zbiranja podatkov na reprezentativnih vzorcih ni možna, saj večidel niso znane osnovne socialnodemografske značilnosti teh skupin. Hkrati so skupine razmeroma majhne in pogosto anonimne. V primeru skritih socialnih skupin se torej ponavadi uporablja kvalitativna metodologija, npr. globinski intervju, fokusna skupina in podobno (Plummer 1995, Weeks, Donovan in Heaphy 1999, Stacey 2002 v Švab in Kuhar 2005, 25). Ker »[V]prašanja razkritja homoseksualne identitete, tovrstnih izkušenj, najpogosteje ni moč preprosto umestiti na lestvici od ena do pet ali med odgovora da in ne« (Švab in Kuhar 2004, 9), sem se odločila za poglobljene intervjuje s homoseksualno usmerjenimi ter člani njihovih omrežij.

6.1 Priprava vzorca

Vzorec sem sestavljala z metodo snežne kepe oziroma z vzorčenjem preko socialnih mrež. Metoda omogoča dostop do skritih populacij, še posebno, kadar je za vzpostavljanje stika z intervjuvancem in izvedbo intervjuja potrebna določena mera zaupanja, in je relativno poceni ter učinkovita (Atkinskon in Flint 2001 v Brečko 2005, 110). Metoda snežne kepe sodi med neslučajnostne vzorce. V prvem koraku izberemo začetne intervjuvance, ti nas pripeljejo do ostalih članov skrite populacije. Najprej sestavimo seznam začetnih intervjuvancev, ti posredujejo imena oziroma kontakte drugih posameznikov, ki so nato povabljeni k sodelovanju v raziskavi (Brečko 2005, 109). Vzorčenje temelji na medosebnem zaupanju, prijateljskih in drugih intimnih vezeh. Vsem sodelujočim je zagotovljena anonimnost.

Pri pripravi vzorca sem predpostavljala, da se intervjuvani definirajo kot homoseksualno usmerjeni in so opravili vsaj eno razkritje. Zaradi odsotnosti številnih podatkov o populaciji istospolno usmerjenih moja želja ni bila oblikovati reprezentativni vzorec in ugotovitve, pridobljene z nalogo, posploševati na celotno populacijo gejev in lezbijk, temveč sem želela pridobiti vpogled v razkritje na nivoju

posameznika in njegove socialne mreže. Pri raziskovanju sem si prizadevala, da je razkritje predstavljeno nevtrarno, ne-negativno.

Priprava vzorca za raziskavo je bila zelo zahtevna, saj je vključevala:

- osebe iz skupine, ki so navadno zaradi družbene stigmatizacije anonimne,
- razkrite osebe, kar za številne geje in lezbijke še vedno predstavlja veliko težavo, kar je posledica visoke stopnje homofobije (Švab in Kuhar 2005, 29),
- iskanje razkritega homoseksualno usmerjenega, ki je pripravljen govoriti o razkritju in pripravljen zaupati informacije za namen diplomske naloge,
- iskanje ljudi, ki so del socialnega omrežja tega homoseksualno usmerjenega in so pripravljeni odgovarjati na vprašanja o razkritju.

6.2 Pridobivanje podatkov

Raziskovanje je potekalo na terenu od 1. junija do 15. avgusta 2009. Za raziskavo sem z začetnega seznama 15 lezbijk in gejev (10 lezbijk in 5 gejev) pridobila 35 gejev in lezbijk - 21 lezbijk in 14 gejev. Vsakemu sem najprej postavila vprašanje, ki se glasi tako: »Včasih se večina ljudi pogovarja o pomembnih osebnih stvareh z drugimi ljudmi. Če se spomnite obdobja - to bi bilo od letošnjega januarja dalje - kdo so ljudje, s katerimi ste se pogovarjali o pomembni osebni stvari?« (Burt 1984 v Kogovšek 2001, 25). Vprašanje je poznano kot t.i. Burtov generator imen. Z njim sem izmerila manjše osebno omrežje oseb, s katerimi je anketiranec tesno in intimno povezan. Pri naboru števila članov omrežja ni bilo omejitev. Anketirani je navajal spol člana omrežja, starost, relacijo in spolno usmerjenost. Nato sem postavila vprašanje, katerim od teh oseb je posameznik razkrit. Na ta način sem pridobila grobo sliko socialnega omrežja homoseksualno usmerjenih in razkritja znotraj njega.

Za podrobnejši vpogled v razkritje sem želela opraviti intervju z nekaj posamezniki, ki so odgovarjali na Burtovo vprašanje, in *vsemi* člani omrežja emocionalne opore, ki so jih pri tem navedli. To je v praksi pomenilo, da je posameznik na vprašanje »Včasih se večina ljudi pogovarja o pomembnih osebnih stvareh z drugimi ljudmi. Če se spomnite obdobja - to bi bilo od letošnjega januarja dalje - kdo so ljudje, s katerimi ste se pogovarjali o pomembni osebni stvari?« odgovoril na primer, da sta bila to

homoseksualno usmerjeni prijatelj, star 21 let, in heteroseksualno usmerjena prijateljica, stara 22 let. Jaz sem torej želela opraviti intervjuje s homoseksualno usmerjenim posameznikom, ki je odgovarjal na Burtovo vprašanje ter obema članoma omrežja, ki ju je navedel - homoseksualno usmerjenim prijateljem in heteroseksualno usmerjeno prijateljico. To je bilo izredno težko, saj homoseksualno usmerjeni niso želeli biti intervjuvani; če ne oni, pa so sodelovanje odklonili njihovi člani omrežja kljub prizadevanjem z moje strani in strani homoseksualno usmerjenih posameznikov.

Za sodelovanje mi je nazadnje uspelo pridobiti sedem homoseksualno usmerjenih posameznikov, pri čemer je ena od oseb pred samo izvedbo intervjuja odpovedala sodelovanje, zato sem raziskavo opravila s šestimi osebami - štirimi lezbijkami in dvema gejema ter petnajstimi člani omrežja, ki so jih navedli ob Burtovem vprašanju.

Vprašanja šestim homoseksualno usmerjenim posameznikom so se nanašala na prve homoseksualne občutke pred razkritjem, povod za prvo razkritje, odnos z osebo pred prvim razkritjem in po njem, povod za razkritje staršem, odnos z njimi pred razkritjem in po njem, reakcijo staršev na razkritje, razkritje prijateljem in njihovo reakcijo, odnos po razkritju, pomen opore s strani homoseksualno usmerjenega, morebitne posledice razkritja in spremembe, ki jih prinaša, ter morebitno obžalovanje razkritja.

Nato sem intervjuje opravila še s člani njihovega omrežja. Ker so omrežje teh posameznikov sestavljali homo- in heteroseksualno usmerjeni člani, sem vprašanja, namenjena članom omrežja, prilagodila. Vprašanja heteroseksualno usmerjenim so se nanašala na njihov pogled na homoseksualno usmerjenost in vpliv razkritja nanj, na potek razkritja, reakcijo ob njem, morebitno iskanje pomoči, vpliv razkritja na mnenje o posamezniku in odnos z njim in oceno skrivanja kot morebitne boljše odločitve. Vprašanja homoseksualno usmerjenim so se nanašala na pomen razkritja zanje, na medsebojno pomoč, problem iskanja pomoči pred, med in po njem, oceno skrivanja kot morebitne boljše odločitve in povezanost s homoseksualno skupnostjo. Vprašanja partnerjem/-kam vključujejo problem razkritja pred partnerskim razmerjem, reakcije nanj, razkritje prvega razmerja, razkritje staršem, skrivanje razmerja, težav

pred, med in po razkritju, pomen partnerske opore in oseb, ki jim je partner/-ka, razkrita in oceno skrivanja kot morebitne boljše odločitve.

Pridobila sem skupno odgovore 35 posameznikov na t.i. Burtov generator imen, šest intervjujev s homoseksualno usmerjenimi in 15 z njihovimi člani omrežja.

6.3 Vprašanja

- Prvi sklop vprašanj je bil namenjen pridobitvi vzorca.

Prvo vprašanje se je nanašalo na homoseksualno usmerjene in njihovo omrežje emocionalne opore. Drugo vprašanje je homoseksualno usmerjenega spraševalo o razkritosti naštetim članom socialne opore. Tretje vprašanje je spraševalo o pripravljenosti na intervju za potrebe diplomske naloge.

A1: Včasih se večina ljudi pogovarja o pomembnih osebnih stvareh z drugimi ljudmi. Če se spomnite obdobja - to bi bilo od letošnjega januarja dalje - kdo so ljudje, s katerimi ste se pogovarjali o pomembni osebni stvari? (spol, starost, relacija (mati/oče, sestra/brat, drugi sorodnik/sorodnica, prijatelj/prijateljica, sostanovalec/sostanovačka, sodelavec/sodelavka), homoseksualna usmerjenost)

A2: Komu od njih ste razkriti?

A3: Kdo od navedenih oseb, katerim ste razkriti, bi bil pripravljen sodelovati v intervjuju? Ali bi bili pripravljeni tudi sami sodelovati v intervjuju?

Nato so sledili intervjuji s homoseksualno usmerjenimi posamezniki in člani njihovega omrežja.

- Vprašanja homoseksualno usmerjenim posameznikom:

B1: Kdaj ste prvič začeli razmišljati, da ste morda homoseksualno usmerjeni?

B2: Kako ste se borili s homoseksualnimi občutki, kakšni so bili pred razkritjem?

B3: Kako je bilo razkriti se sebi?

B4: Koliko ste bili stari, ko ste se prvič razkrili?

B5: Komu ste se prvemu razkrili? Zakaj tej osebi?

B6: Kakšen je bil odnos z osebo, ki ste se ji prvi razkrili, pred razkritjem?

- B7: Kaj je bil povod za razkritje, zakaj ste se odločili zanj?
- B8: Na kakšen način ste se razkrili?
- B9: Kakšna je bila reakcija?
- B10: Kakšen je odnos po razkritju?
- B11: Kdaj in kako ste se razkrili staršem? (Če oseba, ki jo intervjuvani navede kot prvo osebo, kateri se je razkril, ni starš)
- B12: Kakšen je bil odnos s starši pred razkritjem?
- B13: Kaj je bil povod za razkritje?
- B14: Kakšna je bila reakcija?
- B15: Kakšen je odnos po razkritju?
- B16: Kako ste se razkrili prijateljem?
- B17: Kakšna je bila reakcija?
- B18: Kakšen je odnos po razkritju?
- B19: Kaj vam pomeni pomoč s strani homoseksualno usmerjenega?
- B20: Ali se je s komerkoli po razkritju odnos prekinil?
- B21: Kakšne reakcije ste si ob razkritju želeli, kaj ste pričakovali?
- B22: Ali vam je žal za razkritje?

- Vprašanja heteroseksualno usmerjenim članom omrežja:

- C1: Kako gledate na homoseksualno usmerjenost? [Kaj ste mislili o homoseksualnosti, preden se vam je oseba razkrila? Se je vaše razmišljanje o homoseksualno usmerjenih spremenilo po razkritju?]
- C2: Kako je razkritje potekalo?
- C3: Kakšna je bila vaša reakcija ob tem, kako ste se počutili?
- C4: Ste se obrnili po pomoč/pogovor? Ste jo/ga dobili?
- C5: Kako je razkritje vplivalo na vaše mnenje o posamezniku?
- C6: Kakšen je bil vaš odnos s posameznikom pred razkritjem? Kaj pa po njem?
- C7: Menite, da je bolje skrivati homoseksualno usmerjenost; da se ne razkriješ?

- Vprašanja homoseksualno usmerjenim prijateljem:

- D1: Kako je potekalo razkritje osebe vam?
- D2: Ali se z osebo pogovarjata tudi o problemih, ki se vežejo na homoseksualno usmerjenost, recimo razkritje, iskanje partnerjev, reakcije drugih na homoseksualnost...?

D3: Se vam zdi razkritje velik problem za homoseksualno usmerjenega?

D4: Kam bi se človek lahko obrnil po pomoč?

D5: Ocenjujete, da je skrivanje boljše od razkritja?

D6: Kakšne so težave skrivanja in kako jih odpraviti?

D7: Se čutite povezani z ostalimi homoseksualno usmerjenimi?

- Vprašanja partnerjem/-kam:

E1: Ali ste bili razkriti okolici, še preden ste spoznali sedanjega partnerja/-ko?

E2: Ali ste okolici razkrili tudi partnerja/-ko?

E3: Kakšne so bile reakcije?

E4: Kakšne pa so bile reakcije na prvo razmerje, ki ste ga razkrili?

E5: Ste razkriti staršem?

E6: Ste se s starši kdaj pogovarjali o homoseksualnosti?

E7: Ali se srečujete s problemom skrivanja lezbištva/gejevstva (da »morate« lezbištvo/gejevstvo skrivati)?

E8: Imate kakšno slabo izkušnjo z razkritjem?

E9: Se kot lezbijka/gej srečujete s težavami v interakciji z drugimi ljudmi? Kaj pa s sabo?

E10: Ali težave kdaj delite s homoseksualno usmerjenimi?

E11: Kaj vam pomeni opora partnerja/-ke?

E12: Kaj pa opora s strani tistih, ki jim je partner/-ka razkrit/-a?

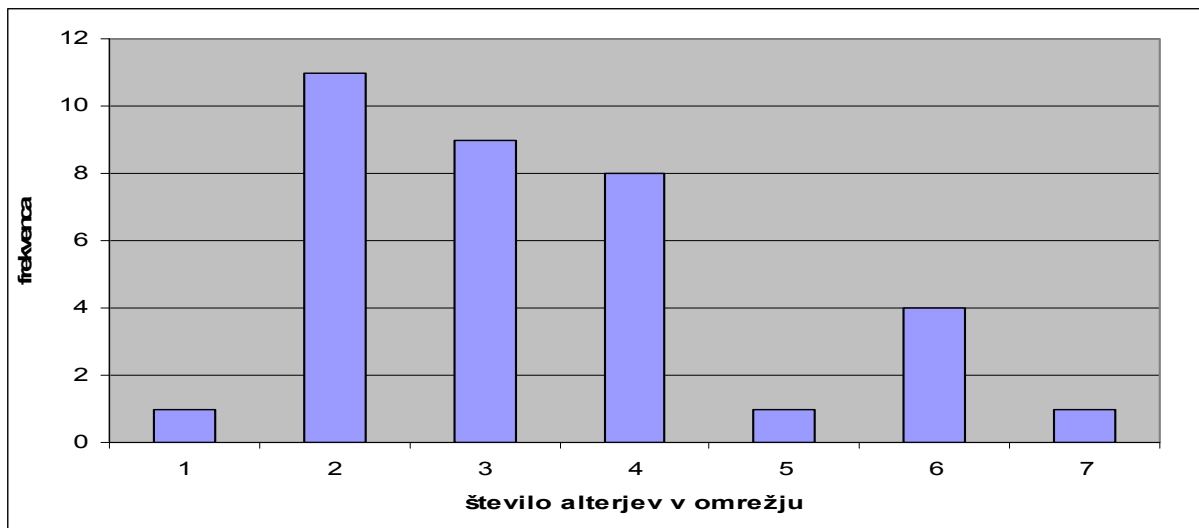
E13: Menite, da je možno skrivanje vse življenje?

7 REZULTATI

7.1 Omrežje

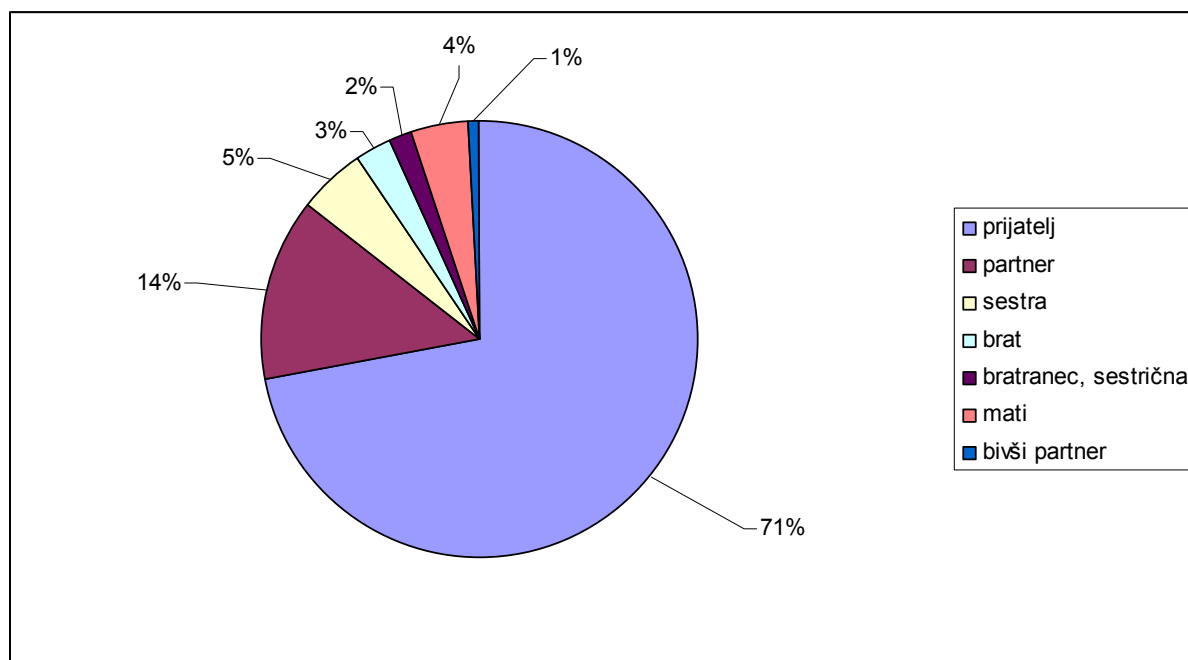
V začetni raziskavi, ki je služila za pridobivanje intervjuvancev in grobi oris socialnega omrežja, je sodelovalo skupaj 35 gejev in lezbijk - 21 lezbijk in 14 gejev, ki so opravili vsaj eno razkritje. Njihova povprečna starost je 28 let, pri čemer je najmlajši intervjuvanec star 22, najstarejši pa 38 let. Vsi sebe definirajo kot lezbijko ali geja. Pripeljali so me do naslednjih relevantnih ugotovitev.

Slika 7.1: Porazdelitev velikosti osebnih omrežij

Razpon velikosti omrežij je med 1 in 7 alterjev (anketirani so navedli minimalno 1 in maksimalno 7 alterjev v omrežju, pri čemer število alterjev ni bilo omejeno), kar pomeni, da so se anketirani v zadnjih šestih mesecih o osebnih stvareh pogovarjali z minimalno enim in maksimalno sedmimi osebami. Največ, enajst anketiranih, jih je navedlo dva alterja. Vsi so bili razkriti vsem, kar pomeni, da se nihče od anketiranih v obdobju zadnjih šestih mesecev o osebnih stvareh ni pogovarjal z osebo, ki ne bi vedela za njegovo usmerjenost.

Slika 7.2: Sestava omrežij

Na Burtovo vprašanje, kdo so ljudje, s katerimi so se anketirani v obdobju zadnjih šestih mesecev pogovarjali o pomembni osebni stvari, je 35 anketiranih naštel 118 alterjev (lezbijke so navedle 77 alterjev, geji 41). Nihče od homoseksualno usmerjenih v omrežje socialne opore ni uvrstil člana, ki mu ne bi bil razkrit. Omrežje sestavlja največji odstotek prijateljev (71%), sledijo partner (14%), sestra (5%), mati (5%), brat (3%), bratranec in sestrična (2%), bivši partner (1%).

Tabela 7.1: Sestava omrežja po spolu in spolni usmerjenosti

Spol	N	Delež po spolu glede na število članov omrežja	Spolna usmerjenost	N	Delež po spolni usmerjenosti glede na spol
Moški	26	22,03%	Homoseksualna	18	69,23%
			Heteroseksualna	8	30,77%
Ženske	92	77,97%	Homoseksualna	34	36,96%
			Heteroseksualna	54	58,69%
			Biseksualna	4	4,35%
Skupaj	118				

Od 118 članov, ki so jih homoseksualno usmerjeni navedli ob Burtovem vprašanju, je 22 odstotkov moških in 78 odstotkov žensk. To pomeni, da so se anketirani homoseksualno usmerjeni glede osebnih stvari večkrat obrnili na ženske kot moške, od tega največkrat na heteroseksualne ženske, nato homoseksualne ženske, homoseksualne moške, heteroseksualne moške in na koncu biseksualne ženske. Med moškimi viri opore je znatno več homo- kot heteroseksualno usmerjenih (69% homo- in 31% heteroseksualno usmerjenih), med ženskimi pa je več heteroseksualno usmerjenih (37% homo-, 59% heteroseksualno usmerjenih, 4% jih je biseksualno usmerjenih), kar pomeni, da so se geji in lezbijke glede osebnih stvari pogosteje obrnili na homoseksualno usmerjenega moškega kot heteroseksualno usmerjenega, in pogosteje na heteroseksualno usmerjeno žensko kot na homo- ali bi-.

Tabela 7.2: Viri opore lezbijk in gejev glede na relacijo in usmerjenost alterja

Lezbijke	N	Delež znotraj omrežja	Geji	N	Delež znotraj omrežja
Heteroseksualna prijateljica	29	37,66%	Heteroseksualna prijateljica	13	31,71%
Partnerka	7	9,09%	Partner	8	19,51%
Homoseksualna prijateljica	20	25,97%	Homoseksualni prijatelj	7	17,07%
Mati	4	5,19%	Mati	1	2,44%
Sestra	4	5,19%	Sestra	2	4,88%
Brat	0	0,00%	Brat	3	7,32%
Homoseksualni prijatelj	3	3,90%	Homoseksualna prijateljica	6	14,63%
Heteroseksualni prijatelj	3	3,90%	Heteroseksualni prijatelj	1	2,44%
Biseksualna prijateljica	3	3,90%	Biseksualna prijateljica	0	0,00%
Sestrična	1	1,30%	Sestrična	0	0,00%
Bratranec	1	1,30%	Bratranec	0	0,00%

Homoseksualna bivša partnerka	1	1,30%	Homoseksualni bivši partner	0	0,00%
Biseksualna partnerka	1	1,30%	Biseksualni partner	0	0,00%
Skupaj	77		Skupaj	41	

Anketiranih 21 lezbijk je navedlo 77 alterjev, na katere so se v zadnjih šestih mesecih obrnile z osebnimi stvarmi, najbolj k hetero- in homoseksualno usmerjenim prijateljicam. Anketiranih 14 gejev je pa navedlo 41 alterjev, na katere so se obrnili v zadnjih šestih mesecih z osebnimi stvarmi, najpogosteje k heteroseksualno usmerjenim prijateljicam, partnerjem, homoseksualno usmerjenim prijateljem ter homoseksualno usmerjenim prijateljicam. Tako lezbijke kot geji med anketiranimi so se v obdobju zadnjih šestih mesecev o pomembni osebni stvari najpogosteje pogovarjali s heteroseksualno usmerjeno prijateljico.

Ker nisem zbirala podatka o številu gejev in lezbijk, ki so v partnerskem razmerju, je podatek o partnerski opori nezanesljiv⁹. Tako lezbijke kot geji so v večji meri navajali prijatelje kot starše.

7.2 Razkritje

V intervjujih je sodelovalo 6 oseb - 4 lezbijke in 2 geja, stari 22, 23, 25, 26, 30 in 38 let. S prvimi homoseksualnimi občutki so se srečali ali zgodaj, npr. že od malega, v mali šoli, ali po njihovi oceni pozno, v srednji šoli¹⁰. Trije so se takrat tudi razkrili (med sedemnajstim in osemnajstim letom), trije pa kasneje, ko so bili stari 21, 24 in 26 let.

---

⁹ Nihče od anketiranih, ki so navajali partnerja, pa ni bil v partnerski zvezi z osebo nasprotnega spola, op.a.

¹⁰ Tako tuje kot slovenska raziskava sicer kažejo, da »večina gejev in lezbijk o svoji (potencialni) homoseksualnosti začne razmišljati pred 15. letom starosti« (Švab in Kuhar 2004, 20). »Podatki kažejo, da moški prej začno razmišljati o svoji potencialni homoseksualnosti kot ženske, kar je lahko posledica družbenega pritiska k razumevanju moških kot prvenstveno seksualnih, žensk pa kot emocionalnih bitij. Moški so, ob dejstvu družbene nevidnosti lezbištva, hitreje opremljeni z besednjakom, ki omogoča samoidentifikacijo s homoseksualno identiteto, medtem ko so lezbična

Intervju sem opravila tudi s petnajstimi člani njihovih omrežij, od tega z dvema materama, enim bratom, petimi heteroseksualnimi prijateljicami, enim heteroseksualnim prijateljem, dvema homoseksualnima prijateljicama in štirimi homoseksualnimi partnerji (dve ženski in dva moška).

Intervjuji so me privedli do naslednjih ugotovitev (vsa imena intervjuvancev so spremenjena).

7.2.1 Razkritje in homoseksualno usmerjeni

V obdobju pred razkritjem po Plummerju (1981 v Kuhar 2001, 152-162) posameznika spremljata faza senzibilizacije¹¹ ter signifikacije¹² in disorientacije¹³. Posameznik lahko ob homoseksualnih občutkih ne čuti nič slabega.

Dana, 23 let

»V meni ni bilo nekih velikih bojev; prej bi rekla, da so mi bili čudni strejti¹⁴, kot pa da bi sama sebe morila s tem, da je z mano kaj narobe.«

Lahko pa ga spremljajo občutek krivde, osamljenosti, stresa, izogibanja, zanikanja, kar vodi v krizo identitete (po Troiden 1989 v Švab in Kuhar 2005, 56).

Ana, 30 let

»Ful, ampak ful sem se počutila samo. Ne osamljeno, ampak samo. Težko mi je bilo zaradi družine, družbe. Najtežje mi je bilo pa to, da sem mislila, da sem, da počnem, da čutim nekaj, kar ni v skladu z Božjo voljo. Da s tem zanikam Boga, svojo vero. [...] Bilo mi je za umret. Če bi verjela v smiselnost samomora, me najbrž ne bi bilo več tu.«

---

občutja lahko dolgo časa razumljena in reducirana zgolj na emocionalne prijateljske odnose. Spolna usmerjenost je namreč praviloma razumljena v seksualnih kategorijah« (Švab in Kuhar 2004, 21).

¹¹ Zavestni ali polzavestni momenti potencialne homoseksualnosti (Kuhar 2001, 154).

¹² Čas med občutki drugačnosti in izoblikovanjem spolne identitete (prav tam, 156).

¹³ Občutja odtujenosti, zmede zaradi homoseksualnih občutkov (prav tam).

¹⁴ Heteroseksualno usmerjeni, op.a.

Posameznik se znajde v precepu, ki ga je nekdo od intervjuvanih poimenoval sladko - grenki občutek: sladek v smislu prepoznavanja občutij do druge osebe istega spola, grenki v smislu slabe vesti, prepričanja, da posameznik nekaj počne narobe (ta »narobe« vključuje prepad med občutki posameznika in verske pripadnosti, družine, prijateljev ali družbenega »prav ali narobe«).

Franjo, 38 let

»Občutki so bili mešani. Najprej v mislih sladki, ko so hormoni divjali - potem v realnem svetu grenki. Pojavljaj se je občutek slabega. Da delam narobe. Da sem edini. Bil sem zmeden.«

Ana, 30 let

»Spremljal me je občutek, kot da delam nekaj zelo narobe. Žal mi je bilo, da nisem tako kot vsi ostali - »normalna«, kar v resnici ne bi hotela biti. [...] Ko sem se začela zavedati, mi je bilo strašno težko, se nisem mogla sprijaznit s tem dejstvom. Spraševala sem se, zakaj ne morem čutiti drugače, kaj naj storim s svojo vero, kako naj ljubim Boga, če ljubim osebo istega spola. To ni bilo združljivo v meni.«

»Družbeno razvrednotenje homoseksualnosti lahko botruje skrivnostnosti, občutkom krivde in podobno, s temi izkušnjami pa se, ugotavlja Plummer (1996), posameznikova homoseksualnost kristalizira in postane signifikantna« (Švab in Kuhar 2005, 65).

Cveta, 26 let

»Nisem ustrezala stereotipu lezbe, ki sem ga imela v glavi, nisem se z njim poistovetila, zato se nisem opredeljevala kot lezbijka. Kot strejt¹⁵ sem bila brez občutka krivde, brez vprašanja, če sem slučajno homoseksualno usmerjena. [...] Ne vem, sprijaznila sem se s časom, ko sem premlela in vprašanja, ali sem normalna, in kaj, če srečam moškega svojih sanj, in kaj, če bi želela imeti otroka, da bi se v meni prebudil materinski nagon. Sem si morala tudi ene tisočkrat ponoviti besedo lezbijka, da sem jo lahko izrekla. [...] Ni bilo nobenega dramatičnega trenutka, kjer bi si rekla: »Cveta, lezbijka si,« in po njem lažje živela.«

---

¹⁵ Heteroseksualno usmerjena, op.a.

V času začetnih razkritij, ki predstavljajo proces napredovanja po poti oblikovanja homoseksualne identitete in njene utrditve, je posameznik za potencialno zavrnitev še posebej ranljiv. Zato se ponavadi, če okoliščine to dopuščajo, razkrije osebi, za katero predvideva, da bo sprejela njegovo spolno usmerjenost (Švab in Kuhar 2004, 23), osebi, za katero ocenjuje, da mu je najbolj blizu.

Ana, 30 let

»...sem se najprej razkrila svoji zelo dobri prijateljici, s katero sva se v tistem obdobju največ družili. [...] Zakaj njej? Ker me je dobro poznala, ker sem čutila, da to že itak ve. Vedela sem, da je odprta, da me bo sprejela, da name ne bo gledala drugače kot prej.«

Erazem, 25 let

»Dobri prijateljici. [...] Zato, ker je tudi ona homoseksualno usmerjena in sem vedel, da bo to sprejela. [...] Ni mi bilo najbolj lahko, ampak sem pričakoval pozitiven sprejem in zato je bilo najbrž veliko lažje.«

Redkeje se zgodi obratno, kjer prvo razkritje poteka od člana socialnega omrežja do homoseksualno usmerjenega. Sicer »v primerih, ko razkritje ni iniciirano s strani geja ali lezbijke, še vedno lahko govorimo o možnosti izbire, tehtanju konteksta, preučitvi situacije, saj posameznik na neposredno vprašanje o njegovi spolni usmerjenosti praviloma lahko zanika svoja homoseksualna občutja« (Švab in Kuhar 2004, 25).

Dana, 23 let

»Mami, ker pač je bilo najlažje, ker je vedela in je v resnici ona razkrila meni oziroma je ona meni povedala, da ve in da si želi, da ji zaupam in povem tudi glede tega. V bistvu sta se oba z očetom razkrila meni, ker sta mi onadva povedala, da vesta, da so mi vseč ženske in potem smo živeli dalje.«

Osebe prvega razkritja so pozitivno reagirale, veliko jih je že prej domnevalo.

Brina, 22 let

»Že prej je sumila, je rekla. Ni bilo velikega šoka. Je pa bila vesela, da sem ji povedala.«

Vsi intervjuvani v nalogi omenjajo dober odnos z osebami, ki so se jim prvim razkrili (kazilo ga je - če ga je - skrivanje spolne usmerjenosti), pred razkritjem in dober ali celo izboljššan odnos po razkritju.

Razkritje staršem je pomenilo ali željo po zaupanju tako pomembne informacije, prenehanju skrivanja,

Ana, 30 let

»Mami sem morala povedati. Vedno sva imeli dober odnos, nisem mogla prikivati tako pomembnega dela sebe.«

Cveta, 26 let

»Ni se mi dalo več skrivat.«

ali so starši napeljali nanj.

Brina, 22 let

»Starši so me v bistvu pripeljali do tega, ker sem se veliko zapirala pred njimi in potem so sumili razne zadeve, zakaj se tako čudno obnašam.«

Odnos pred razkritjem je bil označen kot lep, okej, ali pa tudi ne-dober.

Brina, 22 let

»Ne toliko dober. Malo smo se pogovarjali, zato so me tudi obtoževali raznih stvari.«

Dana, 23 let

»Skrivala sem veliko stvari. Mi je zaradi tega bilo težko, ker ne maram laganja.«

Razkritju so botrovali želja po odkritosti, iskrenosti v odnosu, prenehanju skrivanja.

Reakcije so bile v večini precej odmevne, od šoka, žalosti, obtoževanja, omenjanja stereotipov, psihiatra in druge oblike pomoči. V nalogi tudi opažam, da so mame razkritje sprejemale težje kot očetje.

Ana, 30 let

»Mami je bila šokirana, zaprepadena, žalostna, krivila je samo sebe za to. Ni razumela, iskala je rešitev v duhovnosti, omenjala mi je različne ljudi, da bi mi oni pomagali.«

Brina, 22 let

»Mama je začela s stereotipi, pa sosedi in kaj si bojo ljudje mislili, potem mi je predlagala obisk psihiatra. Oče je bil v šoku, je pa rekel, da če je stvar pač taka, me bo podpiral.«

Erazem, 25 let

»Jah, (premor) prva reakcija ni bila takšna kot bi jo hotel. Ampak se je po nekaj časa zadeva umirila. Me je pa presenetilo, da je bil oče precej bolj umirjen, ko sem povedal.«

Franjo, 38 let

»Pri mami je bilo kar hudo. Danes mislim, da me je poskusila razumeti kot sina, samo sama pri sebi me kot geja ni nikoli sprejela. Doma ni bilo večjih težav, fizičnega nasilja. Fant, s katerim sem bil takrat, je kasneje postal prijatelj od mame. Oče nikoli ni rekel slabe besede čez mojo spolno usmerjenost. To sem pri njemu zelo cenil in spoštoval.«

Odnos po razkritju posameznik ocenjuje kot dober, enak kot prej, le bolj odkrit, ker ni več skrivanja. Opažam pa, da se o homoseksualnosti v družinskem krogu po razkritju ne govori. Tudi na razkritje je možen odgovor tišina.

Cveta, 26 let

»Rekel ni nič, ampak je po moje tuhtal v glavi in upal, da mogoče se bo pa enkrat spremenilo.«

Ana, 30 let

»Z mami se ne pogovarjava kaj dosti o tem. Jaz sem ji povedala, naj me ne prepričuje v karkoli. Ona je to počasi sprejela.«

Brina, 22 let

»O tem ne debatiramo veliko,...«

Cveta, 26 let

»Reci karkoli. Če so pa tiho, pa ne veš, kaj bi si mislil. Kot da te zaprejo v kletko, ti pa čakaš, kaj se bo zgodilo.«

Erazem, 25 let

»Odnos je približno tak kot prej, o mojem privatnem življenju pa ne govorimo, vsaj zaenkrat še ne.«

Prijatelji so reagirali pozitivno. Odnos pred in po ostaja enak ali boljši zaradi odkritosti. Pojavila pa se je tudi manjša negativna reakcija, stereotipna vprašanja.

Cveta, 26 let

»Samo z enim sem imela slabo prvo izkušnjo, ko sem se mu razkrila, ker je mislil, da ga zafrkavam in po moje sem mu bila tudi na skrivaj všeč, ampak se je potem umiril in imava normalen odnos še naprej. (premor) Eni so privzeli to dejstvo, eni mislijo, da sem pač lezbijka, ker še nisem spoznala pravega fanta. Ampak v bistvu mi je to vseeno.«

Erazem, 25 let

»No, nekateri niso bili presenečeni. Drugi so najprej malo čudno pogledali, ampak so še vedno vsi moji prijatelji in da jih to niti malo ne moti.«

Opora s strani homoseksualne populacije, kamor je bil uvrščen tudi partner, se izkaže kot dobra, saj ti pomaga v krizni situaciji, ali pa je intervjuvani ne obravnavajo nič drugače kot oporo s strani heteroseksualno usmerjene populacije. Lahko pa se tudi ne zanašajo nanjo zaradi slabih preteklih izkušenj.

Ana, 30 let

»Občutek, da nisi sam, da nisi edini drugačen, da ni nič narobe s tabo. Da imaš nekoga, s komer se lahko iskreno, odkrito pogovarjaš. Mogoče je to edina oseba, ki ji sploh lahko poveš iskreno, neobremenjeno, kaj razmišljaš, čutiš; nekdo, na koga se lahko obrneš, ko je težko.«

Brina, 22 let

»Veliko mi pomeni, če se lahko na koga obrnem, ko mi je hudo, če je gej ali ne. Je pa res, da se veliko obračam na punco, ki je lezbijka.«

Cveta, 26 let

»Jaz imam slabe izkušnje z gejevsko in lezbično populacijo. Ko sem prišla na sceno, sem mislila: »Uau, poglej, cel kup takih kot ti.« Dobila sem pa samo nož v hrbet. Podobno kot v heterosvetu. Jaz težko najdem prijatelje, mogoče zato, ker sem tak človek.«

Erazem, 25 let

»Dobiš kakšen koristen nasvet, pogovor, sploh od partnerja. Lahko se s kakšno težavo obrneš na nekoga, ki te razume, ker je tudi sam bil v podobni situaciji, partner ti je pa še toliko bližje. Jaz sem z njim rešil veliko vprašanj, ki jih sam nisem mogel predelati.«

Franjo, 38 let

»To, ko je človek na začetku mlad, izgubljen, takrat je pomoč super, če je to prava oseba. Se pa hitro najdejo posamezniki, ki so pripravljene izkoristiti mladega človeka. Danes imaš veliko na internetu. Mlad gej si z njim lahko ful pomaga - seveda spet po pameti. Meni osebno je pomoč od sošolca iz srednje šole, ki je tudi gej, zelo pomagala.«

Odnos po razkritju se ni z nikomer prekinil, kvečjem ga je homoseksualno usmerjeni prekinil sam.

Franjo, 38 let

»Odnos sem jaz prekinil - s posamezniki, ki niso sprejemali mojega življenja. »Prijatelj« , ki me ne sprejmejo takšnega kot sem, ne rabim okrog sebe. Za njih mi ni žal.«

Naloga razliko v razkritju med starši in prijatelji prikaže subtilno, v burnih reakcijah staršev, daljšem postopku sprejemanja. To občutijo tudi intervjuvani sami.

Brina, 22 let

»[...] prijatelje si izbereš in pač tako ali tako imaš z njimi že v osnovi veliko enakih pogledov in pač je lažje. Pa še bolje te sprejmejo kot starši.«

Erazem, 25 let

»[...] starši niso isto kot brat. Z bratom se super razumeva in me podpira. Isto kot prijatelji. Starši pa rabijo malo več časa.«

Razkritje prinese odkritost odnosov, iskrenost, izhod iz brezizhodne situacije, prenehanje skrivanja.

Ana, 30 let

»Odnosi so drugačni, ampak boljši in trdnejši, bolj odkriti.«

Brina, 22 let

»Težko je graditi odnos, če ne moreš spregovoriti o osnovnih stvareh.«

Cveta, 26 let

»Ampak razkritje se mi zdaj že zdi nuja. Ne moreš z mano »furati« odnosa, jaz se ti pa pretvarjam, da sem srečno zaljubljena v fanta, da si opremiljava stanovanje in da bom imela otroka, ki bo nosil ime po fantovemu dedku.«

Dana, 23 let

»Prej je bilo vse kot neka pravljica, potem je postalo resno, resnično. Ne da prej ni bilo resnično; samo postalo je otipljivo, mogoče samo zaradi tega, ker si povedal naglas in si se o tem lahko pogovarjal.«

Posameznik si z razkritjem želi pozitivne reakcije, pričakuje podporo, razumevanje in resnično sprejemanje - ne glede na spolno usmerjenost, tudi s strani staršev. Ne želi tišine.

Ana, 30 let

»Želela sem si edino, da bi me sprejeli takšno kot sem. Da bi bili odnosi še naprej pravi.«

Brina, 22 let

»Mogoče malo boljšo reakcijo od staršev. Da bi te sprejeli ne glede na to, da si lezbijka.«

Cveta, 26 let

»Glede na to, da sem dobila na začetku tišino, bi najbolj rabila nekoga, ki bi rekel: »Ej, stara, meni je vseeno. Ti si »fajn« človek.« Ta tišina ubija, ko ne veš, kaj si človek misli. Pa tudi ne izjave v stilu: »Saj sem vedela«, ali pa »Ti si bila vedno drugačna.« Kot bi bila na antidepresivih pa bi vsi rekli: »Saj se mi je zdelo, vedno je bila malo čudna, še v trgovini ni nikoli pozdravila, k maši tudi ni redno hodila.« Brezveze. Samo nekoga, ki bi rekel, da sem super človek. Ne lezbijka. Ne biseksualka. Človek.«

Franjo, 38 let

»Bilo je fantastično zaupati prijateljici, kako zelo si zaljubljen in da ljubiš fanta in kako fejest je. (premor) Skratka, gre za čisto običajne, (premor) socialne in čustvene situacije. Za to smo geji načeloma prikrajšani.«

Nikomur od intervjuvanih ni žal za razkritje. Edini pomislek je odnos družbe do homoseksualnosti, ki je bil izražen s strani obeh intervjuvanih gejev.

Erazem, 25 let

»Samo na žalost živimo v družbi, kjer obstajajo določeni predsodki do drugače usmerjenih in nasploh drugačnih in dokler bo tako, bo življenje v Sloveniji precej težko za nas, ki nismo »normalni«.

Franjo, 38 let

»Mlademu geju vedno dam nasvet - najprej bodi 100% neodvisen in samostojen. Potem dobro premisli in se razkrij, če misliš, da ti bo to kakorkoli koristilo. Družba v Sloveniji v večjem delu ni naklonjena gej populaciji. Na mojem delovnem mestu ne vejo, da sem gej. Vsaj uradno ne. Glede na moja leta se pojavijo sumljivi pogledi, ampak jim ne dovolim, da posegajo v to področje moje zasebne sfere. Tega jim res ne dovolim. (premor) Biti gej je v Sloveniji prej minus kot plus. V določenih razvitih državah to že dolgo ni več tabu tema. Jaz upam, da bo tako tudi pri nas, ampak takrat mene več ne bo na tem svetu. Slovenci smo zadržani, čisto nepripravljeni na globalizacijo, temnopolto raso, sodoben stil življenja, geje, lezbijke, rome. V naši državi je največji vzor življenjska pot v stilu: družina, ki pridno gradi hišo, obvezno z nadstropjem za otroke, ko odrastejo, redno hodi v cerkev, ob nedeljah postavi na mizo govejo juho, kuhano govedino, pražen krompir, enkrat v letu si privošči dopust

pod šotorom na hrvaški obali. Ampak mi ni žal, da živim drugače, čeprav me povsod čakajo ovire.«

7.2.2 Razkritje in člani omrežja

MATI

Intervjuvani materi sta pred in po razkritju mnenja, da homoseksualnost ni naravna.

Zarja, 59 let

»Bog je ustvaril moškega in žensko za... Za otroke, če ne drugega. Dve ženski, dva moška... Saj je lepo, ampak... Kaj pa otroci? To ne gre.«

Urša, 45 let

»Jaz mislim, da mora priti nekje do napake ali v vzgoji ali v naravi, da se to pojavi. Narava je ustvarila moškega in žensko, ne dveh moških ali dveh žensk.«

Sicer se borita s pozitivnimi občutki do hčerke in negativnimi do dejstva, da je hčerka lezbijka.

Zarja, 59 let

»Še vedno se mi zdi, da to nekako ni naravno. Ampak jo imam rada in jo spoštujem, tudi če je taka kot je. Se pa dostikrat vprašam, zakaj.«

Materi nista vedeli niti sumili. Razkritje ju je šokiralo, porušilo pričakovanja, razočaralo, vprašali sta se, kaj delata narobe.

Zarja, 59 let

»Šokiralo me je. Meni se je zrušil ves svet. Saj veste - kaj pa družina, kaj pa otroci? Sem prej pomislila, da bo rekla, da je noseča. Meni se to, da nima fanta, ni zdelo nič čudnega. Potem pa, ko je povedala... Sem dosti časa rabila, da sem nekako prebolela. Spraševala sem se, od kje zdaj to. Saj bi vprašala za nasvet, pa kaj, ko nimaš kam it.«

Urša, 45 let

»Najprej nisem mogla verjeti. (premor) Nisem bila pripravljena na to. Nisem si predstavljala, da je Brina, kar je. (premor) Mislim, da mora imeti ženska ob sebi moškega. Dve ženski - ne gre skupaj. (premor) Ne vem, kakšna prihodnost jo čaka. Kaj pa, če bo v sosednji hiši nekdo, ki ne bo prenesel tega, da ima za sosedo lezbijko? (premor) Bi bilo veliko lažje, če bi imela fanta, ne? (premor) Ne morem se z njo pogovarjati o tem, ker ne razume, da je normalno, da imaš fanta in otroke.«

Zarja, 59 let

»Mogoče bi bilo drugače, če bi Ana imela očeta, tako sva bili pa sami za vse.«

Urša, 45 let

»Jaz nisem mogla spati, celo noč mi je samo po glavi hodilo, kaj sem narobe naredila, da se mi je to zgodilo.«

Po pomoč sta se obrnili k župniku in možu, obe pa ocenjujeta, da je pomoč težko najti, ker večina homoseksualnost obsoja.

Materi razkritja ne jemljeta resno, temveč upata, da homoseksualnost mine, verjameta v »naravnost« heteroseksualnosti in upata, da bosta hčerki tudi.

Zarja, 59 let

»Nekako si jo še vedno predstavljam s fantom pa otroki, da bom imela vnuke. Občutek imam, da jo bo minilo.«

Odnos pred in po razkritju je isti, s tem, da nobena dejstva ne odobrava.

Zarja, 59 let

»Isto. Kaj pa naj. Saj pomagat ne moreš. Edino, da pri sebi razmisliš in rečeš - tako pač je.«

Urša, 45 let

»Nisem vesela, da je tako, ampak kaj morem. Trudim se.«

Skrivanje spolne usmerjenosti bi bilo za mati po eni strani boljša odločitev, po drugi pa obe ocenjujeta, da bi se ali na materi ali na hčerki poznalo, če bi se dejstvo skrivalo.

Zarja, 59 let

»Če ne bi vedela, se ne bi toliko sekirala, ne vem pa, kako bi Ana to prenesla.«

Urša, 45 let

»Saj enkrat bi izvedela. Prej greš čez to, bolje je. Bog ne daj, da bi čez dvajset let izvedela. Ves čas bi imela čisto napačno predstavo o hčerki.«

HOMOSEKSUALNA PRIJATELJICA

Homoseksualne prijateljice ocenjujejo, da posameznik potrebuje pomoč s strani homoseksualno usmerjenih.

Vita, 27 let

»Se mi zdi, da ima vsak homoseksualec vsaj enega takega prijatelja, ki je tudi homoseksualno usmerjen, da se lahko k njemu zateče po pomoč. Saj ne, da so to velika vprašanja. Gre bolj za vsakdanje probleme. Če ti doma kaj rečejo. Če ne veš, ali bi se v službi razkril. Če sumiš kakega kolega, da je tudi gej.«

Nada, 23 let

»Midve se nikoli ne obremenjujeva s svojo usmerjenostjo; se pomeniš, poveš, da bi imel otroke, da bi imel stanovanje, razglabljaš o tem, kaki bi morali biti sosedi - kot lezbijka, kot lezbijki imava pač malo več problemov kot pa strejt. Oziroma iste probleme plus nekatera vprašanja, ki se tičejo sprejemanja družbe in na katere sam vpliva nimaš.«

Problem razkritja se po njihovem mnenju skriva v osebi, njenem odnosu s starši, prijatelji. Pojavi se lahko tudi ob razkritju.

Vita, 27 let

»Kakor za koga. Meni na primer ni bil. So me doma lepo sprejeli, v službi tudi, prijatelji tudi. Bolj je problem za tiste, ki nimajo doma vse »pošlihtano«, da jim na

primer mama ful teži. Da jih mečejo iz stanovanja. Ali pa, če se prijatelji obrnejo proti tebi. Jaz ne poznam osebno primera, da bi koga ven metali, sem pa slišala, da se dogaja »svašta«.

Nada, 23 let

»Hja, problem nastane, ko se razkriješ nekomu, ki začne predavat o psihiatrih, pa naravnem, pa ne vem, kaj še vse. Takrat nastane problem in pač ga s pogovorom skušaš odpraviti, vendar je v družbi in v življenju, na primer v šoli, službi, toliko pogledov in poti, ki se križajo s potmi lezbijke, da včasih ne prideš do konca.«

Iskanje pomoči je težavno, sploh, če nisi razkrit.

Vita, 27 let

»Lahko ti sto prijateljev razlaga, kaj narediti, kam iti, kje vprašati, ampak ti si še zmeraj sam. Kam boš šel, se boš preselil, če ne moreš. Sploh, če noben ne ve zate.«

Skrivanje ocenjujejo kot ne najboljšo rešitev.

Vita, 27 let

»Jaz se ne bi mogla skrivati celo življenje. To je cel kup prilagajanja. Na »šihlu« moraš lagati, med prijatelji moraš lagati. Še huje - če si najdeš strejt partnerja pa še njemu lažeš, ampak tako je včasih bilo. Sedaj se stvari malo na bolje obračajo. Se mi zdi, da je tudi homoseksualnost bolj vidna. Vsake toliko časa se v medijih kaj pojavi. Vsake toliko slišiš kaj kje od nekoga.«

Nada, 23 let

»Ne, ker se mi zdi, da ljubezen ni stvar, ki jo skrivaš, preprosto je in tukaj ni skrivanja. Ničesar ni, česar bi se moral sramovati ali prikrivati. Moje nenapisano pravilo je, da svoje usmerjenosti ne obešam na velik zvon, je pa ne tajim in ne skrivam.«

Za varnost, oporo predlagajo povezovanje s strejt in homoseksualno populacijo, pri čemer poudarjajo heterogenost slednje.

Vita, 27 let

»Super bi bilo, če bi se povezovali, samo se mi zdi to tako heterogena skupina. Vsak je različen. Vsi mislijo, da smo isti, ker smo pač pedri. Lezbe. »Whatever.« V resnici

smo si pa tako različni. Vsak ima svoje ideje, svoje zamisli, svoja prepričanja. Jaz ne morem reči, da sem ful povezana, imam pa en krog prijateljev, kamor spada tudi Ana Ti daje en občutek varnosti, opore. Da nisi sam, da imajo tudi drugi probleme.«

Čeprav obstaja problem tudi znotraj homoseksualne populacije.

Nada, 23 let

»Imamo več kot tri skupine, društva, vsak vleče na svoje, imamo staro gardo, ki je tiho. Kar je najhuje - imamo mlade ljudi, s katerimi se pa nihče ne ukvarja. Že tako ali tako ne; o tem, s čimer pa jim je najbrž najtežje »shendlati«, pa sploh ne. Niti mi sami, ki smo sami šli čez isti drek.«

HOMOSEKSUALNI/-A PARTNER/-KA

Partnerji so bili razkriti še pred začetkom trenutnega razmerja. Osebam, ki so jim bili razkriti prej, povejo tudi za partnerja/-ko.

Na prvo razkritje razmerja ni bilo reakcij, saj so druge osebe pričakovale homoseksualno razmerje.

Taja, 26 let

»Za prvo punco so rekli, da so samo čakali, kdaj se bo zgodilo.«

Olga, 24 let

»Od tega, ko sem se outirala pa do takrat, ko sem imela prvo punco, je minilo dosti časa, tako da so imeli vmes čas za razmislek in dojemanje in vse te stvari. Vse smo predebatirali, vse stvari, in res, moram reči, da ni bilo nobenih problemov.«

Zanimivo, da trije od štirih anketiranih partnerjev niso razkriti staršem.

Taja, 26 let

»Sem enkrat omenila, ampak se obnašamo, da tega ni.«

Jaka, 33 let

»Enkrat sem se poskusil pogovoriti, pa so se delali, da ne slišijo.«

Ivo, 28 let

»Družina je bolj tradicionalna. O moji usmerjenosti ne ve nič. Tudi pogovarjali se nismo nič in ne bi bil nič bolj srečen, če bi vedeli, zato se nimam namena outirati.«

Skrivanje homoseksualnosti ocenjujejo pozitivno.

Taja, 26 let

»Veš, kaj pravijo: kar ne veš, ne boli. [...] Saj se ne skrivaš, samo ne poveš. To ne pomeni, da ne izvejo. Samo ščitiš svojo zasebnost.«

Jaka, 33 let

»Če te ljudje sprejmejo, o tem govoriš, če ne, pa se umakneš in se ne ukvarjaš s tem. Drugače ne gre, če bi silil v to, bi se sam sebi zdel nor.«

Druga omenja slabo izkušnjo skrivanja.

Olga, 24 let

»Včasih sem imela punco, ki ni bila razkrita in moram reči, da to ni prijetno. Ker pač na koncu ne veš več, kako se obnašati, niti pred njenimi niti pred svojimi, niti v enem mestu niti v drugem mestu, na koncu sem imela težave že s tem, kako se obnašati nasploh do nje, tudi ko sva bili sami. Posledice pridejo, vsaj za moje pojme.«

Skrivanje je obenem pozitivno in negativno.

Ivo, 28 let

»Skrivati gejevstvo, počeno vazo ali pa to, da sem razlil olje po kuhinji in naredil »flek« na novem pultu, to je zame naporno, ker ne maram niti laganja niti prikriivanja. Je pa res, da tukaj mogoče ne gre za skrivanje, ampak za nujno potezo, zaradi katere lahko dobim mir. Samo za to se gre. Moja družina homoseksualnosti ne sprejema, niti je ne sprejema današnja družba in ne vidim razloga, zakaj bi se moral razkrivati, če pa ob tem ne bo moje življenje nič lažje. Se pravi... Včasih je težko in neprijetno, včasih - skoraj vedno - pa je to skrivanje edino, zaradi česar lahko živiš normalno in mirno življenje.«

Olga, 24 let

»Pač ne hodim s punco objeta po mestu, če pa si želim poljuba na kavi sredi mesta, pa jo poljubim. Poskušam se obnašati, kakor pač čutim. Nisem človek, ki bi vedno potreboval dotike. Če pa si tega zaželim, pa to tudi naredim. Do sedaj še ni bilo težav.«

Slabe izkušnje z razkritjem se vežejo na obtoževanje s strani osebe, ki ji je bila informacija zaupana.

Taja, 26 let

»Prijateljica me je obtožila, da sem nenormalna in da sem vsakič, ko sem se je dotaknila, zagotovo mislila na to, kako bi jo.«

Ena oseba ima težave zaradi lezbištva zaradi videza. Geji se soočajo s hujšimi predsodki.

Jaka, 33 let

»Poslušam, da nisem normalen, pa da sem pedofil, čuden in podobno. Z leti se naučiš umikati in se odmakniti ali pa sploh ne govoriti o nekaterih stvareh. Imam predvsem probleme v službi, ko debate nanesejo na ženske, pa ne morem nič reči. Nimam pa niti interesa niti volje, da se ljudem mečem po zobeh, zaradi tega sam ne bom nič srečnejši.«

Homoseksualna podpora jih je razočarala.

Olga, 24 let

»Ne, naša stara garda¹⁶ se mi zdi zaprta; preživeli so mnogo več, o čemer se nam niti sanja ne. Vendar se delajo klani, mlado meso pride v poštev za »fuk«, »kulske darkerke« so zase, »seksi skejtarke« zase, stara garda ga žge po Laškem in tako pač živimo. Tudi na to se navadiš. Imam nekaj dobrih prijateljic lezbijk, s katerimi se družim in to je vse.«

---

¹⁶ Izraz stara garda označuje starejšo generacijo (predvsem) lezbijk in (ne toliko) gejev, op.a.

Ivo, 28 let

»Scene ne poznam. Imam nekaj homoseksualno usmerjenih znancev in znank, samo se nikoli ne obračam nanje zaradi spolne usmerjenosti.«

Če že, v homoseksualni podpori ne izpostavljajo homoseksualnosti.

Jaka, 33 let

»Ja, ampak jaz jih ne bi izpostavljaj kot pedre, ampak kot ljudi, ki so mi stali ob strani, ko sem bil res v »kurcu«. S partnerjem pa delim vse.«

Partnerska opora ima velik pomen.

Taja, 26 let

»Z njo sem čisto sproščena. Prijatelji so čisto nekaj drugega. Se razumemo, ampak jim marsikaj ni jasno v zvezi z lezbištvom. Starši so pa kot z drugega planeta.«

Olga, 24 let

»V svoji partnerki iščem veliko stvari in od nje veliko zahtevam in pričakujem.«

Opora s strani tistih, ki jim je partnerka razkrita, nima posebnega pomena.

Taja, 26 let

»Tudi, če rečejo, da sprejemajo tvojo spolno usmerjenost, je v resnici ne. Če bi bila tip, bi me čisto drugače gledali. Ne vem, kaj je huje - da nisi outiran¹⁷ ali da si, pa so odnosi slabi.«

Olga, 24 let

»V osnovi, kolikor pač pomeni njej, odnosov ne uničujem, tudi pa se pretirano ne trudim ugajati in te zadeve. Všeč mi je, da ima svoje ljudi, svoj krog ljudi, v katerega me sicer vključi, ampak hočem, da ostanejo predvsem njeni dobri prijatelji.«

Izpostavi se problem sprejemanja s strani staršev.

---

¹⁷ Razkrit, op.a.

Ivo, 28 let

»Super, če naju sprejemajo kot par. Bi pa rad enkrat doživel na svoji koži, da bi me en starš iskreno sprejel, da ne bi gledal na mene drugače zato, ker sem gej.«

HETEROSEKSUALNO USMERJENI/-A PRIJATELJ/-ICA (IN BRAT)

Na homoseksualnost nihče od njih ne gleda nič drugače kot na drugo seksualnost.

Saša, 23 let

»Jaz to že od vsega začetka gledam kot nekaj povsem normalnega oziroma se s tem, ali je nekdo strejt, bi-, homo- ali x-seksualen - po pravici povedano - ne ukvarjam. To je pač svobodna odločitev vsakega posameznika, ki se mene ne tiče.«

Renata, 26 let

»Meni je vseeno, kako je nekdo usmerjen. Že od vedno sem taka, tudi ko nisem poznala še nobenega. Pač po tem ne moreš sodit človeka.«

Mia, 23 let

»Meni se je vedno zdela to čisto normalna stvar. Delam po načelu, da naj vsak počne, kar mu paše, samo, da s tem ne prizadene drugih. Ljudje različnih ras, etničnih pripadnosti, slojev, tudi spolne usmerjenosti... Meni je to vse enako. Mogoče zaradi vzgoje, ker so mi starši vedno rekli, da ni pomembno, kakšne »oblike« je človek, važno je, kaj nosi v sebi. Na to enako gledam tudi po razkritju.«

Heteroseksualno usmerjeni prijatelj omenja prav razkritje homoseksualne prijateljice za vzrok, da se ga je homoseksualnost dotaknila.

Peter, 29 let

»Zgleda moraš srečat zelo močno osebnost, ki izstopa, potem te pa stvar začne zanimat. No, jaz sem srečal tako osebo. [...] Zdaj dejansko nekaj vem o tem, prej je šlo pa mimo.«

Heteroseksualno usmerjena prijateljica pa je dobila uvid v določene stvari.

Mia, 23 let

»[...] sem prej na vse gledala preveč idealistično. Ker so v družbi velikokrat deprivilegirani, sem verjetno avtomatsko sklepala, da so bolj razumevajoči, potrpežljivi in čustveno inteligentni. Kasneje sem šele dojela, da je - logično - pri vseh enako - nekateri so ok, nekateri niso, nekateri so nastrojeni proti drugim, nekateri ne... Tako homoseksualci kot heteroseksualci.«

Prva reakcija je bila večinoma okorela.

Saša, 23 let

»Mogoče moja reakcija ni bila najboljša, ampak sedaj ne morem nič spremeniti. Malo sem se mogla navadit, ker je bila Brina prva oseba, ki se mi je razkrila. Ko so za njo prišli še drugi, mi je bilo lažje.«

Peter, 29 let

»Najprej me je šokiralo. Zadnje pol ure smo debatirali o homoseksualcih, jaz pa nisem vedel, da je ona ena od njih. Potem so se pa občutki umirili.«

Mia, 23 let

»Ja, mora miniti nekaj časa. Pri meni je prišlo sčasoma, po kakšnih dveh tednih, enem mesecu.«

Maja, 25 let

»Priznam, da sem ob prvem razkritju bila malo šokirana, ker je bil fantu, ki je gej, bil všeč moj fant. Ker mi je povedal, mu je bilo lažje in ta pogovor ni spremenil naših odnosov, prej obratno.«

Klemen, 27 let, brat

»Presenetil me je, ker nisem pričakoval, da bo to tema najinega pogovora. Ampak ni me šokiralo, da bi se jaz sekiral, da bi ga zaničeval.«

Dve osebi nista izpostavili negativnih reakcij.

Renata, 26 let

»Mi je bilo tako lepo, ko je povedala, tak dober občutek, da sem vredna zaupanja, da je človek eno tako osebno stvar, zanj osebno, delil z mano.«

Lea, 25 let

»Meni se je zdelo normalno, pač, če se imata rada in nobenega s tem ne obremenjujeta, je to krasno.«

Razkritje pozitivno vpliva na odnos z osebo.

Saša, 23 let

»Normalno, ker če nekdo deli s tabo tako osebno stvar, se mi zdi, da se potem še nekako globlje povežeta.«

Renata, 26 let

»Odnos je tak, pristen, če nekdo ve, da si lahko ti ob njem tak kot si in da te ne bo sodil in grdo gledal zaradi tega. Pač sproščen odnos. Tak odnos, ki se nekaterim drugim, recimo večini heteroseksualno usmerjenim, zdi samoumeven in sploh ne pomislijo, da bi mogli skrivati to in kako je bit v strahu pred nesprejemanjem.«

Mia, 23 let

»Ne bi rekla, da je ravno razkritje vzrok, je pa sigurno delno tudi vplivalo na boljši odnos, ker sva s tem dobili občutek, da si lahko bolj zaupava in ne glede na drugačnost tudi podpirava druga drugo.«

Maja, 25 let

»Odnos do in po razkritju je ostal enak, celo boljši, ker je dobila zaupanje do mene, pa tudi je odkrita v moji družbi in je to, kar je.«

Heteroseksualno usmerjeni prijatelj opazi tudi razliko v svojem vedenju.

Peter, 29 let

»Pogled je drugačen kot s hetero usmerjenimi ženskami. Moški smo čudna bitja in ko srečaš žensko na pijači, tudi če je prijateljica od nekoga drugega, imaš v glavi, da jo moraš nekako impresionirati - kaj ti sproža, ne vem, nek neandertalski nagon. No, z njo je bilo drugače. Je lezbijka, torej ni razloga za nič od tega. Lahko si torej tak kot si, brez sprenevedanja in igranja. Pogovor pa je vseeno drugačen kot z moškim. Iz nje izvira toplina in lahkotnost... Težko za opisati.«

Osebe so mnenja, da skrivanje ni potrebno, enako kot tudi ne razglasanje.

Saša, 23 let

»Mislim, da družba ni dovolj tolerantna, da bi jih sprejemala. Rabi še veliko časa, da začne sprejemati drugačne. Skrivati ni ravno treba, se mi pa ne zdi, da bi bilo to treba javno razglašati naokoli.«

Peter, 29 let

»Mislim, da je najbolje, da poveš samo tistim, ki jim zares zaupaš; danes je veliko bebcev na cesti.«

Maja, 25 let

»Jaz mislim, da pride eno obdobje, ko vsaj nekomu poveš. Ni pa to zdaj, da bi govoril naokoli. Po moje je dobro to držati bolj zase, da se drugi ne vtikajo.«

Klemen, 27 let, brat

»Zaradi odzivov okolice, ja, ampak sem prepričan, da se ti to potlačevanje nekje maščuje.«

Druge poudarjajo pozitivno plat razkritja.

Renata, 26 let

»Za tega fanta¹⁸ lahko rečem, da po tem, ko mi je povedal, da je gej, da sva postala prijatelja, ker ni bilo več skrivanja, bilo je bolj sproščeno vse. Po moje je bilo bolj olajšanje z njegove strani, da mi je lahko vse povedal, brez da pazi, da spreminja spol osebi, o kateri govori, da ni straha, da bi ga izdala ali pa si kaj grdega mislila. Zvedel je, da je meni vse okej in da je z mano lahko to, kar je. Jaz pa znam zadržat zase, če oseba tako hoče.«

Mia, 23 let

»Mislim, da razkrivanje pomaga, da se ljudje spoznajo s homoseksualnostjo. S tem, da najprej nekaj revežev nastrada, ker dobijo batine zaradi tega, potem je pa bolje.«

Lea, 25 let

»To danes že postaja normalno. Veš, kake so to travme, če si nočeš priznat?«

---

¹⁸Oseba govori za homoseksualca, ki se ji je prvi razkril, op.a.

7.3 Ključne ugotovitve intervjujev

Intervjuji so pokazali, da ima posameznik ob prvem soočenju z lastno homoseksualnostjo občutek, da dela nekaj narobe, pojavi se neskladje med lastnimi in družbenimi pričakovanji, obenem pa tudi problem, komu povedati, se zaupati, da ne bi doživel negativne reakcije, nesprejemanja, da bi se z njim lahko pogovoril.

Ana, 30 let

»Potem, ko sem se tega začela zavedati - precej pozno, šele po 21. letu starosti - oziroma ko sem se tega zavedla, pa tega nisem mogla nikomur povedati. Bala sem se, kako bodo odreagirali drugi, kaj si bodo mislili.«

Raziskava Švabove in Kuharja (2005) pokaže, da gre v povprečju za štiriletni zamik od prvih občutij homoseksualnosti do razkritja. V tem času posameznik tudi skrbno pretehta, komu se bo prvemu razkril, zato je reakcija teh oseb praviloma pozitivna (prav tam, 25). Ista raziskava pokaže tudi, da se homoseksualno usmerjeni najprej razkrijejo prijateljem in prijateljicam (prav tam, 24), kar je razvidno tudi iz intervjujev v nalogi. Razkritje staršem ima večje emocionalno breme od razkritja sebi ali prijateljem.

Ivo, 28 let

»[...] včasih me prime, da bi mami in očetu povedal, kakšne probleme imam, pa ne moreš, ker ne bi slišala drugega kot to, da sem gej in da ne bosta imela vnukov.«

Ne le, da starši bolj burno reagirajo, se sprašujejo o vzroku, se obtožujejo; po ocenah posameznikov je hujše, ko se zavijejo v molk in o homoseksualnosti in razkritju ne želijo govoriti. Z nivoja staršev so tudi oni soočeni z disonanco - na eni strani pozitivnimi občutji do otroka, na drugi z negativnimi do homoseksualnosti. Z razkritjem tudi oni občutijo klozet oziroma tako imenovano jazovo dilemo, kjer informacija o posameznikovi spolni usmerjenosti zdaj ne zadeva zgolj jaza, pač pa tudi akterja in njegov odnos do jaza. Pred največjo dilemo so najpogosteje starši, saj je njihov odnos do jaza najtesnejši, njihova pričakovanja o jazovi identiteti pa skorajda nujno drugačna. Pri tem je zelo pomembno, da starši presežejo strah, kaj si bo okolica mislila.

»Razkritje pred družino je rušilno zato, ker ogrozi konvencionalna pričakovanja glede na družbenospolne vloge, ki so osnovni vidik vseh družinskih odnosov« (Markowe 1996 v Švab in Kuhar 2004, 26). Izpovedi mater v nalogi se oklepata argumenta naravnosti, minljivosti faze, čeprav se zavedata, da je tako bolje za hči. Zanašanje na minljivost lahko materi pripišemo zaradi njene stereotipne predstave, da je oseba, ki je »prva zadolžena za vzgojo otrok (oziroma jih kot take konstruira okolje, v katerem živijo), otrokova istospolna usmerjenost pa posledično lahko velja za njeno neuspešno opravljeno nalogo« (Švab in Kuhar 2005, 77).

Prijatelji se v raziskavi Švabove in Kuharja (2005) »kažejo kot pomembna socialna skupina, tako v procesu razkritja ter tudi kot socialni milje, v katerem intervjuvanci spoznavajo svoje partnerje. Svojim ožjim prijateljem tudi najbolj zaupajo, daleč pred svojo družino« (prav tam, 43). Razkritje prijateljem se je izkazalo kot mnogo lažje od razkritja staršem, prijatelji kažejo bolj pozitivno reakcijo. Ob razkritju ravno tako kot starši ne ostanejo ravnodušni, le reakcija je manj očitna (ali pa je šok manjši od tistega, ki ga doživijo starši). Prijatelji informacijo hitreje predelajo in - kot se je izkazalo - tudi sprejmejo, vprašanje pa je, ali gre za »popolno sprejetje«. Prijateljski krogi so »najbolj varni prostor za razkritje, hkrati pa je - statistično gledano - najbolj verjetno, da bodo prav prijatelji tisti, ki bodo odnos zaradi razkritja pretrgali, če do tega pride« (Švab in Kuhar 2005, 72).

Pomoč s strani homoseksualne populacije se sicer z izpovedjo šestih homoseksualno usmerjenih ne zdi vredna izpostavljanja, a člani njihovega omrežja pokažejo nasprotno. Pri tem je šlo najbrž za različni interpretaciji vprašanja - pomoč s strani skupnosti kot pomoč neznancev ter pomoč s strani prijatelja, ki je tudi homoseksualno usmerjen. Če si prvo interpretacijo predstavljamo kot iskanje pomoči v družbenih organizacijah, da bi se homoseksualni, ki ima težavo, obrnil na organizacijo ali njemu nepoznani krog ljudi, ki je tudi homoseksualno usmerjen, je najbrž manj verjetna kot druga, ki si homoseksualno pomoč predstavlja s strani prijatelja, s katerim so stiki že utrjeni, je vreden zaupanja in je tudi homoseksualno usmerjen. Intervjuvani so nakazali nezaupanje homoseksualni skupnosti, zaradi česar ne iščejo podpore v njej.

Iskanje prijateljev, oseb, na katere se lahko posameznik obrne na pomoč, je namreč oteženo zaradi pomislekov o negativni reakciji, nesprejemanju zaradi usmerjenosti, poleg tega se pojavi vprašanje, kako lahko pri konkretnih vprašanjih pomaga nekdo, ki ni homoseksualno usmerjen in se s podobnimi vprašanji ni spopadal, zato je pomembna opora tako homo- kot heteroseksualno usmerjenih, ki so že člani njegovega omrežja. Z njimi je vzpostavljen odnos, zaupanje, emocionalna opora, zato bo posameznik pri problemih razkritja, homoseksualne usmerjenosti, prej računal na njihovo pomoč, vprašanje pa je, če jo bo dobil vedno tudi prej kot od popolnega neznanca.

Nada, 23 let

»Če imaš srečo, se obrneš na prijatelje, če imaš še večjo srečo, se obrneš na družino. Včasih ti na vprašanje odgovori neznanec, včasih pa nasveta ni in delaš po svojih najboljših močeh.«

V nalogi se je poleg prijateljske opore izpostavil velik pomen partnerja, ki se kaže v težnji po vzajemni podpori.

Izriše se družbena oblika »z občutkom vpletenosti, varnosti in trajnosti, kar je običajno pripisano tradicionalni družini. Vendar so take »družine izbire« pomembne, ker pokažejo, da trajnost ne pripada samo tradiciji, ampak tudi alternativam. Družina mora dajati svojim članom občutek varnosti, sprejemanja podpore, za to, kar si in kar delaš. Če tega v svoji družini ne dobiš, lahko ta občutek ustvariš v lastni družini izbire, ki jo lahko sestavljajo tudi prijatelji. Za mnoge istospolne usmerjene je družina izbire postavljena kot rešitev pred nerazumevanjem družbe; je okolje, v katerem se lahko razvije močan občutek pripadnosti, in kjer je istospolna identiteta prosto izražena« (Weeks, Donovan in Heaphy 1999 v Jakomin 2004, 36).

Proces razkritja se nikdar ne konča - z novimi ljudmi v življenju prihajajo nove dileme, ali se razkriti ali ne. Posamezniki v določenih kontekstih živijo pravo identiteto, v drugih kontekstih jo zaradi družbene reakcije, pritiska heteronormativnosti zamejijo na zasebni prostor. Ne-razkritje prinese na dolgi rok ne-vidnost homoseksualnosti v družbi, ta pa okrepi stereotipe, fobije.

Vita, 27 let

»Se mi zdi, da je tudi homoseksualnost bolj vidna. Vsake toliko časa se v medijih kaj pojavi. Vsake toliko slišiš kaj kje od nekoga. (premor) Čeprav je problem, ker mediji veliko popačijo. Za njih so homoseksualci v glavnem pedofili, ki nadlegujejo majhne fantke. [...] Meni se zdi, da veliko pomaga že to, če poznaš kakega pedra ali pa lezbijko. Klinc je, če nobenega ne poznaš, prevzameš stereotipe in misliš, da so vsi pedri tetke, ki mahajo z rokico in vse lezbe vozijo motorje. Se mi kar zdi, da se dogaja na tej naši sceni eno gibanje, da bi te stereotipe odpravili, da bi javnost videla, da smo ljudje. Samo je problem, ker strejt ljudje ponavadi niso vključeni v to sceno. Ne hodijo na predavanja Zgodovina lezbičnega in gejevskega gibanja, ne pogovarjajo se z nobenim, ki bi bil gej in lezbijka. Mislim, pogovarjajo se že, samo ne vejo, da je. Evo, to je še en problem skrivanja. Če ti nobenemu ne poveš, kako bojo ljudje zvedeli? (premor) Pa še to se mi zdi tudi pomembno: ljudje imajo cel kup vprašanj. Od tega, kako lezbijke seksamo, ali si kdaj želimo tudi pravega tiča, ali geja nikoli ne zamika ženska, kako postaneš homoseksualec. Tega strejt nima nikogar za vprašat. Ljudje tudi, če so razkriti, ne marajo odgovarjat na taka vprašanja, se skrivajo.«

Skrivanje ustreza heteroseksualni večini, saj omogoča hkratno domnevno strpnost in zanikanje gejevske skupnosti. »V Sloveniji še vedno prevladuje mnenje, da je spolna usmerjenost »stvar« zasebnosti in bi se jo moralo posledično prikrivati. Obenem pa se večinska heteroseksualna populacija ne zaveda, da na dnevni ravni ta redno manifestira in predstavlja svojo heteroseksualno spolno usmerjenost. Tako, da težko govorimo o »strpnosti« slovenske družbe do istospolno usmerjenih,« je mnenje Simona Maljevca iz Društva Legebitra¹⁹. »Eden izmed ključnih problemov gejev in lezbijk v Sloveniji je gotovo ta, da so potisnjeni v zasebnost, s tem pa v tišino. Toleranca kot »nič nimam proti, samo ne pred mojimi očmi« - ki seveda ni toleranca - je litanija, ki jo ponavlja večina,« je izjavil Roman Kuhar²⁰.

---

¹⁹ V članku Metke Nared, glej Vire.

²⁰ Prav tam.

8 OMEJITVE RAZISKAVE

Raziskovanje razkritja z vidika posameznika in članov omrežja emocionalne opore, ki se jim posameznik razkrije, je na določenih točkah privedlo do pomislekov in težav.

Filozofija uporabljene metode »temelji na ugotovitvi, da je člane in članice skritih in težko dosegljivih skupin možno identificirati prek socialnih omrežij, ki jim pripadajo. Gre za predpostavko, da med izhodiščnim vzorcem anketiranih obstaja »zveza« (link), prek katere je moč doseči preostale posameznike in posameznice ciljne populacije. Največja pomanjkljivost te metodologije je, da iz končnega vzorca izpadejo tisti (izolirani) posamezniki, ki niso vključeni v socialna omrežja ali pa so ta majhna in trdno zaprta« (Spren 1992 v Švab in Kuhar 2005, 29). Tako pride do slučaja, da so »izsledki odsev izkušenj ljudi iz enega samega socialnega omrežja ali pa so te izkušnje v izsledkih pretirano poudarjene« (prav tam, 30). Že tako je raziskovana populacija težje dostopna, vzorec, ki sem ga potrebovala konkretno za mojo raziskavo, pa sploh. Za večji vzorec, ki bi zmanjšal pomanjkljivost te metode, praktično nisem imela možnosti, ker bi zahteval dolgotrajnejše vzorčenje.

Idejo za intervjuje s posamezniki in člani njihovega omrežja sem dobila iz ameriške raziskave,²¹ kjer je intervju s člani omrežja zvenel precej enostavneje. Za nalogo jih je bilo težko pridobiti za sodelovanje. Prva omejitev je bila ocena homoseksualno usmerjenega - če je homoseksualno usmerjeni ocenil, da bi bil član njegovega omrežja pripravljen opraviti intervju, sem poskušala dalje (sem osebo kontaktirala, objasnila namen intervjuja in prosila za sodelovanje), sicer ne. Na tak način sem izključila marsikatero zgodbo, ki bi pokazala tudi drugo plat razkritja. Razkritje in intervjuvanje na to temo je za vse intervjuvane, sploh pa člane omrežja, predstavljalo občutljivo temo. Veliko jih je sodelovanje odklonilo prav zato, ker jim je o razkritju težko govoriti. V osnovi so zavračali sodelovanje z razlogom, da nimajo česa povedati, da se ne spomnijo več trenutka razkritja, da njihovo mnenje ni relevantno, saj so samo ena oseba od mnogih, da ne želijo izpostavljati svojega mnenja o homoseksualnosti in razkritju, ker se jim tematika ne zdi potrebna razprave, saj sami

---

²¹ Raziskava Family and Friendship Relationships After Young Women Come Out as Bisexual or Lesbian (avtorica Ramona Faith Oswald), glej Vire.

v homoseksualnosti ne najdejo ničesar, vrednega komentarja. Vsi intervjuvani so bili seznanjeni s tematiko moje diplomske naloge in z okvirnimi vprašanji. Pogosto je zaradi tematike trajalo dlje časa, da so se posamezniki sprostili, razgovorili, saj so bili za določene podatke še posebej občutljivi. Kot izpraševalka sem morala paziti, da z delikatnimi vprašanji nisem odvrnila intervjuvanca od sodelovanja in se truditi, da razkritja ne prikazujem negativno.

Ob analizi omrežja se pojavi vprašanje glede velikosti omrežja. Najbrž je občutljiva tematika tudi razlog, da so intervjuvani že na prvo vprašanje, torej Burtovo, odgovarjali zadržano. Seznanjeni so bili namreč s tematiko raziskave in morda posledično navajali manj članov omrežja kot bi jih sicer, zato je podatek o velikosti omrežij vprašljiv. Vzorec je zajel tudi precej mlado generacijo homoseksualno usmerjenih, tuje raziskave pa se osredotočajo precej na raziskovanje srednje in starejše generacije ter njihovega omrežja socialne opore. Drugi problem se pojavi pri navedenih biseksualnih²² alterjih. Naloga ne omenja posebej biseksualnosti, ki je ne moremo zlititi s homoseksualnostjo niti heteroseksualnostjo, temveč je potrebna samostojne obravnave. Naslednji problem je obravnava partnerja v primerjavi s homoseksualno usmerjenim prijateljem. V raziskavi se nisem osredotočala na partnerska razmerja, zato nisem zbrala podatka o številu intervjuvanih, ki so v razmerju in posebej o partnerski opori. V nalogi ga ne moremo posebej obravnavati, saj manjkajo številni podatki, zavreči pa ga tudi ne moremo, saj je partner pomembni del opore. Problem je bila tudi analiza družinskih relacij, saj med intervjuvanimi ni bilo drugih družinskih članov kot materi in brat.

---

²² Pri biseksualnosti gre za spolno in čustveno privlačnost do oseb istega in nasprotnega spola. Deležna je predsodkov s heteroseksualnega in homoseksualnega zornega kota, ki jo obravnavata predvsem kot prehodno fazo, ki vodi v heteroseksualnost ali homoseksualnost. Ob tem se napačno pojmuje tudi, da biseksualnost pomeni večjo možnost za promiskuitetnost (glej Šporčič 2008).

9 ZAKLJUČEK

Razkritje sem opazovala tako s strani osebe, ki se razkriva, kot s strani osebe, ki ji je informacija podana in jo homoseksualno usmerjeni šteje za vir emocionalne opore. Pri tem ne moremo izpostaviti splošno veljavnih pravil, meril; »lezbijke in geji niso niti uniformna niti monolitna družbena skupina. Homoseksualna identiteta je v njihovih življenjih pomembna, bržkone tem bolj, kolikor več je represije in nasilja, ki ga doživljajo, a nikakor ni edina identiteta, pogosto niti najpomembnejša« (Rener v Švab in Kuhar 2005, 14). Tako tudi razkritje z vsako novo zgodbo odpre različno vprašanje. Prav to je bilo bistvo naloge - spoznati del te spremenljivosti in vprašanj, ki so trenutno odpirajo ali so odprta.

Homoseksualno usmerjeni posameznik se ob zavedanju svojih občutkov sreča s problemom razkriti jih samemu sebi, kasneje pa tudi s problemom razkritja ljudem, ki ga obdajajo. Nekateri se s tem bolj, drugi manj uspešno spopadejo, odvisno od posameznika in njegovega socialnega omrežja. To omrežje sestavljajo osebe, ki so posamezniku zelo blizu in mu pomagajo obvladovati krizne, stresne življenjske situacije - ponavadi so to partner, najbližji sorodniki ter prijatelji.

Razkritje, sploh prvo, je za posameznike pomenilo v glavnem osvoboditev od skrivanja, izboljšanje lastne percepcije in odnosov z drugimi. Odziv na prvo razkritje je redko negativen, saj posameznik skrbno izbira, komu se bo prvemu razkril. Ožji prijateljski krog pokaže najvišjo mero opore in sprejemanja. Tudi, če jih razkritje preseneti, informacijo hitreje sprejmejo, odzovejo se bolj mirno. Starši pa na razkritje reagirajo precej bučno, z obtoževanjem, zavračanjem, šokom, občutkom krivde, potrebujejo precej časa, da sprejmejo (tudi zaradi prenosa jazove dileme, kjer se problem razkritja prenese nanje; ne vedo namreč, kako, s kom, kako deliti informacijo o homoseksualni usmerjenosti osebe, ki se jim je razkrila, ker se bojijo (negativne) reakcije osebe, h kateri bi se obrnili po pomoč). Razkritje pravzaprav vsebuje iskanje razumevanja, podpore, priznanja, varnosti, videti pa je, »kot da vsa ta razmerja postavlja na tehtnico« (Švab in Kuhar 2005, 73), ker ruši normativna heteroseksualna pričakovanja. »Za posameznika ima socialno okolje velik pomen, zato se zaradi bojzani pred izolacijo raje podredi, sprejme določena vedenja drugih, kot da bi ostal

sam s svojimi vrednotami« (Aronson in drugi 1998 v Kovačevič 2008, 30). Tako se nekateri v izogib stigmatizaciji, sploh, kjer je povečana možnost nasilja, odločijo za skrivanje, ker se jim zdi boljša rešitev.

Pri dilemi skritja - razkritja »ne gre za to, kaj geji in lezbijke mislijo o sebi, ampak za to, kako jih obravnavajo vladajoči diskurzi. Indikativne za to so izjave gejev in lezbijk, ki dokazujejo, da se morajo ne glede na svoj odnos do lastne homoseksualnosti in do stigme, povezane z njo, nenehno »razkrivati«, misliti meje dopustnosti, spodobnosti, ne-varnosti, ki jih postavlja heteronormativnost« (Mencin Čeplak 2005, 182).

Na ta način se ob pozitivno plat razkritja, ki obsega široko področje od izboljšane samopodobe, rešitev problemov z mentalnim zdravjem, do poglobljanja odnosov, vedno postavi negativna, ki jo postavi heteronormativnost. Naj gre za razdvojenost med občutkom svobode, iskrenosti do sebe, zaupanja v odnosu po razkritju in strahu pred reakcijo drugih (dilema na nivoju posameznika); občutka zaupanja, iskrenosti s strani hčerke, spoštovanje nje kot osebe in negativnega stališča do homoseksualnosti (na nivoju starša); spoštovanja homoseksualno usmerjenih, a skrb, da se preveč izpostavljajo (s strani heteroseksualnih prijateljev); uživanje v homoseksualnem partnerskem razmerju, a nerazkritje staršem (na nivoju homoseksualnega prijatelja)²³.

Razkritje torej še zdaleč ni reducirano na dejanje, s katerim bi se posameznik soočil najprej sam, nato pa bi se razkril še socialnemu omrežju, temveč obstaja znotraj trenutkov, dejavnikov, ki mu dajejo širino, ki se z vsakim razkritjem še poveča. Kot tako igra pomembno vlogo v socialnih omrežjih homoseksualno usmerjenih na ravni posameznika pri njegovih soočanjih s samim sabo, znotraj odnosov pred, med in po dejanju razkritja s člani omrežja, v reakcijah in posledicah reakcij in podobno, kot tudi v oblastnih razmerjih, kjer bije boj z oblastnimi vzorci.

---

²³ Navedene dileme so le nekatere od mnogih, ki jih prinese razkritje posamezniku ali ljudem, katerim se razkrije, op.a.

10 LITERATURA

Anžin, Andreja. 2003. *Ekscesi v urbanem prostoru*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Baltezore, Erica L. 2006. *Perceived parental relationships following disclosure of sexual orientation by lesbian, gay, and bisexual offspring*. Magistrsko delo. Arcata: Humboldt State University. Dostopno prek: <http://dscholar.humboldt.edu:8080/dspace/bitstream/2148/104/1/Baltezore.pdf> (1. junij 2009).

Baptist, Joyce A. in Katherine R. Allen. 2008. A Family's Coming Out Process: Systemic Change and Multiple Realities. *Contemporary Family Therapy* 30 (2): 92–110. Dostopno prek: <http://www.springerlink.com/content/d9h2qn1287160786/> (26. januar 2009).

Beals, Kristin P. in Letina Anne Peplau. 2006. Disclosure patterns within the social networks of gay men and lesbians. *Journal of Homosexuality* 51 (2): 101–120. Dostopno prek: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/16901869> (21. november 2008).

Bitenc, Katarina. 2003. *Socialna omrežja uporabnikov alarmnega sistema*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Brečko, Barbara Neža. 2005. Istospolno usmerjeni: metodologija raziskovanja skritih populacij. *Družboslovne razprave* 21 (49–50): 139–153.

Browne, Kath. 2007. (Re)making the other, heterosexualising everyday space. *Environment and Planning A* 39 (4): 996–1014. Dostopno prek: <http://www.envplan.com/epa/fulltext/a39/a38165.pdf> (9. avgust 2009).

Buzzella, Brian, Kristin Beals in Anne Peplau. 2003. *The impact of voluntary disclosure on the psychological well-being of homosexual individuals*. Dostopno prek: <http://www.studentgroups.ucla.edu/upj/fall2003/brianbuzzella.pdf> (11. marec 2009).

Campbell, Kevin. 2000. *Relationship characteristics, social support, masculine ideologies and psychological functioning of gay men in couples*. Doktorska disertacija. Alameda: California School of Professional Psychology. Dostopno prek: <http://www.drkevincampbell.net/DissertationKevinMCCampbell.pdf> (1. junij 2009).

Clouse, Sean T. 2007. *Development and Validation of the Perceived Parental Social Support Scale-Lesbian Gay (PPSS-LG)*. Doktorska disertacija. Missouri: The Faculty of the Graduate School. Dostopno prek: <http://edt.missouri.edu/Winter2007/Dissertation/ClouseS-043007-D6586/research.pdf> (21. november 2008).

Coming out - razkritje staršem. 2002. Dostopno prek: <http://www.ljudmila.org/sgs/modules.php?name=News&file=article&sid=139> (8. december 2008).

D'Augelli, Anthony R. 1998. Developmental implications of victimization of lesbian, gay, and bisexual youths. V *Stigma and sexual orientation: Understanding prejudice against lesbians, gay men, and bisexuals*, ur. Gregory M. Herek, 187–210. London: Sage Publications. Dostopno prek: <http://www.hhdev.psu.edu/hdfs/faculty/pubs/Developmental%20Implications%20of%20Victimization.pdf> (28. april 2009).

D'Augelli, Anthony R. in Arnold H. Grossman. 2001. Disclosure of sexual orientation, victimization, and mental health among lesbian, gay, and bisexual older adults. *Journal of Interpersonal Violence* 16 (10): 1008–1027. Dostopno prek: <http://jiv.sagepub.com/cgi/reprint/16/10/1008> (26. januar 2009).

D'Augelli, Anthony R. in Scott L. Hershberger. 1993. Lesbian, gay, and bisexual youth in community settings: Personal challenges and mental health problems. *American Journal of Community Psychology* 21 (4): 421–448. Dostopno prek: <http://www.hhdev.psu.edu/hdfs/faculty/pubs/AJCP93.pdf> (28. april 2009).

D'Augelli, Anthony R., Arnold H. Grossman in Michael T. Starks. 2005. Parents' awareness of lesbian, gay, and bisexual youths' sexual orientation. *Journal of*

Marriage and Family 67 (2): 474–482. Dostopno prek: <http://www3.interscience.wiley.com/cgi-bin/fulltext/118686832/PDFSTART> (26. januar 2009).

D'Augelli, Anthony R., Scott L. Hershberger in Neil W. Pilkington. 1998. Lesbian, gay, and bisexual youths and their families: Disclosure of sexual orientation and its consequences. *American Journal of Orthopsychiatry* 68 (3): 361–371. Dostopno prek: <http://www.hhdev.psu.edu/hdfs/faculty/pubs/FamilyDisc98.pdf> (28. april 2009).

Dremelj, Polona. 2004. Sorodstvo kot vir socialne opore. V *Omrežja socialne opore prebivalstva Slovenije*, ur. Mojca Novak, 73–84. Ljubljana: Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo.

Elizur, Yoel in Arlette Mintzer. 2001. A framework for the formation of gay male identity: processes associated with adult attachment style and support from family and friends. *Archives of sexual behavior* 30 (2): 143–167. Dostopno prek: <http://www.springerlink.com/content/l555775862137jn4/> (19. november 2008).

Garton, Laura, Caroline Haythornthwaite in Barry Wellman. 1997. Studying Online Social Networks. *Journal of Computer Mediated Communication* 3 (1). Dostopno prek: <http://jcmc.indiana.edu/vol3/issue1/garton.html> (30. marec 2009).

Goldfried, Marvin R. in Anita P. Goldfried. 2001. The importance of parental support in the lives of gay, lesbian and bisexual individuals. *Journal of Clinical Psychology* 57 (5): 681–693. Dostopno prek: <http://www3.interscience.wiley.com/cgi-bin/fulltext/78505590/PDFSTART> (1. april 2009).

Gostenčnik, Tina. 2009. *Socialna omrežja starejših v institucionalnem varstvu - Dom starejših občanov na Fari na Prevaljah*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Green, Robert Jay. 2000. »Lesbians, gay men, and their parents«: a critique of LaSala and the prevailing clinical »Wisdom«. *Family Process* 39 (2): 257–266.

Psychology 3 (1): 65–74. Dostopno prek:
<http://www.hhdev.psu.edu/hdfs/faculty/pubs/95vict.pdf> (23. januar 2009).

Hetrick, Emery in Damien Martin. 1987. Developmental issues and their resolution for gay and lesbian adolescents. *Journal of Homosexuality* 14 (2): 25–43. Dostopno prek: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/3655346> (21. november 2008).

Hlebec, Valentina. 2001. Meta-analiza zanesljivosti anketnega merjenja socialne opore v popolnih omrežjih. *Teorija in praksa* 18 (1): 63–76.

Hlebec, Valentina in Tina Kogovšek. 2003. Konceptualizacija socialne opore. *Družboslovne razprave* 19 (43): 103–125.

--- 2004. Konceptualizacija socialne opore. V *Omrežja socialne opore prebivalstva Slovenije*, ur. Mojca Novak, 15–31. Ljubljana: Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo.

--- 2006. *Merjenje socialnih omrežij*. Ljubljana: Študentska založba.

Hočevar, Kristina. 2006. Intimna in družbena odgovornost. *Revija Ampak* 7 (3). Dostopno prek: http://www.ampak.si/clanek_prikaz.php?id=297 (27. avgust 2009).

Iglič, Hajdeja. 1988. Ego-centrične socialne mreže. *Družboslovne razprave* 5 (6): 82–93.

--- 1989. *Socialne mikrostrukture: sorodstvena in tradicionalna orientacija v iskanju socialne opore*. Ljubljana: RSS.

--- 2001. Socialni kapital, socialna omrežja in politično vedenje: empirična študija. *Družboslovne razprave* 17 (37–38): 167–190.

Jakomin, Jasmina. 2004. *Nova intimna razmerja? Primer istospolnih partnerskih zvez*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Jesenšek, Saša. 2007. *Najpomembnejši ponudniki socialne opore*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Julien, Danielle, Elise Chartrand in Jean Bégin. 1999. Social Networks, Structural Interdependence, and Conjugal Adjustment in Heterosexual, Gay, and Lesbian Couples. *Journal of Marriage and the Family* 61 (2): 516–530. Dostopno prek: <http://www.jstor.org/pss/353766> (23. januar 2009).

Južnič, Stane. 1993. *Identiteta*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Kajdič, Sandra. 2007. *Istospolna partnerstva in družine*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Karleuša, Maša. 2005. *Otkrivanje sopstvene homoseksualnosti drugima (»coming out« proces) i mentalno zdravlje homoseksualaca*. Diplomsko delo. Beograd: Filozofska fakulteta. Dostopno prek: <http://queeriacentar.org/wsw/UserFiles/File/knjige%20/coming-out.pdf> (22. januar 2009).

Kogovšek, Tina. 2001. *Ocenjevanje zanesljivosti in veljavnosti merjenja značilnosti egocentričnih socialnih omrežij*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Kogovšek, Tina in Anuška Ferligoj. 2003. Merjenje egocentričnih omrežij socialne opore. *Družboslovne razprave* 19 (43): 127–148.

--- 2004. Kakovost merjenja egocentričnih omrežij socialne opore. V *Omrežja socialne opore prebivalstva Slovenije*, ur. Mojca Novak, 33–45. Ljubljana: Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo.

--- 2005. Effects on reliability and validity of egocentered network measurements. *Social Networks* 27 (3): 205–229.

Kogovšek, Tina, Valentina Hlebec, Polona Dremelj in Anuška Ferligoj. 2003. Omrežja socialne opore Ljubljančanov. *Družboslovne razprave* 19 (43): 183–204.

Kovačevič, Petja. 2008. *Nepretrgani krogi prijateljstva*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Kramar, Polona. 2005. *Vpliv mobilne komunikacije na omrežja socialne opore*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Krause, Neal. 2001. Social Support. V *Handbook of Aging and the Social Sciences*, ur. Robert H. Binstock, Linda K. George, 272–294. New York: Academic Press.

Kuhar, Roman. 2001. *Mi, drugi (Oblikovanje in razkritje homoseksualne identitete)*. Ljubljana: Škuc.

--- 2003. *Medijske podobe homoseksualnosti. Analiza slovenskih tiskanih medijev od 1970 do 2000*. Ljubljana: Mirovni inštitut.

--- 2005. Razkritje homoseksualne identitete. *Družboslovne razprave* 21 (49–50): 119–138.

--- 2006. Homofobija: kultura strahu pred homoseksualnostjo. *Teorija in praksa* 43 (3–4): 540–556.

--- 2008. Med normalnostjo in domala normalnostjo. V *Domala normalen*, ur. Andrew Sullivan, 177–198. Ljubljana: Krtina.

Lesničar Pučko, Tanja. 2009. Boj za prostor pomeni tudi boj za pravice. *Dnevnik* (16. julij). Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/slovenija/svet-gejev-in-lezbijk-se-vedno-geto/203058> (1. september 2009).

Levičar, Irena. 2009. Parada ponosa je špalir. *InDirekt* (29. april). Dostopno prek: http://www.indirekt.si/novice/kultura/parada_ponosa_je_spalir/129579 (1. september 2009).

Lobnik, Miha. 2002. *Istospolno usmerjeni mladi, študija primera skupine Legebitra*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Mandič, Srna in Valentina Hlebec. 2005. Socialno omrežje kot okvir upravljanja s kakovostjo življenja in spremembe v Sloveniji med letoma 1987 in 2002. *Družboslovne razprave* 21 (49–50): 263–285.

Marsden, Peter V. 1987. Core Discussion Networks of Americans. *American Sociological Review* 52: 122–131.

Mencin Čeplak, Metka. 2005. Začaran krog diskriminacije: od moralne diskreditacije homoseksualnosti do neenakosti gejev in lezbijk pred zakonom - in nazaj. *Družboslovne razprave* 21 (49–50): 175–186.

Merighi, Joseph R. in Marty D. Grimes. 2000. Coming out to families in a multicultural context. *Families in Society* 81 (1): 32–41. Dostopno prek: http://ddl.uwinnipeg.ca/conf_fam/files/articles/coming_out.pdf (23. januar 2009).

Mosher, Chad M. 2001. The Social Implications of Sexual Identity Formation and the Coming-Out Process: A Review of the Theoretical and Empirical Literature. *The Family Journal* 9 (2): 164–173. Dostopno prek: <http://tfj.sagepub.com/cgi/reprint/9/2/164> (23. januar 2009).

Mršević, Zorica Ž. 2004. Parametri socijalne egzistencije i funkcionisanja lezbejki - lezbejsko telo u procesima društvene interakcije. *Temida* 7 (2): 17–27. Dostopno prek: <http://www.doiserbia.nbs.bg.ac.yu/ft.aspx?id=1450-66370402017M> (15. marec 2009).

Mujakić, Žiga. 2002. *Coming Out: Razkritje istospolne usmerjenosti na Slovenskem*. Raziskovalna naloga. Ljubljana : Gimnazija Poljane.

Munoz Plaza, Corrine, Sandra Crouse Quinn in Kathleen Rounds. 2002. Lesbian, gay, bisexual and transgender students: Perceived social support in the high school

environment. *The High School Journal* 85 (4): 52–63. Dostopno prek: <http://ssw.unc.edu/rti/presentation/pdfs/lgbt.pdf> (9. februar 2009).

Nared, Metka. 2009. Svet gejev in lezbijk še vedno »geto«. *MMC RTV SLO*, 17. maj. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/slovenija/svet-gejev-in-lezbijk-se-vedno-geto/203058> (6. avgust 2009).

Oblastna razmerja. 2009. Dostopno prek: <http://zelenka.blog.siol.net/2009/05/04/oblastna-razmerja/> (29. avgust 2009).

Oswald, Ramona. 2000. Family and friendship relationships after young women come out as bisexual or lesbian. *Journal of Homosexuality* 38 (3): 65–83. Dostopno prek: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/10546972> (21. november 2008).

--- 2002a. Inclusion and belonging in the family of origin rituals of gay and lesbian people. *Journal of Family Psychology* 16 (4): 428–436. Dostopno prek: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/12561287> (26. januar 2009).

--- 2002b. Resilience within the family networks of lesbians and gay men: Intentionality and redefinition. *Journal of Marriage and Family* 64 (2): 374–383. Dostopno prek: <http://www3.interscience.wiley.com/cgi-bin/fulltext/118910229/PDFSTART> (20. november 2008).

Pirnar, Marta. 2006. *Tok/protitok: konstrukcija in reprezentacija homoseksualne identitete v 20. stoletju*. Ljubljana: Škuc-Lambda.

Plummer, Ken. 1995. Izrekanje imena - uvedba lezbičnih in gejevskih študij. *Časopis za kritiko znanosti* 23 (177): 15–44.

Podreberšek, Petra. 2005. *Hierarhični pristop merjenja egocentričnih socialnih omrežij*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Popadić, Dušica. 2004. *Internalizovana homofobija u svakoj od nas*. Dostopno prek: http://www.incesttraumacentar.org.rs/letters_reports/Labris-clanak2.pdf (22. junij 2009).

Rogelj, Tanja, Mirjana Ule in Valentina Hlebec. 2004. Socialna opora med dijaki glede na njihov individualni položaj v strukturi popolnega omrežja v razredu. *Družboslovne razprave* 20 (45): 13–32.

Saltzburg, Susan. 2004. Learning that an Adolescent Child Is Gay or Lesbian: The Parent Experience. *Social Work* 49 (1): 109–118. Dostopno prek: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/14964523> (1. april 2009).

Schneider, Margaret S. in Jennifer J. Witherspoon. 2000. Friendship patterns among lesbian and gay youth: An exploratory study. *Canadian Journal of Human Sexuality* 9(4): 239–246. Dostopno prek: http://findarticles.com/p/articles/mi_go1966/is_4_9/ai_n28815954/ (29. april 2009).

Snoj, Tina Nika. 2008. *Priznanje, ki ga nihče noče slišati*. Dostopno prek: http://www.njena.si/druzina/otroci/priznanje_ki_ga_nihce_noce_slisati/menu_id_81.html (1. september 2009).

Starfield, Amanda. 2008. *Adult Support for Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender, Queer and Questioning (LGBTQQ) Youth in High School*. Dostopno prek: <http://dspace.nitle.org/bitstream/10090/5933/1/Starfield%20Amanda%20Thesis%207%203%2008.pdf> (19. november 2008).

Strohm, Charles Q., Susan D. Cochran in Vickie M. Mays. 2007. *Sexual Orientation Differences in Perceptions of Social Support from Family, Friends, and Romantic Relationships*. Predstavljeno na letnem srečanju American Sociological Association, New York.

Šadl, Zdenka. 2005. Družbene spremembe, travmatične emocije in emocionalna opora. *Družboslovne razprave* 21 (49–50): 223–242.

Šporčič, Anamarija. 2008. Angeli iz nekje vmes. *Narobe: revija, kjer je vse prav* 2 (7): 10–13.

Švab, Alenka. 2005. Sprejeti med prijatelji, zavrjnjeni v družbi - istospolna partnerstva v Sloveniji. *Družboslovne razprave* 21 (49/50): 139–153.

Švab, Alenka in Roman Kuhar. 2004. *Vsakdanje življenje gejev in lezbijk v Sloveniji - preliminarna analiza*. Ljubljana: Mirovni inštitut.

--- 2005. *Neznosno udobje zasebnosti: vsakdanje življenje gejev in lezbijk*. Ljubljana: Mirovni inštitut.

Troha, Andrej. 2004. *Vpliv družbenega konteksta na istospolna razmerja*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Ule, Mirjana. 2004. *Socialna psihologija*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Velikonja, Nataša. 2000. Rubrika. V *Lesbo*, ur. Nataša Velikonja, 9–10. Dostopno prek: http://www.ljudmila.org/lesbo/lesbo_910rubrika.htm (27. avgust 2009).

Wasserman, Stanley in Katherine Faust. 1994. *Social Network Analysis: Methods and Applications*. Cambridge: Cambridge University Press.

Zemljič, Barbara in Valentina Hlebec. 2001. Zanesljivost mer središčnosti in pomembnosti v socialnih omrežjih. *Družboslovne razprave* 17 (37–38): 191–212.

PRILOGA A: PREPIS INTERVJUJEV S HOMOSEKSUALNO USMERJENIMI

Ana, 30 let, trenutno živi v Ljubljani, prihaja iz okolice Ljubljane

- Kdaj ste prvič začeli razmišljati v smeri, da ste morda homoseksualno usmerjeni?

To se mi je dogajalo že od malega. Občutki do žensk, težko jih je definirati.

- Kako ste se borili s homoseksualnimi občutki, kakšni so bili pred razkritjem?

Spremljal me je občutek, kot da delam nekaj zelo narobe. Žal mi je bilo, da nisem tako kot vsi ostali - »normalna«, kar v resnici ne bi hotela biti. Ful, ampak ful sem se počutila samo. Ne osamljeno, ampak samo. Težko mi je bilo zaradi družine, družbe. Najtežje mi je bilo pa to, da sem mislila, da sem, da počnem, da čutim nekaj, kar ni v skladu z Božjo voljo. Da s tem zanikam Boga, svojo vero.

- Kako je bilo razkriti se sami sebi?

Če pogledam nazaj, se res dolgo časa nisem zavedala same sebe v tem smislu, ampak čutila sem pa že prej, samo da se tega enostavno nisem zavedala. Ko sem se začela zavedati, mi je bilo strašno težko, se nisem mogla sprijaznit s tem dejstvom. Spraševala sem se, zakaj ne morem čutiti drugače, kaj naj storim s svojo vero, kako naj ljubim Boga, če ljubim osebo istega spola. To ni bilo združljivo v meni. Bilo mi je za umret. Če bi verjela v smiselnost samomora, me najbrž ne bi bilo več tu. (premor) In res sem bila tako zelo sama. Razkritje se mi zdi rešitev samega sebe, neizbežna potreba najti samega sebe.

- Koliko ste bili stari, ko ste se prvič razkrili?

Hm... ene 26. Dolgo časa se nisem zavedala tega dela sebe. Potem, ko sem se tega začela zavedati - precej pozno, šele po 21. letu starosti - oziroma ko sem se tega zavedla, pa tega nisem mogla nikomur povedati. Bala sem se, kako bodo odreagirali drugi, kaj si bodo mislili.

- Komu ste se prvemu razkrili?

Če se ne motim, sem se najprej razkrila svoji zelo dobri prijateljici, s katero sva se v tistem obdobju največ družili.

- Zakaj njej?

Zakaj njej? Ker me je dobro poznala, ker sem čutila, da to že itak ve. Vedela sem, da je odprta, da me bo sprejela, da name ne bo gledala drugače kot prej.

- Kakšen je bil odnos pred razkritjem?

Zelo dober.

- Kaj pa je bil povod za razkritje?

Imeli sva dober odnos, dovolj visoko stopnjo medsebojnega zaupanja. Razkritje se mi je zdel temelj za gradnjo odnosa.

- Kako ste se razkrili?

Razkrila sem se tako, da sem jo povabila na kavo in ji enostavno in direktno povedala, da imam punco in, kdo je moja punca.

- Kakšna je bila reakcija?

Zdelo se ji je že prej. Vesela je bila, da sem povedala.

- Kakšen je odnos po razkritju?

Enak, samo še boljši. Še bolj odkriti pogovori, večja teža odnosa. Iskrenost. Odkritost. To mi ogromno pomeni.

- Kdaj in kako ste se razkrili staršem?

Mami sem *moral*a povedati. Vedno sva imeli dober odnos, nisem mogla prikrivati tako pomembnega dela sebe. Vedela sem, da ji bom povedala, da imam resno punco. Potem pa sem se kar en dan zvečer, čisto spontano, odločila in sva se usedli v kuhinji za mizo in sem ji rekla, da ji moram nekaj važnega povedati. In sem ji. Bilo mi je težko to narediti, ful težko, ampak sem vedela in čutila, da moram in hočem to narediti. Čeprav mi je bilo težko, sem bila istočasno ful vesela. Težko mi je bilo predvsem zato, ker sem vedela, kaj sem s tem naložila svoji mami.

- Kakšen je bil odnos pred razkritjem?

Ni se zavedala ničesar o moji spolni usmerjenosti. Imeli sva lep odnos, podpirala me je.

- Kaj pa je bil tisti povod za razkritje?

Želja po odkritosti, iskrenosti odnosa.

- Kakšna je bila reakcija?

Mami je bila šokirana, zaprepadena, žalostna, krivila je samo sebe za to. Ni razumela, iskala je rešitev v duhovnosti, omenjala mi je različne ljudi, da bi mi oni pomagali.

- Kakšen je odnos po razkritju?

Z mami se ne pogovarjava kaj dosti o tem. Jaz sem ji povedala, naj me ne prepričuje v karkoli. Ona je to počasi sprejela. Vem, da si želi, da bi se to v meni spremenilo, ampak me ne prepričuje več. Tudi po razkritju me ima enako rada in vse, samo v sebi nosi breme zaradi tega. Žal mi je, da ji je tako težko zaradi tega, ampak na to ne morem vplivati; ne čutim odgovornosti za to.

- Kako ste se razkrili prijateljem?

Povedala sem jim, tistim, najbližjim.

- Kakšna je bila njihova reakcija?

Vsi so odreagirali zelo pozitivno. Cenijo me, spoštujejo in me imajo radi zaradi vsega, kar sem. Tudi jaz njih.

- Kakšen je odnos po razkritju?

Dober. Iskrenost do prijateljev mi pomeni veliko.

- Kaj pa pomoč s strani homoseksualno usmerjenega, kaj vam pomeni?

Občutek, da nisi sam, da nisi edini drugačen, da ni nič narobe s tabo. Da imaš nekoga, s komer se lahko iskreno, odkrito pogovarjaš. Mogoče je to edina oseba, ki ji sploh lahko poveš iskreno, neobremenjeno, kaj razmišljaš, čutiš; nekdo, na kogar se lahko obrneš, ko je težko.

- Ali se je s komerkoli po razkritju odnos prekinil?

Z nikomer. Odnosi so drugačni, ampak boljši in trdnejši, bolj odkriti.

- Kakšne reakcije ste si ob razkritju želeli, kaj ste pričakovali?

Nič nisem pričakovala. Želela sem si edino, da bi me sprejeli takšno kot sem. Da bi bili odnosi še naprej pravi. V resnici nisem imela pojma, kaj se bo zgodilo, samo to, da to moram povedati, ker je tako edino prav, ker je to moja edina rešitev iz prej brezizhodne, brezupne, brezsmiselne, težke situacije.

- Ali vam je žal za razkritje?

Ne. Počutim se svobodna.

Brina, 22 let, trenutno živi v Ljubljani, prihaja s Primorske

- Kdaj ste prvič začeli razmišljati v smeri, da ste morda homoseksualno usmerjeni?

V srednji šoli, ko mi je bila všeč sošolka.

- Kako je prišlo do razkritja sami sebi?

Se res dolgo časa nisem zavedala same sebe v tem smislu, ampak čutila sem pa že prej, samo da se tega enostavno nisem zavedala, mislim, ko dojameš, sprva ne veš točno, za kaj se gre, potem je malo čudno in potem ugotoviš, da si sam, da vsi ostali čutijo drugače in te ne razumejo. Takrat mi je bilo zelo težko.

- Koliko ste bili stari, ko ste se prvič razkrili?

Okoli 17.

- Komu ste se prvemu razkrili?

Prva je bila zelo dobra kolegica.

- Zakaj ona?

Ker pač sem se takrat veliko časa družila z njo in sva si bili z njo v tistem obdobju najbolj blizu.

- Kakšen je bil odnos pred razkritjem?

Zelo dober. Razen, da ji nisem rekla za usmerjenost.

- Kaj je bil povod za razkritje?

Težko je graditi odnos, če ne moreš spregovoriti o osnovnih stvareh.

- Kako ste se razkrili?

Na kavi.

- Ste sami vprašali, je sumila...?

Sem rekla. Pride čas, ko si enostavno dovolj pogumen, da poveš, ne glede na vse.

- Kakšna je bila reakcija?

Že prej je sumila, je rekla. Ni bilo velikega šoka. Je pa bila vesela, da sem ji povedala.

- Kakšen je odnos po razkritju?

Sedaj nisva več v stikih. Sem bila pa jaz po tem bolj odkrita.

- Kako ste se razkrili staršem?

Starši so me v bistvu pripeljali do tega, ker sem se veliko zapirala pred njimi in potem so sumili razne zadeve, zakaj se tako čudno obnašam.

- Ste sami povedali?

Ja.

- Kakšen je bil odnos pred razkritjem?

Ne toliko dober. Malo smo se pogovarjali, zato so me tudi obtoževali raznih stvari.

- Kakšna je bila reakcija?

Mama je začela s stereotipi, pa sosedi in kaj si bojo ljudje mislili, potem mi je predlagala obisk psihiatra. Oče je bil v šoku, je pa rekel, da če je stvar pač taka, me bo podpiral.

- Kakšen pa je odnos po razkritju?

O tem ne debatiramo veliko, če pride k meni punca, ni nobene panike in problemov. Samo, da se ni treba skrivat in lagat.

- Kako pa ste se razkrili prijateljem?

Sproti. Saj pride čas. Lažje kot pa staršem, ker prijatelje si izbereš in pač tako ali tako imaš z njimi že v osnovi veliko enakih pogledov in pač je lažje. Pa še boljše te sprejmejo kot starši.

- Torej ob razkritju prijateljem ni bilo nobene reakcije?

(premor) Bilo je kot novica - ura debate, potem pa je pozabljeno.

- Kakšen je odnos z njimi po razkritju?

Še boljši. Lahko sem bolj odkrita.

- Kaj pa vam pomeni pomoč s strani homoseksualno usmerjenega?

Veliko mi pomeni, če se lahko na koga obrnem, ko mi je hudo, če je gej ali ne. Je pa res, da se veliko obračam na punco, ki je lezbijka. (smeh)

- Ali se je s kom odnos prekinil?

Zaenkrat z nikomer. No, razen z bivšimi puncami, vendar to ne zaradi teme, o kateri sedaj govoriva. (smeh)

- Kakšne reakcije ste si ob razkritju želeli, kaj ste pričakovali?

Mogoče malo boljšo reakcijo od staršev. Da bi te sprejeli ne glede na to, da si lezbijka.

- Ali vam je žal za razkritje?

Ne. Nikoli mi ni bilo.

Cveta, 26 let, Ljubljanka

- Kdaj ste prvič začeli razmišljati v smeri, da ste morda homoseksualno usmerjeni?

Precej pozno. Homoseksualnost je bila nekaj, kar se meni ne more zgoditi, to bi moralo priti z rojstvom. Tako sem mislila.

- Kako ste se borili s homoseksualnimi občutki, kakšni so bili pred razkritjem?

Vame se je zaljubila punca, lezbijka. Meni je bila všeč, ampak ne bi sebe definirala kot lezbijko; lezbijka in homoseksualnost mi je šlo težko iz ust. S to punco sva imeli odnos, ki ga je ona definirala kot razmerje, kar je v bistvu bilo, ampak jaz temu nisem rekla lezbično razmerje. Meni se je zdelo to pač enako kot če bi bila z moškim v vezi, samo da je ženska. Ampak še vedno sem bila v svoji glavi strejt. Niti biseksualka ne. Strejt. Ker lezbijka nisem, ker se nisem zaljubljala v tovarišice v osnovni šoli, nisem popravljala avtomobilov, nisem nosila lajbičev. Nisem ustrezala stereotipu lezbe, ki sem ga imela v glavi, nisem se z njim poistovetila, zato se nisem opredeljevala kot lezbijka. Kot strejt sem bila brez občutka krivde, brez vprašanja, če sem slučajno homoseksualno usmerjena.

- Kako pa je prišlo do preobrata, do razkritja sami sebi?

Rekla sem si, da bi bila lezbijka samo v primeru, če bi res enkrat spoznala žensko, s katero bi si lahko predstavljala, da sem do konca življenja. Potem sem res spoznala eno tako. Potem je pa nastal problem, a ne? (smeh) V svojo glavo sem si vsak dan zabijala, da sem očitno lezbijka, prebrala vse knjige na to temo, predebatirala s prijatelji, ki so mi govorili vse sorte. Potem pa sva se s to punco preselili skupaj in postalo je nekako samoumevno, da sem lezbijka. Ne vem, sprijaznila sem se s časom, ko sem premlela in vprašanja, ali sem normalna, in kaj, če srečam moškega svojih sanj, in kaj, če bi želela imeti otroka, da bi se v meni prebudil materinski nagon. Sem si morala tudi ene tisočkrat ponoviti besedo lezbijka, da sem jo lahko izrekla. Mogoče je s to punco postalo samoumevno oziroma se ona ni s tem obremenjevala, jaz pa potem tudi ne. Ni bilo nobenega dramatičnega trenutka, kjer bi si rekla: »Cveta, lezbijka si,« in po njem lažje živela.

- Koliko ste bili stari, ko ste se prvič razkrili?

To je bilo, ko sem spoznala to punco, se pravi... sem bila stara 21 let.

- Komu ste se prvemu razkrili?

Zdaj pravo, pravo razkritje je bilo očetu, se mi zdi. Prej je izvedela sestra, v smislu: »Ej, a veš, da mi je tainta všeč. A misliš, da sem lezbijka?« Vedela je tudi za punco, ki sem jo prej omenila - ki je bila lezbijka, bili sva v vezi, ampak jaz sebe nisem definirala kot lezbijko. Hehe, tista punca me je še celo hecala, da sem »strejt lezbijka Cveta«. Kaj si že vprašala?

- Kdo je prvi izvedel...

Aja, potem, ko sem imela to, resno punco, pa se mi je zdelo brezvezno, da fotru nekaj lažem pa da si izmišljujem o fantih. Enkrat sem pripeljala punco domov na kosilo in ko je šla, sem fotra vprašala, kakšna se mu zdi. Rekel je, da okej, in zakaj sprašujem, pa sem rekla, da mi veliko pomeni, če bi jo dobro sprejeli, ker ima doma probleme, ker je lezbijka - to je bilo res - in je starši ne sprejemajo. Pa me je fotr vprašal, kako se jaz spoprijemam s tem dejstvom, pa sem rekla, da okej, glede na to, da je moja punca. In se ni odzval. Meni je bilo čudno, ampak kaj pa veš, kaj si človek misli. Potem sva pa enkrat ob TV-ju padla v debato o tipih, porokah, nosečnosti, otrocih in ne vem še, čem in je vprašal nekaj na to temo. Mogoče, če bi se poročila s fantom. Pa sem rekla, naj se ne heca, da sem mu rekla, da sem lezbijka. In je čudno gledal. Ne vem, ali je prvič ignoriral, ali pa je dejansko preslišal.

- Zakaj pa ravno njemu?

Ker sta se starša takrat ravno ločila in sem jaz in sestra ostala pri njem. Mami sem kasneje sporočila, po SMS-u. Nisem imela jajc, da bi ji v živo.

- Kakšna je bila reakcija od očeta in matere?

Rekel ni nič, ampak je po moje tuhtal v glavi in upal, da mogoče se bo pa enkrat spremenilo. Mama pa tudi.

- Ste pričakovali reakcijo?

Ja, vsaj nekaj. Reci karkoli. Če so pa tiho, pa ne veš, kaj bi si mislil. Kot da te zaprejo v kletko, ti pa čakaš, kaj se bo zgodilo.

- Kakšen je bil odnos pred razkritjem?

Z očetom in z mamo sem se okej razumela.

- Kaj pa je bil povod, zakaj ste se odločili za razkritje?

Ni se mi dalo več skrivat. In mislila sem, da bom celo življenje s tisto punco in da bosta itak izvedela. Po resnici povedano pa niti nisem skrivala. Meni se je zdelo očitno, da vesta, da sem lezbijka. Pa ne vem, ali res nista vedela ali pa samo nista hotela vprašati.

- Kakšen je odnos po razkritju?

Enak. Malo sem ju morala navaditi, da moje punce niso moje prijateljice, naj jih kličeta po imenu ali pa rečeta, da so punce. Do mene se pa obnašata enako.

- Kdaj in kako ste se razkrili prijateljem?

V bistvu se ne spomnim čisto točno. Vem samo, da so v večini rekli, da so to vedeli že od prej. Od kod, ne vem. Najbrž zato, ker sem bila gobčna, ker sem veliko lajala na fante. Ker so mi šle na živce blond pičkaste glupe babe in moški, ki padajo na njih.

- Kaj je bil povod za razkritje?

Brezvezno se mi je zdelo skrivat, ker te ne pripelje nikamor. Samo lažeš pa razmišljaš, kako bi zgodbice uskladil. Ne moreš razlagat, kako si bil z enim tipom pa kako te moti, če pokrova od WC školjke ne spušča, če pa živiš z bejbo. In tudi nje ne moreš zanikat. Kaj, naj v nedogled govorim, da je moja prijateljica?

- Kakšna je bila njihova reakcija?

Samo z enim sem imela slabo prvo izkušnjo, ko sem se mu razkrila, ker je mislil, da ga zafrkavam in po moje sem mu bila tudi na skrivaj vseč, ampak se je potem umiril in imava normalen odnos še naprej. (premor) Eni so privzeli to dejstvo, eni mislijo, da sem pač lezbijka, ker še nisem spoznala pravega fanta. Ampak v bistvu mi je to vseeno.

- Se je odnos s prijatelji po razkritju spremenil?

Isti je kot prej. Ne morem reči ne boljši ne slabši. Edino vsakomur sem rekla, da če mu ni kaj jasno, naj raje vpraša, kot da si predstavlja glupe stereotipe v glavi.

- Kaj pa vam pomeni pomoč s strani homoseksualno usmerjenega?

Jaz imam slabe izkušnje z gejevsko in lezbično populacijo. Ko sem prišla na sceno, sem mislila: »Uau, poglej, cel kup takih kot ti.« Dobila sem pa samo nož v hrbet. Podobno kot v heterosvetu. Jaz težko najdem prijatelje, mogoče zato, ker sem tak človek.

- Ali se je s kom odnos zaradi razkritja prekinil?

Z nikomer.

- Kakšne reakcije ste si ob razkritju želeli, kaj ste pričakovali?

Glede na to, da sem dobila na začetku tišino, bi najbolj rabila nekoga, ki bi rekel: »Ej, stara, meni je vseeno. Ti si »fajn« človek.« Ta tišina ubija, ko ne veš, kaj si človek misli. Pa tudi ne izjave v stilu: »Saj sem vedela«, ali pa »Ti si bila vedno drugačna.« Kot bi bila na antidepresivih pa bi vsi rekli: »Saj se mi je zdelo, vedno je bila malo čudna, še v trgovini ni nikoli pozdravila, k maši tudi ni redno hodila.« Brezveze. Samo nekoga, ki bi rekel, da sem super človek. Ne lezbijka. Ne biseksualka. Človek.

- Ali vam je žal za razkritje?

Ne. Niti si ne predstavljam, da bi skrivala. Dobro, pred nekaterimi še. Imaš občutek, da moraš. Da ni treba povedati vsakomur. Ampak razkritje se mi zdaj že zdi nuja. Ne moreš z mano »furati« odnosa, jaz se ti pa pretvarjam, da sem srečno zaljubljena v fanta, da si opremljava stanovanje in da bom imela otroka, ki bo nosil ime po fantovemu dedku.

Dana, 23 let, Štajerka

- Kdaj ste prvič začeli razmišljati v smeri, da ste morda homoseksualno usmerjeni?

Nekje v mali šoli, ko sem se zaljubila v svojo tovarišico.

- Ste se borili s homoseksualnimi občutki pred razkritjem?

Problem je bil predvsem s starši, ker nisem bila odkrita do njih, ker pač nikoli nisem mogla povedat, s kom sem ali pa, kam grem in s kom grem in tako naprej. V meni ni bilo nekih velikih bojov; prej bi rekla, da so mi bili čudni strejti, kot pa da bi sama sebe morila s tem, da je z mano kaj narobe.

- Kako pa ste prišli do soočenja s sabo, do razkritja sami sebi?

Tako, kot sem rekla, v meni se niso odvijali nobeni posebni boji.

- Koliko ste bili stari, ko ste se prvič razkrili?

17, 18 let.

- Komu ste se prvemu razkrili?

Mami, ker pač je bilo najlažje, ker je vedela in je v resnici ona razkrila meni oziroma je ona meni povedala, da ve in da si želi, da ji zaupam in povem tudi glede tega. V bistvu sta se oba z očetom razkrila meni, ker sta mi onadva povedala, da vesta, da so mi vseč ženske in

potem smo živeli dalje. S tem, da smo pač govorili, da bomo imeli za mizo še eno žensko pri kosilu in pač ne moškega.

- Kakšen je bil odnos s starši pred razkritjem?

Skrivala sem veliko stvari. Mi je zaradi tega bilo težko, ker ne maram laganja.

- Kakšne spremembe je razkritje prineslo?

Predvsem to, da sem bila lahko odkrita do staršev, punce in konec koncev, do sebe. Prej je bilo vse kot neka pravljica, potem je postalo resno, resnično. Ne da prej ni bilo resnično; samo postalo je otipljivo, mogoče samo zaradi tega, ker si povedal naglas in si se o tem lahko pogovarjal.

- Kakšna je bila reakcija od očeta in matere?

Pozitivna. (premor) Ali pa, bolje rečeno, je ni bilo, ker sta vedela že prej.

- Kakšen je odnos po razkritju?

Isti kot prej, samo bolj odkrit. Ni več več skrivanja, prikrivanja, laži,...

- Kdaj in kako ste se razkrili prijateljem?

Zgodba je bila ista kot s starši. So oni meni povedali.

- Kakšna je bila njihova reakcija?

Saj sem rekla, ni je bilo. So že vedeli.

- Se je odnos s prijatelji po razkritju spremenil?

Ne.

- Kaj vam pomeni pomoč s strani homoseksualno usmerjenega?

Nič več kot s strani heteroseksualno usmerjenega.

- Ali se je s kom odnos po razkritju prekinil?

Z nikomer.

- Kakšne reakcije ste si ob razkritju želeli, kaj ste pričakovali?

Dobila sem, kar sem pričakovala.

- Ali vam je žal za razkritje?

Ne.

Erazem, 25 let, trenutno živi v Ljubljani, prihaja s Štajerske

- Kdaj ste prvič začeli razmišljati v smeri, da ste morda homoseksualno usmerjeni?

Že kar nekaj let nazaj, samo si najbrž nisem hotel karkoli priznati.

- Ste se borili s homoseksualnimi občutki pred razkritjem?

Bi lahko rekel, da. Svojo usmerjenost sem v prvi vrsti skrival pred sabo in tudi pred ostalimi. Potem pa sem kakšno leto nazaj malo bolj aktivno začel razmišljati.

- Kako je bilo razkriti se sebi?

V bistvu mi ni bilo težko. Sem bil zadovoljen, da sem nehal lagati sam sebi in si priznal, kako in kaj. Pa tudi partner mi je malo razjasnil.

- Koliko ste bili stari, ko ste se prvič razkrili?

24.

- Komu ste se prvemu razkrili?

Dobri prijateljici.

- Zakaj njej?

Zato, ker je tudi ona homoseksualno usmerjena in sem vedel, da bo to sprejela.

- Zakaj pa ste se odločili za razkritje?

Moral sem nekomu povedat. Ko sem končno dojel, nisem mogel več držati zase.

- Kako je potekalo razkritje?

Kako? Tako, da sem to preprosto povedal. Ni mi bilo najbolj lahko, ampak sem pričakoval pozitiven sprejem in zato je bilo najbrž veliko lažje. Mogoče mi je bilo malo neprijetno, ampak se mi zdi, da je bilo to mogoče zaradi pričakovane reakcije.

- Kakšna je bila reakcija?

Bila je vesela zame, da sem si priznal in razčistil določene zadeve. Zaželela mi je vse naj naj, mi dala nekaj nasvetov. Najbrž tudi zaradi tega, ker je tudi ona bila v podobni situaciji, ker ima sama izkušnje z razkritjem.

- Se je z razkritjem odnos spremenil?

Mislím, da je ostal isti. Samo zdaj je šla na misijo, pa se dolgo nisva slišala. Ampak pride nazaj.

- Kdaj in kako ste se razkrili staršem?

Kmalu zatem sem enkrat pri nedeljskem kosilu staršem pač povedal, da sem si končno priznal, da so mi všeč moški. Zanimalo me je, kaj bosta rekla. Ampak je bilo težko povedati.

- Kakšen je bil odnos s starši pred razkritjem?

Povprečen. Pač nič posebnega.

- Kakšna je bila reakcija?

Jah, (premor) prva reakcija ni bila takšna kot bi jo hotel. Ampak se je po nekaj časa zadeva umirila. Me je pa presenetilo, da je bil oče precej bolj umirjen, ko sem povedal.

- Kakšen je odnos po razkritju?

Odnos je približno tak kot prej, o mojem privatnem življenju pa ne govorimo, vsaj zaenkrat še ne. Najbrž tudi starša potrebujeta dosti časa.

- Kdaj in kako pa ste se razkrili prijateljem?

Odkvisno od prijatelja, kako blizu mi je. Najprej enemu, čez nekaj časa še drugemu in tako naprej.

- Kakšna je bila njihova reakcija?

No, nekateri niso bili presenečeni. Drugi so najprej malo čudno pogledali, ampak so še vedno vsi moji prijatelji in da jih to niti malo ne moti.

- Kakšen je odnos po razkritju?

Odnos se do sedaj ni spremenil. So pa nekateri prijatelji zelo radovedni in večkrat sprašujejo smešna vprašanja, ki so ponavadi povezana s stereotipi.

- Koliko vam pomeni pomoč s strani homoseksualno usmerjenega?

Dobiš kakšen koristen nasvet, pogovor, sploh od partnerja. Lahko se s kakšno težavo obrneš na nekoga, ki te razume, ker je tudi sam bil v podobni situaciji, partner ti je pa še toliko bližje. Jaz sem z njim rešil veliko vprašanj, ki jih sam nisem mogel predelati.

- Ali se je s kom odnos prekinil?

Ne, na srečo še ne. Očitno imam krog prijateljev, ki so zelo liberalni in tolerantni. Pa na brata ne smem pozabiti, on me podpira že ves čas, čeprav je možki in bi od njega pričakoval, da me bo silil v ženske.

- Lahko primerjate razkritje bratu in staršem?

Ne, starši niso isto kot brat. Z bratom se super razumeva in me podpira. Isto kot prijatelji. Starši pa rabijo malo več časa.

- Kakšne reakcije ste si ob razkritju želeli, kaj ste pričakovali?

Želel si nisem nič kaj posebnega, malo sem se v določenih primerih bal, da bi se odnosi po tem kakorkoli spremenili. Sem pričakoval podporo in razumevanje. To sem pa tudi dobil.

- Ali vam je žal za razkritje?

Ne. Samo na žalost živimo v družbi, kjer obstajajo določeni predsodki do drugače usmerjenih in nasploh drugačnih in dokler bo tako, bo življenje v Sloveniji precej težko za nas, ki nismo »normalni«.

Franjo, 38 let, iz okolice Ljubljane

- Kdaj ste prvič začeli razmišljati v smeri, da ste morda homoseksualno usmerjeni?

Prepozno - ker biti gej v osnovi ni slabo. No, tako mislim danes. Hec na stran! Če to pomeni, kdaj sem pogledal za fantom in ne za punco - tam nekje v sedmem razredu osnovne šole - takrat so mi bili sošolci bolj seksi kot sošolke.

- Kako ste se borili, kakšni so bili homoseksualnimi občutki pred razkritjem?

Občutki so bili mešani. Najprej v mislih sladki, ko so hormoni divjali - potem v realnem svetu grenki. Pojavljala se je občutek slabega. Da delam narobe. Da sem edini. Bil sem zmeden.

- Kako je bilo razkriti se sebi?

Najprej sem vzel homoseksualnost kot nekaj slabega - kot biti nezaželen in vedno obsojanja vreden »peder«. Imel sem osebne težave. Rabil sem čas, da sem se s tem sprijaznil. To je

trajalo tam, do začetka devetnajstega leta. Dobival sem ponudbe od fantov za seks, pa sem jih zavrnil. Prvič sošolca v sedmem razredu osnovne šole. Potem v vojski - na služenju vojaškega roka. Več vojakov me je nagovarjalo k odnosu. Tam so bili homoseksualni odnosi sicer javno znana praksa. To se je počelo, ampak se o tem ni govorilo. Govorim seveda še o jugoslovanski vojski. V vmesnem času sem imel tudi seksualno razmerje s punco, ampak sem si moral priznati, da s fantom bolj uživam. Danes mi je žal, da nisem že v času srednje šole, v najlepših letih, zaživel kot gej in že takrat občutil prvo ljubezen, ki je prišla pri osemnajstih letih.

- Koliko pa ste bili stari, ko ste se prvič razkrili?

18 let.

- Komu ste se prvemu razkrili?

Prijatelju in sosedu. Takrat je bil star 15 let. Pri 19. letih je pa moja mama izrazil sum. Vprašala me je, če so mi všeč fantje, ampak takrat nisem odgovoril ne negativno ne pozitivno.

- Kaj je bil povod za razkritje, zakaj ste se odločili zanj?

Ne vem. Po eni strani sem homoseksualnost zatiral sam v sebi, predvsem na začetku. Po drugi strani pa me po prvem seksu, prvih občutkih ni bilo več sram. Ko sem doživel prvi osebni stik s fantom, ko sem se prvič dotaknil moškega, ko se je prvič moški dotaknil mene, je bilo slabih občutkov bistveno manj. Ko sem ugotovil, koliko fantov to počne na skrivaj, so slabi občutki skoraj izginili. Takrat sem povedal.

- Kako se je odnos s prijateljem in sosedom z razkritjem spremenil?

Ni se, bila sva prijatelja še naprej, od mame pa veliko komentarjev. Samo sem se odločil, da bom živel tako kot meni odgovarja, in sem prestopil te težave.

- Starši so torej ugotovili sami?

Mama je ugotovila sama. Oče je ugotovil preko pisma, ki ga je našel pri meni v sobi.

- Kakšna je bila njihova reakcija?

Pri mami je bilo kar hudo. Danes mislim, da me je poskusila razumeti kot sina, samo sama pri sebi me kot geja ni nikoli sprejela. Doma ni bilo večjih težav, fizičnega nasilja. Fant, s katerim sem bil takrat, je kasneje postal prijatelj od mame. Oče nikoli ni rekel slabe besede čez mojo spolno usmerjenost. To sem pri njemu zelo cenil in spoštoval. Najbolj mi je stala

ob strani žena od strica; res ženska svetovnih nazorov. Mama je z njo lažje prestala krizo dejstva, da je njen sin gej.

- Ste se kdaj po pomoč, s kakšnim vprašanjem obrnili na homoseksualno usmerjenega?

To, ko je človek na začetku mlad, izgubljen, takrat je pomoč super, če je to *prava* oseba. Se pa hitro najdejo posamezniki, ki so pripravljeni izkoristiti mladega človeka. Danes imaš veliko na internetu. Mlad gej si z njim lahko ful pomaga - seveda spet po pameti. Meni osebno je pomoč od sošolca iz srednje šole, ki je tudi gej, zelo pomagala. On je spravil moje slabe občutke na stran pa žena od strica, ki sem jo prej omenil.

- Ali se je s kom po razkritju odnos prekinil?

Odnos sem jaz prekinil - s posamezniki, ki niso sprejemali mojega življenja. »Prijatelj«*», ki me ne sprejmejo takšnega kot sem, ne rabim okrog sebe. Za njih mi ni žal. Nisem bil odrinjen iz družbe - nisem pa bil tudi sprejet, tako kot si človek zasluži. Zmeraj sem bil deležen kakšnega komentarja v stilu: pojdi s kakšno punco, in, kako lahko seksaš s tipom, in podobni.*

- Kakšne reakcije ste si ob razkritju želeli, kaj ste pričakovali?

Težko rečem, kaj sem pričakoval. Želel sem si, da bi osebe pozitivno sprejele to novico. Spomnim se, ko sem prijateljici povedal, da hodim z njenim sosedom. Povedal sem ji, da nisva samo prijatelja, ampak tudi seksava. Bila je navdušena in ostala še naprej najina pozitivna družba. Bilo je fantastično zaupati prijateljici, kako zelo si zaljubljen in da ljubiš fanta in kako fejest je. (premor) Skratka, gre za čisto običajne, (premor) socialne in čustvene situacije. Za to smo geji načeloma prikrajšani.

- Ali vam je žal za razkritje?

V določenem pogledu, da. Mlademu geju vedno dam nasvet - najprej bodi 100% neodvisen in samostojen. Potem dobro premisli in se razkrij, če misliš, da ti bo to kakorkoli koristilo. Družba v Sloveniji v večjem delu ni naklonjena gej populaciji. Na mojem delovnem mestu ne vejo, da sem gej. Vsaj uradno ne. Glede na moja leta se pojavijo sumljivi pogledi, ampak jim ne dovolim, da posegajo v to področje moje zasebne sfere. Tega jim res ne dovolim. (premor) Biti gej je v Sloveniji prej minus kot plus. V določenih razvitih državah to že dolgo ni več tabu tema. Jaz upam, da bo tako tudi pri nas, ampak takrat mene več ne bo na tem svetu. Slovenci smo zadržani, čisto nepripravljeni na globalizacijo, temnopolto raso, sodoben stil življenja, geje, lezbijke, rome. V naši državi je največji vzor življenjska pot v stilu: družina, ki pridno gradi hišo, obvezno z nadstropjem za otroke, ko odrastejo, redno hodi v

cerkev, ob nedeljah postavi na mizo govejo juho, kuhano govedino, pražen krompir, enkrat v letu si privošči dopust pod šotorom na hrvaški obali. Ampak mi ni žal, da živim drugače, čeprav me povsod čakajo ovire.

PRILOGA B: PREPIS INTERVJUJEV S ČLANI OMREŽIJ

Zarja, 59 let, mati

- Kaj ste mislil o homoseksualnosti, preden se vam je hčerka razkrila?

Ne vem. (premor) To je težko opisat, veste. Jaz... Ne vem. To se meni zdi nenaravno. Bog je ustvaril moškega in žensko za... Za otroke, če ne drugega. Dve ženski, dva moška... Saj je lepo, ampak... Kaj pa otroci? To ne gre. (premor) Ne vem.

- Se je vaše razmišljanje o homoseksualno usmerjenih kaj spremenilo po razkritju vaše hčerke?

Moja hčerka je moja hčerka. (premor) Ne vem, če se je kaj spremenilo pri meni. Težko rečem. Še vedno se mi zdi, da to nekako ni naravno. Ampak jo imam rada in jo spoštujem, tudi če je taka kot je. Se pa dostikrat vprašam, zakaj. Mogoče bi bilo drugače, če bi Ana imela očeta, tako sva bili pa sami za vse.

- Kako je razkritje potekalo (je Ana prišla do vas, ste sami sumili...)?

Ne, nič nisem sumila. Prej nisem nobenega takega poznala. (premor) Ana je en dan, ko sva bili doma, rekla, da ima nekaj za povedat. In je potem tudi povedala.

- Kakšna je bila vaša reakcija ob tem? Kako ste se počutili?

Šokiralo me je. Meni se je zrušil ves svet. Saj veste - kaj pa družina, kaj pa otroci? Sem prej pomislila, da bo rekla, da je noseča. Meni se to, da nima fanta, ni zdelo nič čudnega. Potem pa, ko je povedala... Sem dosti časa rabila, da sem nekako prebolela. Spraševala sem se, od kje zdaj to. Saj bi vprašala za nasvet, pa kaj, ko nimaš kam it. Koga naj vprašam?

- Ste se obrnili po pomoč?

Ja, sem. Šla sem vprašat župnika, če on kaj ve o tem, če mi lahko pomaga. Od kje to pride, zakaj se to dogaja Ani, če bo minilo..

- Ste dobili odgovore?

Karkoli ti rečejo, je vseeno. Ne najdeš odgovora. Nekako se sprijazniš, da tako je. Ni ti pa vseeno.

- Kako je razkritje vplivalo na vaše mnenje o hčerki?

Kaj naj rečem, ko se težko o tem pogovarjam. Nekako si jo še vedno predstavljam s fantom pa otroki, da bom imela vnuke. Občutek imam, da jo bo minilo.

- Kakšen je bil vajin odnos z Ano pred razkritjem?

Odnos je bil dober. Jaz sem jo imela in še jo imam rada.

- Kako pa je sedaj?

Isto. Kaj pa naj. Sem poskusila vse. Samo pomagat ne moreš. Edino, da pri sebi razmisliš in rečeš - tako pač je.

- Menite, da je bolje skrivati homoseksualno usmerjenost; da se ne razkriješ?

Če ne bi vedela, se ne bi toliko sekirala, ne vem pa, kako bi Ana to prenesla.

Vita, 27 let, homoseksualno usmerjena prijateljica

- Kako je potekalo razkritje Ane vam?

Glede na to, da sem tudi sama lezbijka, me ni nič presenetilo ali pa kaj. Spoznali sva se itak že obe lezbijki preko prijateljice, ki je tudi lezbijka. Saj veš, kako je.

- Ali se z Ano pogovarjata tudi o problemih, ki se vežejo na homoseksualno usmerjenost, recimo razkritje, iskanje partnerjev, reakcije drugih na homoseksualnost...?

Tudi. Se mi zdi, da ima vsak homoseksualec vsaj enega takega prijatelja, ki je tudi homoseksualno usmerjen, da se lahko k njemu zateče po pomoč. Saj ne, da so to velika vprašanja. Gre bolj za vsakdanje probleme. Če ti doma kaj rečejo. Če ne veš, ali bi se v službi razkril. Če sumiš kakega kolega, da je tudi gej.

- Se vam zdi razkritje velik problem za homoseksualno usmerjenega?

Kakor za koga. Meni na primer ni bil. So me doma lepo sprejeli, v službi tudi, prijatelji tudi. Bolj je problem za tiste, ki nimajo doma vse »pošlihtano«, da jim na primer mama ful teži. Da jih mečejo iz stanovanja. Ali pa, če se prijatelji obrnejo proti tebi. Jaz ne poznam osebno primera, da bi koga ven metali, sem pa slišala, da se dogaja »svašta«.

- Kam bi se v takem primeru obrnil človek po nasvet, po pomoč?

To je težko reči. Lahko ti sto prijateljev razlaga, kaj narediti, kam iti, kje vprašati, ampak ti si še zmeraj sam. Kam boš šel, se boš preselil, če ne moreš. Sploh, če noben ne ve zate.

- Potem je skrivanje boljša rešitev?

Kakor za koga. Meni ni. Jaz se ne bi mogla skrivati celo življenje. To je cel kup prilagajanja. Na »šihlu« moraš lagati, med prijatelji moraš lagati. Še huje - če si najdeš strejt partnerja pa še njemu lažeš, ampak tako je včasih bilo. Sedaj se stvari malo na bolje obračajo. Se mi zdi, da je tudi homoseksualnost bolj vidna. Vsake toliko časa se v medijih kaj pojavi. Vsake toliko slišiš kaj kje od nekoga. (premor) Čeprav je problem, ker mediji veliko popačijo. Za njih so homoseksualci v glavnem pedofili, ki nadlegujejo majhne fantke.

- Kako pa spremeniti ta odnos?

Meni se zdi, da veliko pomaga že to, če poznaš kakega pedra ali pa lezbijko. Klinc je, če nobenega ne poznaš, prevzameš stereotipe in misliš, da so vsi pedri tetke, ki mahajo z rokico in vse lezbe vozijo motorje. Se mi kar zdi, da se dogaja na tej naši sceni eno gibanje, da bi te stereotipe odpravili, da bi javnost videla, da smo ljudje. Samo je problem, ker strejt ljudje ponavadi niso vključeni v to sceno. Ne hodijo na predavanja Zgodovina lezbičnega in gejevskega gibanja, ne pogovarjajo se z nobenim, ki bi bil gej in lezbijka. Mislim, pogovarjajo se že, samo ne vejo, da je. Evo, to je še en problem skrivanja. Če ti nobenemu ne poveš, kako bojo ljudje zvedeli? (premor) Pa še to se mi zdi tudi pomembno: ljudje imajo cel kup vprašanj. Od tega, kako lezbijke seksamo, ali si kdaj želimo tudi pravega tiča, ali geja nikoli ne zamika ženska, kako postaneš homoseksualec. Tega strejt nima nikogar za vprašat. Ljudje tudi, če so razkriti, ne marajo odgovarjati na taka vprašanja, se skrivajo.

- Je to del zasebnosti?

Ja, je del, samo če jo ven vržeš, če jo detabuiziraš... Ne vem, ali pa sem jaz takega mišljenja, da če nam rolajo filme po TV, kjer se strejt par dol daje, pa ni treba, da je pornič, potem bi bilo treba tudi nekaj takega homoseksualnega »ufurati«. Pa spet - ne vulgarno. Strejti so premalo informirani, premalo v stiku s tem.

- Kaj pa vi naredite za to? Koliko se povezujete s strejti, jim odgovarjate?

Ful. Če se le da. Moraš vedet, da se dosti ljudi name obrača, ker sem razkrita oziroma mi ni problem o tem govorit. Pa tudi, če me samo eno stvar vpraša. Enkrat sem debatirala z eno mamó, ki se ji je zdelo, da je lezbijka. S svojo mamó sva imeli nešteto debat na to temo, tudi na primer o tem, kdo bi vse od slovenskih zvezdnikov lahko bil. Skratka, meni se zdi to pomembno, povezovanje strejt - homo.

- Kaj pa povezovanje v homoseksualni skupnosti?

Super bi bilo, če bi se povezovali, samo se mi zdi to tako heterogena skupina. Vsak je različen. Vsi mislijo, da smo isti, ker smo pač pedri. Lezbe. »Whatever«. V resnici smo si pa

tako različni. Vsak ima svoje ideje, svoje zamisli, svoja prepričanja. Jaz ne morem reči, da sem ful povezana, imam pa en krog prijateljev, kamor spada tudi Ana Ti daje en občutek varnosti, opore. Da nisi sam, da imajo tudi drugi probleme.

Urša, 45 let, mati

- Kaj ste mislil o homoseksualnosti, preden se vam je hčerka razkrila?

Po pravici povedano, nisem preveč razmišljala o teh zadevah.

- Se je vaše razmišljanje o homoseksualno usmerjenih kaj spremenilo po razkritju vaše hčerke?

Ne. Jaz mislim, da mora priti nekje do napake ali v vzgoji ali v naravi, da se to pojavi. Narava je ustvarila moškega in žensko, ne dveh moških ali dveh žensk.

- Kako je razkritje potekalo (je Brina prišla do vas, ste sami začeli pogovor...)?

Z možem sva opazila, da se nekaj dogaja, manj je govorila, zapirala se je vase. Mislila sva, da je kaj narobe. No, pa saj je bilo.

- Se vam je dozdevalo?

Jaz res nisem vedela. Jaz sem se bala, da je kaj hudega vmes, da jo je kdo posilil, da se drogira, da je nekaj res narobe.

- Kakšna je bila vaša reakcija ob tem? Kako ste se počutili?

Najprej nisem mogla verjeti. (premor) Nisem bila pripravljena na to. Nisem si predstavljala, da je Brina, kar je. (premor) Mislim, da mora imeti ženska ob sebi moškega. Dve ženski - ne gre skupaj. (premor) Ne vem, kakšna prihodnost jo čaka. Kaj pa, če bo v sosednji hiši nekdo, ki ne bo prenesel tega, da ima za sosedo lezbijko? (premor) Bi bilo veliko lažje, če bi imela fanta, ne? (premor) Ne morem se z njo pogovarjati o tem, ker ne razume, da je normalno, da imaš fanta in otroke.

- Ste se s kom pogovorili o tem, da je hči istospolno usmerjena?

Z možem sva po tistem, ko je povedala, razpravljala o tem. Jaz nisem mogla spati, celo noč mi je samo po glavi hodilo, kaj sem narobe naredila, da se mi je to zgodilo. Moj mož pa že ves čas govori samo: »Pusti jo, to je njena odločitev.« Pravi, da preveč kompliciram. Ampak ni to,... Samo ni mi vseeno zanjo.

- Ste se kdaj v službi, s prijatelji pogovarjali o homoseksualnosti?

Kaj naj se sploh pogovarjam. Od vseh boš dobil enak odgovor. Da to ni normalno. (premor)

- Kako pa je razkritje vplivalo na vaše mnenje o hčerki?

Nisem vesela, da je tako, ampak kaj morem. Trudim se.

- Je bil odnos, preden ste izvedeli, drugačen?

Kaj pa vem. (premor) Jaz se nisem obremenjevala s tem. Pa tudi nisem vedela. (premor) Prej sem se lahko malo bolj sproščeno pogovarjala. Sedaj marsičesa ne vprašam, da ne bi bilo kaj takega, kar nočem slišat.

- Bi bilo bolje, če ne bi povedala?

Vseeno. Saj enkrat bi izvedela. Prej greš čez to, bolje je. Bog ne daj, da bi čez dvajset let izvedela. Ves čas bi imela čisto napačno predstavo o hčerki.

Taja, 26 let, homoseksualno usmerjena partnerka

- Ali ste bili razkriti kot posameznica že prej, preden ste spoznali partnerko?

Ožjemu krogu prijateljev, ja.

- Ali ste njim povedali tudi za partnerko?

Za vse, ki sem jih imela.

- Kakšne so bile reakcije?

Nobenih.

- Kaj pa na prvo razmerje, ki ste ga razkrili?

Tudi ne. Vsi so vedeli, da sem lezbijka, še preden sem jaz zase vedela. Za prvo punco so rekli, da so samo čakali, kdaj se bo zgodilo.

- Kaj pa razkritje staršem?

Sem enkrat omenila, ampak se obnašamo, da tega ni.

- Ste se kdaj pogovarjali o tem?

Ne, to za njiju ne obstaja, tako da jima skrivam, čeprav v bistvu vesta.

- Skrivate kaj?

Vse, kar je povezano s homoseksualnostjo.

- Kako je skrivati lezbištvo?

Jaz sem se navadila.

- Skrivanje ne prinese nobenih posledic?

(premor) Veš, kaj pravijo: kar ne veš, ne boli.

- Ste imeli kdaj slabe izkušnje z razkritjem?

Ja.

- Kakšne?

Prijateljica me je obtožila, da sem nenormalna in da sem vsakič, ko sem se je dotaknila, zagotovo mislila na to, kako bi jo.

- Imate kot lezbijka težave?

Imam težave zaradi videza. Zamenjujejo me za fanta. Obračajo se za mano. Sprašujejo me, ali sem »dec ali baba«. Drugače ne.

- Kaj pa sami pri sebi, se ukvarjate z vprašanji glede spolne usmerjenosti, identitete?

Jaz sem lezbijka že, odkar vem za sebe. Sem čisto sprijaznjena s sabo.

- Ali kdaj probleme delite z ostalimi homoseksualno usmerjenimi?

S punco, ja. Nimam veliko prijateljev med geji in lezbijkami, ker so me razočarali.

- Kaj vam pomeni opora partnerja?

Partnerka mi pomeni vse. Z njo sem čisto sproščena. Prijatelji so čisto nekaj drugega. Se razumemo, ampak jim marsikaj ni jasno v zvezi z lezbištvom. Starši so pa kot z drugega planeta.

- Kaj pa opora s strani tistih, ki jim je ona razkrita?

Tudi, če rečejo, da sprejemajo tvojo spolno usmerjenost, je v resnici ne. Če bi bila tip, bi me čisto drugače gledali. Ne vem, kaj je huje - da nisi outiran²⁴ ali da si, pa so odnosi slabi.

---

²⁴ Razkrit, op.a.

- Pa je možno skrivanje vse življenje?

Saj se ne skrivaš, samo ne poveš. To ne pomeni, da ne izvejo. Samo ščitiš svojo zasebnost.

Saša, 23 let, heteroseksualno usmerjena prijateljica

- Kako gledate na homoseksualno usmerjenost?

Jaz to že od vsega začetka gledam kot nekaj povsem normalnega oziroma se s tem, ali je nekdo strejt, bi-, homo- ali x-seksualen - po pravici povedano - ne ukvarjam. To je pač svobodna odločitev vsakega posameznika, ki se mene ne tiče.

- Kako pa je razkritje z Brino potekalo, je prišla sama do vas, ste vi vprašali?

Jaz nerada sprašujem in vrtam v ljudi, raje ostajam v vlogi poslušalca; se počutim ponavadi udobneje. Ne maram, če meni en zastavlja preveč osebna vprašanja in jih zato tudi sama ne postavljam pogosto.

- Kakšna pa je bila vaša reakcija ob razkritju, kaj ste doživljali?

Mogoče moja reakcija ni bila najboljša, ampak sedaj ne morem nič spremeniti. Malo sem se mogla navadit, ker je bila Brina prva oseba, ki se mi je razkrila. Ko so za njo prišli še drugi, mi je bilo lažje. (premor) Nikoli nisem marala dajati nekih klišejskih odgovorov, ker se mi zdijo prazni. Rekla sem nekaj v smislu, da se mi zdi lepo, da je Brina to delila z mano.

- Ste se na koga obrnili po pomoč pri vprašanjih, ki so se vam odpirala?

Ne, saj edino, kar sem se vprašala, je bilo to, kako to, da tega nisem vedela že prej in zakaj ne. Mogoče pa včasih res vemo premalo o ljudeh, s katerimi preživljamo prosti čas.

- Ali je razkritje vplivalo na vaše mnenje o Brini?

Ne. Osebe poskušam gledati kot celote, tako da en podatek ne more spremeniti celotne slike.

- Je razkritje vplivalo na vajin odnos?

Normalno, ker če nekdo deli s tabo tako osebno stvar, se mi zdi, da se potem še nekako globlje povežeta. Ampak tudi, če bi se z Brino skregala, se ne bi zato, ker je lezbijka, ampak zato, ker mi kot človek ne odgovarja.

- Menite, da je bolje skrivati homoseksualno usmerjenost; da se ne razkriješ?

Mislím, da družba ni dovolj tolerantna, da bi jih sprejemala. Rabi še veliko časa, da začne sprejemati drugačne. Skrívati ni ravno treba, se mi pa ne zdi, da bi bilo to treba javno razglašati naokoli.

Renata, 26 let, heteroseksualno usmerjena prijateljica

- Kako gledate na homoseksualno usmerjenost?

Meni je vseeno, kako je nekdo usmerjen. Že od vedno sem taka, tudi ko nisem poznala še nobenega. Pač po tem ne moreš sodit človeka. Ne vem, zakaj se eni počutijo tako ogrožene... Sicer sem mnenja, da kdor sovraži homoseksualno usmerjene ljudi, da nima čisto »pošlihtano« v glavi, vem pa, da je dosti pri tem kriva tudi vzgoja in vrstniki. Če ti doma ves čas govorijo, od rojstva, da to ni normalno, ne poznaš nobene druge razlage. Čeprav po moje potem, ko si odrasli in lahko razmišljaš s svojo glavo, je »fajn«, da z njo tudi malo pomisliš in če to narediš, vidiš, da ni vse tako, kot so rekli starši. Res pa je, da si lahko že toliko pod vplivom vsega tistega, kar so ti naložili v otroštvu in ne znaš videt druge plati. Samo vseeno to ni opravičilo za vse nasilje in žaljivke in podobne stvari, ki se tako masovno dogajajo.

- Ste jim pogosto priča?

Se dostikrat »primem« s kom, ki je tako pameten. Enostavno ne morem pustit, da nekdo žali vse povprek ljudi, ki jih po osebnosti sploh ne pozna. In motijo me razne opazke. Enkrat mi je nekdo rekel, da nisem nič boljša od homofobnih ljudi, ker oni sovražijo homoseksualce, jaz pa sovražim ljudi, ki sovražijo homoseksualce. Torej oboji imamo predsodek in sovražimo. Saj, kaj naj rečem, res je, da ne maram takih ljudi, samo ni isto. Saj sem mu probala razložít, samo ni razumel. Prepričan je v svoj prav in ne dopušča drugega mnenja. Je pa res, da je ful veren. Ne da ga s tem kaj opravičujem, itak da ne, prej nasprotno. Mislím, da je katoliška vera eden izmed glavnih dejavnikov, krivcev, za tako družbo, za predsodke, ki jih imajo ljudje v družbi. Pač njega so vsi od vedno učili, da to ni normalno, da edini pravi odnos je odnos med moškim in žensko in zato slepo verjame temu in ne dopušča drugega pogleda. Vse okej, dokler ostaja pri mnenju in dokler bi taka oseba normalno spoštovala vsako osebo, ne glede na njeno spolno usmerjenost in jo ocenjevala na podlagi njene osebnosti in ne tega, da je pač drugače spolno usmerjena od njega in zato takoj slaba.

- Kako je potekalo razkritje s Cveto?

Cveta se mi je sama razkrila kmalu, ko sva se spoznali. To je že lep čas nazaj. Pred njo sem imela pa zanimivo izkušnjo. Lahko povem?

- Seveda.

To je bil en fant, bila sva sodelavca in sva se začela družiti. Šla sva skupaj na pavzo v službi, na malico in tako. In sva se potem zmenila, da greva kdaj še ven skupaj, tako, izven službe. Jaz sem v bistvu sumila. Drugi so govorili - eni tako, drugi tako. Pač eni, da je gej, drugi, da ni. Meni je on govoril, da je imel punco, tako da na začetku sem si potem rekla, da če pravi, da je imel punco, da jo je najbrž res imel, da se mi ne bi lagal. Po drugi strani mi je bilo pa hudo, ker če mi laže, če nima tega zaupanja vame... čeprav sem mu tako, skozi pogovor večkrat rekla, da je meni vseeno, kaj kdo je, kdo je komu všeč in da mi to res ne predstavlja nekaj takega, po čemer bi sodila ljudi. Samo tudi, ko mi je govoril o puncah, mu nisem nič rekla, da če je to res ali kaj. Pač sem mu verjela. Potem sem pa šla enkrat k njemu domov, v stanovanje tule v Ljubljani, ko je živel s cimrom in saj ne, da sem nesramna ali pa da kaj slabega mislim, samo se mi je že po videzu nekako zdelo, da je gej ta cimer. Saj ne, da ful sodim po videzu in mi je grozno zdaj, ko sem to rekla, samo pač tako sem ocenila. Saj lahko bi se motila. Čeprav sem potem zvedela, da ne. No, saj še pridem do tega. Samo tako, hočem povedat, da mogoče bi pa mene kdo ocenil kot lezbijko recimo ali pa kot kaj drugega, pa če to sem ali nisem, samo po videzu bi me kdo lahko mogoče »popredalčkal«. Vem, da to ni najlepše, samo pač, ko sem tega cimra zagledala, se mi je zdelo, da je gej. Po načinu obnašanja, po videzu. In to pri meni nič slabega ne pomeni. In potem smo bili malo tam, se malo pogovarjali in tako. In sem potem vprašala tega fanta, kolega, ko sva šla ven, da če je njegov cimer mogoče gej. Pa se je na začetku malo obotavljal, samo je potem povedal, da je. Pa sem rekla, da ful dobro, da je tako simpatičen, pa ga spraševala, če ima kakega fanta, pa da kako se onadva poznata in take stvari. Res sem to mislila o njem, ker je bil res »faca«, samo hotela sem pa tako tudi malo namignit, da sploh ni panike, če bi mi rekel, da je tudi on gej, da se ne bi nič spremenilo. In on nič. No, in potem sva bila zunaj in sva se menila tako malo nasploh o ljudeh, odnosih, pa kake zveze sva imela... In potem sem ga vprašala. Nisem zdržala, da ga ne bi. Je bilo videti, da mu je ful nerodno in da ne ve, kaj naj reče, ali naj pove po pravici ali naj še naprej govori, da ne, da saj mi je rekel, da je imel punce... Sem potem jaz rekla, da saj vem, da mi je rekel, da je imel punce in da saj ne, da mu ne verjamem, samo da nočem, da bi imela tak odnos, da bi moral kaj skrivat in se delat nekaj, kar ni pred mano, ker to, da je zame res ta zadnja stvar, ki bi me brigala na tak način, da bi sodila. In potem je priznal. Je rekel, da je gej, samo da si ni upal povedat, da saj vem, kaki so ljudje in da čeprav sem mu rekla, da bi mi bilo vseeno, da ni bil siguren, da se je vseeno bal, še posebej, ker sva skupaj delala in da ne bi tam po službi kaj govorila. Sej verjamem, ljudje dandanes so prav gnili in se vtikajo v take stvari in komaj čakajo, da kaj takega zvejo, da imajo kaj za govorit naprej. Sem mu rekla, da cenim, da mi je to povedal, priznal in da sploh ni panike, da je vse isto kot je bilo. In je rekel še, da o vseh tistih puncah ni lagal, da vse, kar mi je povedal, da je res, samo da so bili fantje in ne punce. (smeh) Saj jaz bi

naredila enako na njegovem mestu. Potem je bilo v bistvu še boljše med nama, tako naprej, lahko rečem, da se je zaradi tega ful poglobil odnos. Verjamem, da je bilo tudi njemu ful lažje, ko mi je normalno lahko rekel, koga je gledal, s kom je bil na pijači.

- Razkritje je na nek način ugodno vplivalo na vajin odnos?

Ja. Odnos je tak, pristen, če nekdo ve, da si lahko ti ob njem tak kot si in da te ne bo sodil in grdo gledal zaradi tega. Pač sproščen odnos. Tak odnos, ki se nekaterim drugim, recimo večini heteroseksualno usmerjenim, zdi samoumeven in sploh ne pomislijo, da bi mogli skrivati to in kako je bit v strahu pred nesprejemanjem.

- Tudi s Cveto?

Tudi s Cveto. Mi je bilo tako lepo, ko je povedala, tak dober občutek, da sem vredna zaupanja, da je človek eno tako osebno stvar, zanj osebno, delil z mano.

- Menite, da je bolje skrivati homoseksualno usmerjenost; da se ne razkriješ?

Pred mano ne. Za tega fanta lahko rečem, da po tem, ko mi je povedal, da je gej, da sva postala prijatelja, ker ni bilo več skrivanja, bilo je bolj sproščeno vse. Po moje je bilo bolj olajšanje z njegove strani, da mi je lahko vse povedal, brez da pazi, da spreminja spol osebi, o kateri govori, da ni straha, da bi ga izdala ali pa si kaj grdega mislila. Zvedel je, da je meni vse okej in da je z mano lahko to, kar je. Jaz pa znam zadržat zase, če oseba tako hoče. Kaj sem že hotela povedat? (premor) Aha, glede teh, ki z nasiljem zatirajo homoseksualce. To se mi ne zdi pošteno - da nekdo, ki ima predsodke, ki sodi ljudi po spolni usmerjenosti, da skuša upravičiti svoj prav na razne grde načine, da bi dokazal - kaj že? Nič v bistvu, samo to, kako znamo bit ljudje zlobni.

Peter, 29 let, heteroseksualno usmerjeni prijatelj

- Kaj ste mislili o homoseksualno usmerjenih, preden se vam je Cveta razkrila?

Ni me motilo to, kar so, niti me ni zanimalo, kaj počnejo. Zgleda moraš srečat zelo močno osebnost, ki izstopa, potem te pa stvar začne zanimat. No, jaz sem srečal tako osebo.

- Se je vaše razmišljanje o homoseksualno usmerjenih spremenilo po tem, ko se vam je razkrila?

Zdaj dejansko nekaj vem o tem, prej je šlo pa mimo.

- Kako je razkritje Cvete vam potekalo?

Huh, v bistvu je razkritje potekalo zelo hitro. Srečali smo se, da bi pomagali človeku v globoki krizi. Poznal sem ga samo preko nekega foruma. Glede na to, da sem mu res hotel pomagat, če bo sploh možno, smo se dogovorili za srečanje v lokalni. Zelo topla in prijazna oseba. Z njim je bila prijateljica. Spet topla, direktna, odločna in polna karizme. V glavi sem si rekel: uau! Razvila se je debata, med drugim tudi o pravicah homoseksualcev, da bi imeli otroke - s tem se sicer glede na trenutno stanje družbe ne strinjam - in ona je izjavila, da je lezbijka.

- Kakšna je bila vaša reakcija ob tem?

Najprej me je šokiralo. Zadnje pol ure smo debatirali o homoseksualcih, jaz pa nisem vedel, da je ona ena od njih. Potem so se pa občutki umirili.

- Kako je razkritje vplivalo na vaše mnenje o Cveti?

V bistvu pozitivno. Pogled je drugačen kot s hetero usmerjenimi ženskami. Moški smo čudna bitja in ko srečaš žensko na pijači, tudi če je prijateljica od nekoga drugega, imaš v glavi, da jo moraš nekako impresionirati - kaj ti sproža, ne vem, nek neandertalski nagon. No, z njo je bilo drugače. Je lezbijka, torej ni razloga za nič od tega. Lahko si torej tak kot si, brez sprenevedanja in igranja. Pogovor pa je vseeno drugačen kot z moškim. Iz nje izvira toplina in lahkotnost... Težko za opisati.

- Kako je razkritje vplivalo na vašin odnos?

Odnos je... pozitivno drugačen. Je pa že od prej nekaj posebnega. Nisem varen takega odnosa. Nisem varen take mere direktnosti, odkritosti. Je nenavadna ženska, polna zanimivega razmišljanja in drugačnih pogledov na svet. A je taka zaradi tega, ker je lezbijka ali je pač taka osebnost, ne vem. Sem pa prepričan, da je del njene osebnosti zgrajen prav zaradi homoseksualnosti. Torej: ne slediti normam, ne biti ovca vsem ostalih, kaj si družba misli, je sekundarnega pomena.... In to zelo spoštujem in cenim.

- Menite, da je bolje skrivati homoseksualno usmerjenost; da se ne razkriješ?

Mislím, da je najbolje, da poveš samo tistim, ki jim zares zaupaš; danes je veliko bebecv na cesti.

Olga, 24 let, homoseksualno usmerjena partnerka

- Ali ste bili razkriti kot posameznica že prej, preden ste spoznali partnerko?

Ja, v večini so ljudje vedeli za mojo spolno usmerjenost.

- Ali ste jim povedali tudi za partnerko?

Seveda, tako »fajn« punce ni za skrivat.

- Kakšne so bile reakcije?

Nadvse so bili veseli in so komaj čakali, da jo spoznajo in zaslišijo. (smeh)

- Kaj pa na prvo razmerje, ki ste ga razkrili?

So tudi bile dobre, vsi so bili zelo veseli. (premor) Od tega, ko sem se outirala pa do takrat, ko sem imela prvo punco, je minilo dosti časa, tako da so imeli vmes čas za razmislek in dojemanje in vse te stvari. Vse smo predebatirali, vse stvari, in res, moram reči, da ni bilo nobenih problemov. (premor) Včasih sem imela punco, ki ni bila razkrita in moram reči, da to ni prijetno. Ker pač na koncu ne veš več, kako se obnašati, niti pred njenimi niti pred svojimi, niti v enem mestu niti v drugem mestu, na koncu sem imela težave že s tem, kako se obnašati nasploh do nje, tudi ko sva bili sami. Posledice pridejo, vsaj za moje pojme.

- Torej ste razkriti staršem?

Ja.

- Ali se srečujete s problemom skrivanja lezbištva (da »morate« lezbištvo skrivati)?

Pač ne hodim s punco objeta po mestu, če pa si želim poljuba na kavi sredi mesta, pa jo poljubim. Poskušam se obnašati, kakor pač čutim. Nisem človek, ki bi vedno potreboval dotike. Če pa si tega zaželim, pa to tudi naredim. Do sedaj še ni bilo težav.

- Ste imeli slabe izkušnje z razkritjem?

Ne, resnično ne, nikoli. Nikoli pa nisem svoje usmerjenosti razkazovala okoli in je nosila ljudem, ki so mi bili v samem začetku nekako daleč.

- Kaj pa sami pri sebi, se ukvarjate z vprašanji glede spolne usmerjenosti, identitete?

Sem, kar sem, od nekdaj. Če mi sodite zaradi ljubezni, ker ljubim, pa mi dajte.

- Ali kdaj probleme delite z ostalimi homoseksualno usmerjenimi?

Ne, naša stara garda²⁵ se mi zdi zaprta; preživeli so mnogo več, o čemer se nam niti sanja ne. Vendar se delajo klani, mlado meso pride v poštev za »fuk«, »kulske darkerke« so zase, »seksi skejtarke« zase, stara garda ga žge po Laškem in tako pač živimo. Tudi na to se navadiš. Imam nekaj dobrih prijateljic lezbijk, s katerimi se družim in to je vse.

---

²⁵ Izraz stara garda označuje starejšo generacijo (predvsem) lezbijk in (ne toliko) gejev, op.a.

- Kaj vam pomeni opora partnerja?

Veliko, vse. Resnično. V svoji partnerki iščem veliko stvari in od nje veliko zahtevam in pričakujem.

- Kaj pa opora s strani tistih, ki jim je ona razkrita?

V osnovi, kolikor pač pomeni njej, odnosov ne uničujem, tudi pa se pretirano ne trudim ugajati in te zadeve. Všeč mi je, da ima svoje ljudi, svoj krog ljudi, v katerega me sicer vključi, ampak hočem, da ostanejo predvsem njeni dobri prijatelji.

Nada, 23 let, homoseksualno usmerjena prijateljica

- Kako je potekalo razkritje Dane vam?

Glede na to, da sva se spoznali na IRC-u, nama je obema bilo jasno, da so nama všeč ženske, sva pa skupaj šli v bistvu skozi ta proces sprejemanja same sebe. In skozi prve težave in skozi vse.

- Ali se z Dano pogovarjata tudi o problemih, ki se vežejo na homoseksualno usmerjenost, recimo razkritje, iskanje partnerjev, reakcije drugih na homoseksualnost...?

Seveda, da se. Pogovarjaš se o vsem, samo so te teme na začetku »lezbične kariere« bolj pomembne; takrat si v resnici oblikuješ en pogled na vse skupaj, potem pa to postanejo vsakdanje debate. Midve se nikoli ne obremenjujemo s svojo usmerjenostjo; se pomeniš, poveš, da bi imel otroke, da bi imel stanovanje, razglabljaš o tem, kaki bi morali biti sosedi - kot lezbijka, kot lezbijki imava pač malo več problemov kot pa strejt. Oziroma iste probleme plus nekatera vprašanja, ki se tičejo sprejemanja družbe in na katere sam vpliva nimaš.

- Se vam zdi razkritje velik problem za homoseksualno usmerjenega?

Hja, problem nastane, ko se razkriješ nekemu, ki začne predavat o psihiatrih, pa naravnem, pa ne vem, kaj še vse. Takrat nastane problem in pač ga s pogovorom skušaš odpraviti, vendar je v družbi in v življenju, na primer v šoli, službi, toliko pogledov in poti, ki se križajo s potmi lezbijke, da včasih ne prideš do konca.

- Kam bi se v takem primeru obrnil človek po nasvet, po pomoč?

Če imaš srečo, se obrneš na prijatelje, če imaš še večjo srečo, se obrneš na družino. Včasih ti na vprašanje odgovori neznanec, včasih pa nasveta ni in delaš po svojih najboljših močeh.

- Se vam zdi, da je skrivanje boljša rešitev?

Ne, ker se mi zdi, da ljubezen ni stvar, ki jo skrivaš, preprosto je in tukaj ni skrivanja. Ničesar ni, česar bi se moral sramovati ali prikrivati. Moje nenapisano pravilo je, da svoje usmerjenosti ne obešam na velik zvon, je pa ne tajim in ne skrivam. Tudi, ko sem spoznala osebe, ki čutijo isto kot jaz, mi je bilo veliko lažje. In potem razmišljaš, greš naprej in ugotoviš, da s tabo ni nič narobe. Da je to naravno in normalno.

- Se čutite povezani z ostalimi homoseksualno usmerjenimi?

To je zgodba o Pepelki, kvazi farsa, da držimo skupaj. Imamo več kot tri skupine, društva, vsak vleče na svoje, imamo staro gardo, ki je tiho. Kar je najhuje - imamo mlade ljudi, s katerimi se pa nihče ne ukvarja. Že tako ali tako ne; o tem, s čimer pa jim je najbrž najtežje »shendlati«, pa sploh ne. Niti mi sami, ki smo sami šli čez isti drek.

Mia, 23 let, heteroseksualno usmerjena prijateljica

- Kaj ste mislili o homoseksualnosti, preden se vam je oseba razkrila?

Meni se je vedno zdela to čisto normalna stvar. Delam po načelu, da naj vsak počne, kar mu paše, samo, da s tem ne prizadene drugih. Ljudje različnih ras, etničnih pripadnosti, slojev, tudi spolne usmerjenosti... Meni je to vse enako. Mogoče zaradi vzgoje, ker so mi starši vedno rekli, da ni pomembno, kakšne »oblike« je človek, važno je, kaj nosi v sebi. Na to enako gledam tudi po razkritju.

- Se je vaše razmišljanje o homoseksualno usmerjenih spremenilo po razkritju Dane?

Edina razlika je mogoče v tem, da sem prej na vse gledala preveč idealistično. Ker so v družbi velikokrat deprivilegirani, sem verjetno avtomatsko sklepala, da so bolj razumevajoči, potrpežljivi in čustveno inteligentni. Kasneje sem šele dojela, da je - logično - pri vseh enako - nekateri so ok, nekateri niso, nekateri so nastrojeni proti drugim, nekateri ne... Tako homoseksualci kot heteroseksualci.

- Kako je razkritje potekalo (je Dana prišla do vas, ste sami vprašali,...)?

Skupaj z Dano in njeno partnerko sem sedela v kafiču. Pogovor je nanasel na zveze in razmerja. Njena punca - pa nisem vedela, da sta par - me je vprašala, če sem bila kdaj s kakšno punco in kaj si mislim o tem. Rekla sem, da ne, da me pa ne moti kakršnakoli spolna usmeritev. Vprašala sem jo nazaj, če je ona bila kdaj s kako punco. Pogledala je Dano in nastala je tišina. Potem sta rekli nekaj nepovezanih besed, s katerimi nista direkt rekli, da sta skupaj, je pa Dana zafarbala, njena punca je gledala nekam stran. Sklepala sem, da sta

skupaj in nisem več spraševala naprej. Ko je njena punca šla, sva z Dano ostali sami in mi je povedala, da je to njena punca, s katero sta skupaj, da ji je vse čisto novo in da ne ve, kako bo okolica sprejela, da je lezbijka.

- Kakšna pa je bila vaša reakcija?

Jaz, priznam, nisem bila prepričana, ali gre zgolj za eksperimentiranje ali pač za resen problem, zato tudi nisem vedela, kako reagirat, kaj pričakuje od mene in rajši nisem preveč spraševala. Pustila sem jo, da mi je govorila naprej o tej puncici (kje živi, kakšna je ipd.), je pa res, da se o sami homoseksualnosti takrat nisva preveč pogovarjali.

- Ali je s časom lažje sprejeti dejstvo o homoseksualni usmerjenosti?

Ja, mora miniti nekaj časa. Pri meni je prišlo sčasoma, po kakšnih dveh tednih, enem mesecu.

- Je razkritje vplivalo na vaše mnenje o Dani?

Sploh ne. Še posebej ne v negativno smer. Kot sem rekla, meni se homoseksualnost ne zdi nič nenavadnega, zato težko, da bi to prav velik vplivalo na moje mnenje o kom. Še posebej ne pri ljudeh, ki so mi blizu, ki mi veliko pomenijo.

- Kaj pa vaju odnos, se je spremenil z razkritjem?

Ja, pred tem je bil slabši. (smeh) Nisva se preveč razumeli, bili sva si zelo različni, vsaka je imela svoje hobije, družbo, pa sva se potem skregali za vsako malenkost.

- Kaj pa sedaj?

Zdaj je odnos velik boljši. Je pa to verjetno predvsem zaradi tega, ker ne živiva več v istem kraju. Zdaj veliko bolj pogrešava ena drugo in je odnos boljši. Ne bi rekla, da je ravno razkritje vzrok, je pa sigurno delno tudi vplivalo na boljši odnos, ker sva s tem dobili občutek, da si lahko bolj zaupava in ne glede na drugačnost tudi podpirava druga drugo.

- Menite, da je bolje skrivati homoseksualno usmerjenost; da se ne razkriješ?

Ne vem, imam vedno več kolegov gejev in lezbijk in tudi vedno več ljudi poznam, ki niso več proti, ampak podpirajo geje in lezbijke in poroke in otroke, pa niso homoseksualno usmerjeni. Mislim, da razkrivanje pomaga, da se ljudje spoznajo s homoseksualnostjo. S tem, da najprej nekaj revežev nastrada, ker dobijo batine zaradi tega, potem je pa bolje.

Maja, 25 let, heteroseksualno usmerjena prijateljica

- Kako gledate na homoseksualno usmerjenost?

Ljudi sprejemam takšne kot so, ne glede na spolno usmerjenost, nacionalnost, barvo kože. Mislim, da smo ljudje iz istega materiala, čeprav se razlikujemo po barvi, narodnosti, jeziku, veri.

- Kako je razkritje potekalo?

Povedala mi je v pogovoru, ampak sem vedela že prej.

- Kakšna je bila vaša reakcija ob tem?

(premor) Do zdaj sem imela prijateljske odnose s parimi homoseksualci, ki so v bistvu sami razkrili o svoji usmerjenosti. Prevelike napetosti ni bilo, ker so mi zaupali, pa tudi vedeli so, da sem razumevajoča oseba. Priznam, da sem ob prvem razkritju bila malo šokirana, ker je bil fantu, ki je gej, bil všeč moj fant. Ker mi je povedal, mu je bilo lažje in ta pogovor ni spremenil naših odnosov, prej obratno.

- Kako je razkritje vplivalo na vajin odnos?

Odnos do in po razkritju je ostal enak, celo boljši, ker je dobila zaupanje do mene, pa tudi je odkrita v moji družbi in je to, kar je.

- Kako je razkritje vplivalo na vaše mnenje o posamezniku?

Mnenje se ni spremenilo in se nikoli ne bo.

- Menite, da je bolje skrivati homoseksualno usmerjenost; da se ne razkriješ?

Jaz mislim, da pride eno obdobje, ko vsaj nekomu poveš. Ni pa to zdaj, da bi govoril naokoli. Po moje je dobro to držati bolj zase, da se drugi ne vtikajo.

Lea, 25 let, heteroseksualno usmerjena prijateljica

- Kaj mislite o homoseksualno usmerjenih, ker se vam je Erazem razkril?

Isto kot prej. Niso čisto nič drugačni kot heteroseksualno usmerjeni. Eni se radi izpostavljajo, drugi ne. Enako je, kot je pri hetero.

- Kako je razkritje potekalo?

(premor) Veš, da se v bistvu ne spomnim točno. Mislim, da sva se nekaj časa družila, potem pa je rekel.

- Kakšna je bila vaša reakcija, ko se vam je Erazem razkril?

Ni bilo nič. Erazem ni prva oseba, ki mi je povedala. Imam cel kup prijateljev, ki so geji in lezbijke. Ampak sploh nisem reagirala. Tudi, ko sem prvič to doživela - povabljen sem bila na večer s prijatelji, »palačinka party«. Vabilo je prišlo po emailu, spodaj pa se je podpisal homoseksualni par - par kot par. En od para je bil moj dober prijatelj in sošolec. Reakcije nisem doživela nobene pretirane, ker ni bilo nekega izpostavljanja, delanja razlik, da sta ona dva geja in ne vem kaj. Meni se je zdelo normalno, pač, če se imata rada in nobenega s tem ne obremenjujeta, je to krasno. Enako velja za hetero par. Kasneje sem dobila vprašanje, če ni bil zame to šok, ker smo se že zelo dolgo poznali. Skoraj bi lahko rekla, da je bilo presenečenje, ker nisem dala nobene reakcije.

- Kako je razkritje vplivalo na vaše mnenje o Erazmu?

Ni vplivalo. Za nobenega. Meni se zdijo vsi enaki, prej in po tem, ko so mi rekli.

- Razkritje ni vplivalo na vajin odnos z Erazmom?

Ne.

- Menite, da je bolje skrivati homoseksualno usmerjenost; da se ne razkriješ?

Ah, kje. To danes že postaja normalno. Veš, kake so to travme, če si nočeš priznat?

Klemen, 27 let, heteroseksualno usmerjeni brat

- Kakšno je vaše mnenje o homoseksualno usmerjenih?

Sem dokaj liberalen človek in nisem nikoli imel problemov s tem, da je nekdo gej ali lezbijka. To ne pomeni, da nisem kdaj kaj slabega rekel, ampak nikoli ni bilo mišljeno kot žaljivka, ampak sem rekel v šali; cinična pripomba. Pa nič bolj in nič manj kot na račun kakšnega delovnega človeka, Bosanca, blondinke, policaja, Janezka, invalida... V določenem pogledu sem pa tudi konzervativen; ne samo do homoseksualcev, ampak glede odnosov med partnerjema na sploh. Zveza, odnos mora biti odraz ljubezni, lahko tudi strasti, ne pa zato, ker je to »in« ali pa samo zato, da si malo drugačen. Pri nobeni zvezi mi ni normalno brezmejno izkazovanje ljubezni povsod in pred vsemi. Zame je zveza osebni, intimen odnos med dvema, ne cirkus.

- Je razkritje Erazma vplivalo na vaše mnenje o homoseksualnosti?

Ne. Moja toleranca pa tudi določeni zadržki so podobni kot za hetero. Pika.

- Kako je razkritje potekalo?

(smeh) Če bi bil Dostojevski ali kak drug eminenten pisatelj, bi razkritje najbrž predstavil in opisal na najmanj 100 straneh z raznimi umetniškimi okraski. (smeh) Brat je izrazil željo, da bi se o nečem rad z menoj pogovoril.

- Kakšna je bila vaša reakcija?

Presenetil me je, ker nisem pričakoval, da bo to tema najinega pogovora. Ampak ni me šokiralo, da bi se jaz sekiral, da bi ga zaničeval. Mislim, da sem ga vprašal, če je imel kakšno razmerje, kdaj je to začutil, ali že dolgo skriva, ampak ni bil preveč zgovoren.

- Kako je razkritje vplivalo na vaše mnenje o njem?

Ni. (premor) Jaz sem prepričan, da ni ničesar naredil narobe. Ima pač to smolo ali pa srečo, da se je zaljubil v moškega, ne v žensko. Spoštujem njegova čustva in zadnja stvar na tem svetu bi bila, da bi ga begal še s tem, da počne nekaj »umazanega«, »nenaravnega«. Kaj je narobe, če ljubiš? Kot poje Oliver Dragojevič: »Tko sam ja, da ti sudim?«

- Kako je razkritje vplivalo na vajin odnos?

Najin odnos je tak, kot je bil. Se mi zdi, da je najina dejanska povezanost veliko večja od tiste, ki se vidi navzven. O srčnih težavah se recimo pogovarjava na nama specifičen cinično-humorni način. (premor) Rad ga imam, tu ni dvoma.

- Menite, da je bolje skrivati homoseksualno usmerjenost; da se ne razkriješ?

Zaradi odzivov okolice, ja, ampak sem prepričan, da se ti to potlačevanje nekje maščuje.

Jaka, 33 let, homoseksualno usmerjeni partner

- Ali ste bili razkriti kot posameznik že prej, preden sta se z Erazmom spoznala?

Ja, prijateljem.

- Ali ste jim povedali tudi za partnerja?

Sem.

- Kakšne so bile reakcije?

Ni jih bilo.

- Kakšne pa so bile reakcije na prvo razmerje, ki ste ga razkrili?

Sekiral sem se, kaj bojo rekli, ampak niso nič. Itak, da razmisliš, komu poveš.

- Ste razkriti staršem?

Enkrat sem se poskusil pogovoriti, pa so se delali, da ne slišijo.

- Kako je skrivati gejevstvo?

Če te ljudje sprejmejo, o tem govoriš, če ne, pa se umakneš in se ne ukvarjaš s tem. Drugače ne gre, če bi silil v to, bi se sam sebi zdel nor.

- S kakšnimi težavami pa se kot gej srečujete v odnosu z drugimi ljudmi?

Poslušam, da nisem normalen, pa da sem pedofil, čuden in podobno. Z leti se naučiš umikati in se odmakniti ali pa sploh ne govoriti o nekaterih stvareh. Imam predvsem probleme v službi, ko debate nanesejo na ženske, pa ne morem nič reči. Nimam pa niti interesa niti volje, da se ljudem mečem po zobeh, zaradi tega sam ne bom nič srečnejši.

- Kaj pa sami pri sebi, se ukvarjate z vprašanji glede spolne usmerjenosti, identitete?

To se ukine z leti. Na začetku je bilo težje, potem pa, ko »daš nekaj skozi«, potem pač tako je.

- Ali kdaj probleme delite z ostalimi homoseksualno usmerjenimi?

Imam nekaj prijateljev, ja. Pa partner seveda.

- So vam v oporo?

Ja, ampak jaz jih ne bi izpostavljaj kot pedre, ampak kot ljudi, ki so mi stali ob strani, ko sem bil res v »kurcu«. S partnerjem pa delim vse.

- Kaj pa opora s strani tistih, ki jim je on razkrit?

Ima super brata. Z njim se super razumeva.

Ivo, 28 let, homoseksualno usmerjeni partner

- Ali ste bili razkriti kot posameznik že prej, preden sta se spoznala?

Ja, v svojem krogu ljudi sem bil razkrit vsem, ki sem jim razkrit tudi sedaj.

- Ali ste njim povedali tudi za partnerja?

Ja, vsem sem povedal tudi, da imam fanta, ker je del mojega življenja.

- Kaj pa za prvo razmerje, ste povedali prijateljem in družini?

Sem. Ljudem, katerim sem outiran²⁶... To je malo, to so res dobri prijatelji, smo veliko v stikih in so vsi hote ali nehote vedno na tekočem o vseh stvareh, ki se mi dogajajo.

- Kakšne so bile reakcije?

S prijatelji ni bilo nobenih težav, večjih zapletov in scen, kot sem rekel; veliko se družimo in zelo smo navezani eden na drugega in zaradi te povezanosti so veliko vedeli že prej, preden smo začeli o tem govoriti.

- Ste razkriti tudi staršem?

Družina je bolj tradicionalna. O moji usmerjenosti ne ve nič. Tudi pogovarjali se nismo nič in ne bi bil nič bolj srečen, če bi vedeli, zato se nimam namena outirati.

- Kako je skrivati gejevstvo?

(vzdih) Skrivati gejevstvo, počeno vazo ali pa to, da sem razlil olje po kuhinji in naredil »flek« na novem pultu, to je zame naporno, ker ne maram niti laganja niti prikrivanja. Je pa res, da tukaj mogoče ne gre za skrivanje, ampak za nujno potezo, zaradi katere lahko dobim mir. Samo za to se gre. Moja družina homoseksualnosti ne sprejema, niti je ne sprejema današnja družba in ne vidim razloga, zakaj bi se moral razkrivati, če pa ob tem ne bo moje življenje nič lažje. Se pravi... Včasih je težko in neprijetno, včasih - skoraj vedno - pa je to skrivanje edino, zaradi česar lahko živiš normalno in mirno življenje.

- Ste imeli kake slabe izkušnje z razkritjem?

Kot sem rekel, povedal sem le najbližjim prijateljem; ti so me že prej sprejemali in zaradi tega sem vedel, da ne bo problemov. Outirati se nekemu, ki bi te obsojal, se mi pa ne zdi smiselno. Tako da pri outiranju²⁷ nisem naletel na nobeno slabo izkušnjo.

- S kakšnimi težavami pa se kot gej srečujete s strani okolice?

Kot gej? Poleg tega skrivanja - pretvarjanja - prikrivanja - laganja, da zajtrkujem in večerjam s punco in ne fantom, ni nekih posebnih težav, ampak to se mi ni treba pretvarjati - lagati preveč pogosto, ker tistim, ki ne vejo zame, niti ne razlagam o mojem »privat« življenju.

---

²⁶ Razkrit, op.a.

²⁷ Razkritju, op.a.

- Kaj pa sami pri sebi, se ukvarjate z vprašanji glede spolne usmerjenosti, identitete? (premor) Že če samo gledam s stališča, kako sem bil vzgajan - krščanskega načina, je moja usmerjenost skrajno bogokletna in v nasprotju s pravili in načeli, v katerih so me vzgajali. Že tu sem skregan sam s sabo. Pa včasih me prime, da bi mami in očetu povedal, kakšne probleme imam, pa ne moreš, ker ne bi slišala drugega kot to, da sem gej in da ne bosta imela vnukov.

- Ali kdaj probleme delite z ostalimi homoseksualno usmerjenimi? Scene²⁸ ne poznam. Imam nekaj homoseksualno usmerjenih znancev in znank, samo se nikoli ne obračam nanje zaradi spolne usmerjenosti.

- Kaj vam pomeni opora partnerja?
Veliko, vse.

- Kaj pa opora s strani tistih, ki jim je on razkrit?
Super, če naju sprejemajo kot par. Bi pa rad enkrat doživel na svoji koži, da bi me en starš iskreno sprejel, da ne bi gledal na mene drugače zato, ker sem gej. Reakcije staršev se zmeraj najbolj bojim.

---

²⁸ Izraz scena pogovorno zaznamuje slovenski homoseksualni prostor in ljudi, ki se v njem družijo. Navadno gre za ene in iste ljudi, o katerih v prostoru kroži veliko zgodb. Slovenski homoseksualni prostor je namreč precej majhen, ljudje se poznajo med sabo, op.a.